

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN SAHNENİN DIŞINDAKİLER İLE AYDAKİ
KADIN ROMANLARININ KARŞILAŞTIRMALI SÖZ DİZİMİ ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Ergin ÖNER

DANIŞMAN
Doç. Dr. Meltem GÜL

VAN - 2019

KABUL VE ONAY SAYFASI (EK-4)

Ergin ÖNER tarafından hazırlanan "AHMET HAMDİ TANPINAR'IN SAHNENİN DIŞINDAKİLER İLE AYDAKİ KADIN ROMANLARININ KARŞILAŞTIRMALI SÖZ DİZİMİ ÇALIŞMASI" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Meltem GÜL

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Meltem Gül

Başkan : Doç. Dr. Meltem GÜL

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Meltem Gül

Üye : Doç. Dr. Fırat YILDIZ

Dil Bilimi Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Fırat Yıldız

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Bingöl Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Osman Özer

Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI

Anabilim Dalı, Üniversite Adı

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

.....

Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI

Anabilim Dalı, Üniversite Adı

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

.....

Tez Savunma Tarihi:

14/06/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum.

Bekir Koçlar
Doç.Dr. Bekir KOÇLAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

ERGİN ÖNER

(Yüksek Lisans Tezi)

Ergin ÖNER

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HAZİRAN, 2019

**AHMET HAMDİ TANPINAR'IN SAHNENİN DIŞINDAKİLER İLE AYDAKI
KADIN ROMANLARININ KARŞILAŞTIRMALI SÖZ DİZİMİ ÇALIŞMASI**

ÖZET

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en etkili iletişim aracıdır. Bir milletin kendi arasında anlamlı bir şekilde diyalog kurmalarında o milletin dil yapısı ve söz dizimi önemli bir etkidir. Çünkü bir milletin düşünmesi ve kendini ifade etmesi dilinin yapısıyla ilgilidir. Dilin yapısı ise, üretilen eserlerde tüm özellikleriyle ortaya çıkmaktadır. Eserlere yansıyan dilin özellikleri, yapısı etkilendiği kültürler ve zaman içerisindeki gelişimi o döneme ait eserler incelenerek belirlenebilir.

Bu çalışmada Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Sahnenin Dışındakiler* ve *Aydaki Kadın* romanları söz dizimi açısından incelenmiştir. Yapmış olduğumuz çalışmanın gayesi incelenen romanlardan yola çıkarak Türkçe söz diziminde cümle öğelerinin ve kelime gruplarının eserlerde nasıl kullanıldıklarını ortaya çıkarmaktır. Çalışmamızda belirtilen romanlarda söz dizimi unsurları göz önünde bulundurularak incelenmiş olup eserlerden örnek cümlelere yer verilmiştir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde kelime gruplarının tanımı yapılarak eserlerden örnekler verilmiştir.

İkinci bölümde cümlenin öğelerinin neler olduğu belirtilerek, örnek cümleler verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise cümle çeşitleri alt başlıklarıyla sunulup adı geçen eserlerden örnek cümleler verilerek çalışma sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili, Söz Dizimi, Kelime Grupları, Cümle

Çeşitleri **Sayfa : 133**

Danışman: Doç. Dr. Meltem GÜL

(M. Sc. Thesis)

Ergin ÖNER

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY

SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

JUNE, 2019

**THE COMPARATIVE SYNTAX STUDY OF AHMET HAMDİ TANPINAR'S
NOVELS: SAHNENİN DIŞINDAKİLER AND AYDAKİ KADIN**

ABSTRACT

Language is the most effective means of communication between people. The structure and syntax of a language are significant factors for a nation to have a meaningful dialogue, because a nation's thinking and self-expression is related to the structure of the language. The structure of a language is revealed with all its features in the produced works. The characteristics, structure, culture of a language reflected in the works and its development over time can be determined by examining the works of that period.

In this study, Ahmet Hamdi Tanpınar's novels, *Sahnenin Dışındakiler* (Out of Scene) and *Aydaki Kadın* (Women in the Moon), were examined in terms of their syntax.

By analyzing these novels, this study aims to find out how sentence elements and word groups in Turkish syntax are used in literary works. In our study, in the novels mentioned, syntactic elements are examined and examples are given.

Our study consists of three parts:

In the first chapter, the definitions of word groups are done and examples from novels are given.

In the second chapter, parts of the sentence are explained and sample sentences are given.

In the final chapter, the sentence types are presented with sub-headings and examples from mentioned novels are given.

Keywords: Turkish Language, Syntax, Word Groups, Sentence Types

Quantity of page: 133

Supervisor: Doç. Dr. Meltem GÜL

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR	VII
ÖNSÖZ	VIII
GİRİŞ	1
YAZAR VE ESER HAKKINDA	3
Ahmet Hamdi TANPINAR	3
Hayatı	3
Edebi Kişiliği	4
Eserleri	5
I.BÖLÜM	8
1. KELİME GRUPLARI	8
1.1. İsim Tamlaması.....	9
1.1.1. Belirtili İsim Tamlaması.....	9
1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması.....	11
1.1.3. İyelik Grubu	13
1.2. Sıfat Tamlaması	15
1.3. Birleşik İsim.....	16
1.4. Tekrar Grubu (İkileme)	18
1.4.1. Zıt Anlamalı Kelimelerden Oluşanlar	18
1.4.2. Aynı Kelimenin Tekrarıyla Oluşanlar.....	20
1.4.3. Yakın Anlamalı Kelimelerden Oluşanlar	21
1.4.4. Pekiştirmeli Tekrarlar (İkilemeler)	22
1.5. Aitlik Grubu.....	23
1.6. Edat Grubu	24
1.7. Unvan Grubu	26
1.8. Birleşik Fiil Grubu.....	28
1.8.1. İsim+ Yardımcı Fiil = Birleşik Fiil.....	28
1.8.1.1. Et- Yardımcı Fiili İle Kurulan Birleşik Fiiller.....	30

1.8.1.2. Ol- Yardımcı Fiili İle Kurulan Birleşik Fiiller.....	31
1.8.1.3. Yap- Yardımcı Fiili İle Kurulan Birleşik Fiiller.....	33
1.8.1.4. Tut- Yardımcı Fiili İle Kurulan Birleşik Fiiller.....	33
1.8.2. Fiil + Zarf Fiil + Yardımcı Fiil = Birleşik Fiil	33
1.8.2.1. Yeterlilik Fiili: Asıl Fiil + A + Bil-	34
1.8.2.2. Tezlik Fiili: Asıl Fiil + I / U + Ver-.....	36
1.8.2.3. Süreklilik Fiilleri: Asıl Fiil + A + Dur-, Kal-, Gör-, Gel-.....	37
1.8.2.4. Yaklaşma Fiili: Asıl Fiil + A /+ Yaz-	37
1.8.2.5. Yarı Tasvir Fiilleri: ASIL FİİL + -IP / -UP + Yardımcı Fiil.....	37
1.9. İsim-Fiil Grubu.....	38
1.10. Sıfat-Fiil Grubu.....	40
1.11. Zarf-Fiil Grubu.....	42
1.12. Sayı Grubu.....	43
1.13. Ünlem Grubu.....	45
1.14. Bağlama Grubu.....	45
1.14.1. İsimlerin Birbirine Bağlanmasıyla Meydana Gelenler.....	46
1.14.2. Yer Tamlayıcısının Bağlanmasıyla Meydana Gelenler.....	46
1.14.3. Nesne Biçiminde Oluşanlar.....	47
1.14.4. Sıfatların Birleşmesiyle Oluşanlar	48
1.14.5. İle'nin Ekleşmesi İle Oluşanlar	49
1.15. Kısaltma Grubu.....	50
1.15.1. Yönelme Grubu.....	51
1.15.2. Bulunma Grubu.....	52
1.15.3. Uzaklaşma Grubu.....	53
1.15.4. İsnat Grubu.....	54
1.15.5. Yükleme Grubu.....	55
1.15.6. Vasıta Grubu.....	56
1.15.7. İlgî Grubu	57
1.15.8. Eşitlik Grubu.....	57

1.15.9. Kısaltma Gruplarının Ters Görüşünde Olan Sözcük Grupları.....	58
II. BÖLÜM	59
2. CÜMLENİN ÖĞELERİ	59
2.1. Yüklem.....	59
2.2. Özne	60
2.3. Nesne	62
2.3.1. Belirtili Nesne	62
2.3.2. Belirtisiz Nesne.....	63
2.4. Zarf Tümlenci	64
2.5. Yer Tamlayıcı.....	65
2.6. Cümle Dışı Öğeler.....	66
III. BÖLÜM	67
3. CÜMLE ÇEŞİTLERİ	67
3.1. Yüklemlerine Göre Cümleler.....	68
3.1.1. İsim Cümlesi.....	69
3.1.1.1. Basit Zamanlı İsim Cümlesi.....	70
3.1.1.2. Birleşik Zamanlı İsim Cümlesi.....	71
3.1.2. Fiil Cümlesi.....	73
3.1.2.1. Basit Fiillerle Kurulan Cümleler.....	74
3.1.2.2. Birleşik Fiillerle Kurulan Cümleler.....	75
3.1.2.3. Basit Zamanlı Fiillerle Kurulan Cümleler.....	77
3.1.2.4. Birleşik Zamanlı Fiillerle Kurulan Cümleler.....	78
3.1.2.5. Geçişli Fiillerle Kurulan Cümleler.....	80
3.1.2.6. Geçişsiz Fiillerle Kurulan Cümleler.....	81
3.1.2.7. Etken Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler.....	82
3.1.2.8. Edilgen Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler.....	83
3.1.2.9. Ettirgen Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler.....	84
3.1.2.10. İşteş Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler.....	85
3.1.2.11. Dönüslü Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler.....	85
3.2. Anlamlarına Göre Cümleler	86
3.2.1. Olumlu Cümle.....	87

3.2.1.1. Olumlu İsim Cümlesi.....	87
3.2.1.2. Olumlu Fiil Cümlesi.....	89
3.2.2. Olumsuz Cümle.....	91
3.2.2.1. Olumsuz İsim Cümlesi.....	91
3.2.2.2. Olumsuz Fiil Cümlesi.....	92
3.2.3. Soru Cümlesi.....	94
3.2.3.1. Soru Ekiyle Yapılan Cümleler.....	94
3.2.3.2. Soru Sıfatlarıyla Yapılan Cümleler.....	95
3.2.3.3. Soru Zamirleriyle Yapılan Cümleler.....	96
3.2.3.4. Soru Zarflarıyla Kurulan Cümleler.....	96
3.2.3.5. Soru Edatıyla Kurulan Cümleler.....	97
3.2.4. Emir Cümlesi	98
3.2.5. Ünlem Cümlesi.....	98
3.3. Yüklem Yeri Göre Cümleler.....	99
3.3.1. Kurallı Cümle.....	100
3.3.2. Devrik Cümle.....	101
3.4. Yapılarına Göre Cümleler.....	103
3.4.1. Basit Cümle.....	103
3.4.2. Birleşik Cümle.....	104
3.4.2.1. Şartlı Birleşik Cümle.....	105
3.4.2.2. İç İçe Birleşik Cümle.....	106
3.4.2.3. –Ki’li Birleşik Cümle	108
3.4.2.4. Girişik Birleşik Cümle.....	109
3.4.3. Sıralı Cümle	111
3.4.3.1. Bağımlı Sıralı Cümle.....	111
3.4.3.2. Bağımsız Sıralı Cümle.....	113
3.4.4. Bağlı Cümle.....	113
3.4.5. Ara Sözlü (Ara Cümleli) Cümle	115
3.4.6. Eksilteli Cümle (Eksik Cümle)	117
SONUÇ	119
KAYNAKÇA	121
ÖZGEÇMİŞ	
TEZ ORJİNALLİK RAPORU	

KISALTMALAR

S.D. : Sahnenin Dışındakiler

A.K. : Aydaki Kadın

s. : Sayfa

S. : Sayı

TDK: : Türk Dil Kurumu

vb. : Ve benzeri

vs. : Ve saire

ÖNSÖZ

Türkçe, tarihi ve yazılan eserlere yansıyan özellikleriyle dünya dilleri arasında önemli bir noktada bulunmaktadır. Türkler, tarih boyunca Orta Asya'dan başlayıp Avrupa'nın ortalarına kadar çok geniş bir coğrafyaya yayılmışlardır. Dolayısıyla karşılaşmış oldukları kültürlerden etkilenip, onları etkilemişlerdir. Yaşanan bu kültür alışverişinin neticelerini Türkçe üzerinde görmek mümkündür. Örneğin İslamiyet'le tanışıldığı dönemde Türkçeye yoğun bir şekilde Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalar girerken Tanzimat Döneminde Fransızca kelimelerin yoğunlaştığı görülmektedir.

Türkçenin söz dizimi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde son dönemde bu alanda yapılan çalışmaların sayısında büyük bir artış görülmektedir. Bu çalışmaların önemi Cumhuriyet'in ilk yıllarından günümüze kadar Türkçenin nasıl bir değişim gösterdiğini ortaya koymalarıdır.

Söz Dizimi üzerine yapılan çalışmalar incelendiği zaman söz dizimi çalışmalarının sadece Türkiye Türkçesi ile sınırlı kalmadığı cumhuriyetten önce üretilen eserler üzerine de söz dizimi çalışmaları yapıldığı görülmektedir. Örnek vermek gerekirse Cengiz Alyılmaz'ın "*Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi*" (Doktora), Elif Akpınar'ın "*Dede Korkut Kitabı*" (Yüksek Lisans), Çağlayan Yılmaz'ın "*Atabet-ül Hakayık'ın Söz Dizimi*" (Yüksek Lisans) vb. adlı tez çalışmaları dikkat çekmektedir.

Bunların yanı sıra Cumhuriyet Döneminde üretilen eserler üzerine yapılan çalışmalar genellikle romanlar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Savaş Soğukpınar'ın "*Tarık Buğra'nın Osmancık Romanında Söz Dizimi*" çalışması (Yüksek Lisans), Aynur Darakurt'un "*Emine Işınısu'nun Romanlarında Söz Dizimi*" çalışması (Yüksek Lisans), Hamide Ergül'ün Kemal Tahir'in "*Devlet Ana Romanı ile Tarık Buğra'nın Osmancık Romanının Söz Dizimi Çalışması*" (Yüksek Lisans) vb. tez çalışmaları öne çıkmaktadır.

Biz çalışmamızda Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Sahnenin Dışındakiler ve Aydaki Kadın romanlarını söz dizimi açısından inceleyip, Türkiye Türkçesi söz diziminin bu eserlere nasıl yansıdığını göstermeye çalıştık.

Ergin ÖNER

GİRİŞ

Dil, insanların birbirleriyle anlaşmalarını sağlayan en önemli unsurlardan birisidir. Bir dilin yapısını anlamak, o dili konuşan bireyi, toplumun yapısını bilmek için oldukça önemlidir. Dil, tarih boyunca canlı, değişen ve milletlerin karşılaşmış olduğu diğer kültürleri etkileyip onlardan etkilenen doğal bir anlaşma aracı olmuştur. İnsanlar birbirleriyle anlaşmak için duygu ve düşüncelerini birbirlerine anlamlı bir şekilde aktarmak için dili belirli kurallar çerçevesinde kullanırlar.

İnsanlar arasında bu tarz bir iletişimi ele alan dil bilgisi kuralları bütününe söz dizimi denir. Söz dizimi dilin cümle kurma kural ve ilkelerini ayrıntılı bir şekilde ele alıp eserlerdeki esnekliğini tespit eden bir çalışma alanıdır. Bütün diller cümle meydana getirme bakımından kendi kural ve kaidelerini oluştururlar.

Bir dilin tarihsel gelişiminin nasıl olduğuna bakılırken o dilde yazılmış eserler yol göstericidirler. Bu vesile ile biz Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Sahnenin Dışındakiler* ile *Aydaki Kadın* adlı romanlarını Türkiye Türkçesi Söz Diziminin temel kurallarını ve söz dizimi üzerine yapılan bazı tez çalışmalarını da referans olarak bu eserleri söz dizimi açısından inceledik. Çalışmamızda yazarın Dergah Yayınları tarafından yayımlanan eserlerinin tamamını söz dizimi açısından inceledik.

Çalışmamız üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümünde kelime grupları (*İsim Tamlaması, Belirtili İsim Tamlaması, Belirtisiz İsim Tamlaması, İyelik Grubu, Sıfat Tamlaması, Birleşik İsim, Tekrar Grubu, Sıfat Fiil, Aitlik Gurubu, Edat Grubu, Unvan Grubu, Birleşik Fiil Grubu, İsim + Yardımcı Fiil= Birleşik Fiil, Fiil + Zarf Fiil + Yardımcı Fiil= Birleşik Fiil, Yeterlilik Fiili, Tezlik Fiili, Süreklilik Fiilleri, Yaklaşma Fiili, Yarı Tasvir Fiilleri, İsim- Fiil Grubu, Sıfat-Fiil Grubu, Zarf-Fiil Grubu, Sayı Grubu Ünlem Grubu, Bağlama Grubu, Kısaltma Grubu, Yönelme Grubu, Bulunma Grubu, Uzaklaşma Grubu, Yükleme Grubu, İsnat Grubu, İlgi Grubu, Vasıta Grubu, Eşitlik Grubu Ve Kısaltma Gruplarının Ters Görünüşünde Olan Sözcük Grupları*)'ndan oluşmaktadır.

Çalışmamızın ikinci bölümü Cümlelerin Ögeleri (*Yüklem, Özne, Nesne, Zarf Tümleci, Yer Tamlayıcı ve Cümle Dışı Ögeler*) bölümünden meydana gelmektedir.

Çalışmamızın üçüncü bölümü ise kendi arasında dört başlığa ayrılmaktadır. Yüklemlerine Göre Cümleler adı altında İsim Cümlesi (*Basit Zamanlı İsim Cümlesi*

Ve Birleşik Zamanlı İsim Cümlesi), Fiil Cümlesi (Basit Fiillerle Kurulan Cümleler, Birleşik Fiillerle Kurulan Cümleler, Birleşik Zamanlı Fiillerle Kurulan Cümleler, Geçişli Fiillerle Kurulan Cümleler, Geçişsiz Fiillerle Kurulan Cümleler, Etken Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler, Edilgen Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler, Ettirgen Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler, İşteş Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler, Dönüştürücü Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler) alt başlıklarına ayrılmaktadır.

Anlamlarına Göre Cümleler ana başlığı altında Olumlu Cümle (*Olumlu İsim Cümlesi, Olumsuz Fiil Cümlesi*), Olumsuz Cümle (*Olumsuz İsim Cümlesi, Olumsuz Fiil Cümlesi*), Soru Cümlesi (*Soru Ekiyle Yapılan Cümleler, Soru Sıfatıyla Kurulan Cümleler, Soru Zamiri ile Kurulan Cümleler, Soru Zarfıyla Kurulan Cümleler, Soru Edatıyla Kurulan Cümleler*), Emir Cümlesi ve Ünlem Cümlesi olarak adlandırılmaktadır.

Yüklem Yeri Göre Cümleler ana başlığı ise *Devrik Cümle ve Kurallı Cümle* alt başlıklarına ayrılmaktadır.

Yapılarına Göre Cümleler dördüncü ana başlık altında da Basit Cümle, Birleşik Cümle (*Şartlı Birleşik Cümle, İç İçe Birleşik Cümle, Ki'li Birleşik Cümle, Girişik Cümle*), Sıralı Cümle (*Bağımlı Sıralı Cümle, Bağımsız Sıralı Cümle*), Bağlı cümle, Ara Sözlü (*Cümleli*) Cümle, Eksilteli Cümle (*Kesik Cümle*) alt başlıkları altında incelenmektedir.

YAZAR VE ESER HAKKINDA

Ahmet Hamdi TANPINAR

Hayatı

23 Haziran 1901 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelen Ahmet Hamdi'nin babası Hüseyin Fikri Efendi annesi ise Nesime Bahriye Hanım'dır. Ahmet Hamdi Tanpınar, ailenin en küçük çocuğudur.

Babasının görevi sebebi ile ilkokul ve ortaöğretimini ülkenin farklı şehirlerinde tamamlamıştır. Tanpınar, eğitimini sırasıyla İstanbul Ravaz-i Maarif İptidaisi, babasının vazifesinden ötürü Sinop ve Siirt rüştiyeleri ile devam ettirdiği Vefa, Kerkük ve Antalya sultanilerinde eğitimini devam ettirmiştir.

Ahmet Hamdi Tanpınar, henüz 14 yaşında iken Musul'da bir yolculuk sırasında annesini kaybetmiştir. Tanpınar, annesinin ölümünden bir hayli etkilenmiştir ve bunu eserlerine de yansıtmıştır. Annesinin ölümünden sonra Tanpınar ve babası Antalya'ya yerleşir. Tanpınar, lise eğitimini 1918'de Antalya Sultanisinde tamamlar.

Ahmet Hamdi, 1918 yılında İstanbul'a gelerek Baytar Mektebine kaydolur. Fakat bir yıl sonra bırakarak Edebiyat Fakültesi'ne kaydını yapar. Fakülte yıllarında hocalığını yapan Yahya Kemal sanatçının hem doğu hem de batı edebiyatını sevmesine vesile olup hayatında derin izler bırakmıştır.

1923 yılında Edebiyat Fakültesi'nden mezun olan Tanpınar, Edebiyat Öğretmenliğine ilk adımını Erzurum'da atar. Sonrasında Konya ve Ankara'da ve İstanbul'da da görev yapan Tanpınar, Ahmet Haşim'in vefatından sonra İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Sanat Tarihi Kürsüsünde dersler vermiştir. 1939 tarihinde İstanbul Üniversitesi'ne "Yeni Türk Edebiyatı Profesörü" ünvanı ile atanmıştır. Sanatçı bir dönem Maraş milletvekilliği yaptıktan sonra sırasıyla Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişliği ve Güzel Sanatlar Akademisinde hocalık yaparak Edebiyat Fakültesindeki Yeni Türk Edebiyatı Profesörlüğü görevine geri dönmüştür.

Hayatı boyunca üç kez yurt dışına çıkan sanatçı batı edebiyatını yakından tanıma fırsatı elde etmiştir. Yurt dışında kaldığı süre içerisinde Fransa, Belçika, Hollanda, İngiltere, İspanya, İtalya ve İsviçre'de bulunmuştur.

Ahmet Hamdi Tanpınar, 23 Ocak'ta kalp krizi geçirerek hastaneye kaldırılır. Ertesi gün 24 Ocak 1962 tarihinde ikinci bir kriz geçirerek hayata veda eder. Rumelihisar mezarlığında hocası Yahya Kemal'in yanına defnedilen sanatçı mezar taşında şu dizeler yazılmıştır:

Ne içindeyim zamanın

Ne de büsbütün dışında

Edebi Kişiliği

Ahmet Hamdi Tanpınar ilk kez "Altın Kitap" dergisinde yayımlanan "Musul Akşamları" şiiriyle adını tarih sayfalarına yazdırmıştır. Tanpınar; Dergah, Milli Mecma, Hayat, Görüş, Ülkü, Varlık, Oluş gibi dergilerde ve Tan Cumhuriyet gazetelerinde yazılar yazmıştır. Şiir aşkının oluşumunda Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'in tesirinde kaldığını bilhassa belirtmektedir. Şiir ve roman dışında çeşitli türlerden eserler vermiştir. Fransız simbolizmini derinlemesine incelemiştir. Rüya, zaman ve bilinçaltı onun şiirlerindeki ana faktörlerdendir. İlk şiirlerinde hece ölçüsü dikkat çekerken sonraki şiirlerinde serbest ölçüye yöneldiği görülmektedir.

Hem nesir hem de şiir alanında önemli eserler kaleme alan sanatçı farklı türlerde verdiği eserlerle Cumhuriyet dönemi için önemli bir isim olmuştur. Sanatçının şiir dünyasının şekillenmesinde Antalya'da geçirdiği dönemler etkili olmuştur. İlk şiirlerinde Ahmet Haşim'in etkisinde kalan Tanpınar, Yahya Kemal ile tanıştıktan sonra şiirde mükemmeliyet fikrini benimsemiştir.

Tanpınar'a göre "Şiir, bir şekil meselesidir. Şekil her şeyden evvel dilin vezin ve kafiye ile yoğrulmasıdır. Vezin ve kafiye ve şiire ait diğer kaideler yavaş yavaş bizde şahsi bir teknik haline gelirler."(Kaplan,1963:177) Sanatçı, eserlerinde özgünlüğü yakalamaya çalışır. Şiirlerinde ahenge büyük bir önem veren Ahmet Hamdi Tanpınar, eserlerinin bir çoğunda mükemmeli yakalamaya çalışmıştır.

Rüyaya ve hayale büyük bir önem verir eserlerinde bilinçaltının dışa vurumunu gözlemlemek mümkündür. O dış dünyadaki izlenimlerini özellikle bu iki unsura dayandırarak eserler üretmiştir. Sanatçı, şiire başlarken heceyi tercih eder ve şekilcidir. Bu sebeple vezin, uyak ve ahenge sadık kalır.

Özellikle çapraz veya düz kafiyeyi kullanır. O, şiirlerinde sıradanlığın dışına çıkıp, alışılmamış simge ve mecazları kullanır. Tanpınar'a göre; "Şiir, söylemekten ziyade bir susma işidir." O, şiirde söyleyemediği şeyleri roman ve hikâyelerinde dile getirdiğini ifade eder. Şiirlerinde "hayal eden" sanatçı, yazdığı romanlarda, daha çok "düşünen adam" dır (Coşkun, 2014:10)

Bergson'un zamana yüklediği anlam Tanpınar için çok büyük önem arz etmektedir. *Bursa'da Zaman ve Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, adlı eserleri bu anlam doğrultusunda üretilmiş eserlerdir. Şiirlerinde bireysel temalara yönelirken romanlarında işlediği konuların daha toplumsal olduğu görülmektedir.

Herhangi bir akıma veya ideolojiye körü körüne bağlı olmayan yazarın eserlerinde bilinçaltı çok önemlidir.

Onun sanatında nesnellik ve doğruluk ön plana çıkmaktadır. Dil, onun eserlerinin en önemli öğelerinden birisidir. Eserlerindeki konuları kendi hayat süzgecinden geçirerek çeşitli imgelerle anlatır. O genel olarak canlı bir üslup kullanır, tekrara düşmez. Hiçbir şair ve yazarın etkisi altında kalmamıştır.

O hep özgün bir sanatçı olmuş, eserlerini kendi his ve duygularıyla üretmiştir. Batı, halk ve divan edebiyatından yararlanmıştı. Saf şiir anlayışını benimseyen Tanpınar, hece ile de şiirler kaleme almıştır. Eserlerinde sıradan bir kurgu yoktur.

"Resimde Monet, Manet, Renoir, Dali gibi ressamın resimleri, Tanpınar'ın eserlerinde tablo şeklinde ortaya çıkmaktadır. Mehmet Kaplan, onun için "ona göre sanat, hayatı derin surette duyma ve idrak etmenin bir şeklidir. Kendisi hayat ile sanatı hiç olmazsa şahsında birbirinden ayırmamıştır." der. Tanpınar, Türk edebiyat tarihinin önemli örneklerinden birini verdiği "*19uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*" ile farklı edebi türlerde verdiği eserlerle sanatın doruk noktasına yerleşmiştir. (Korkmaz, 2015:3)

Eserleri

Şiirleri:

Şiirler (1961) Ölümünden sonra aynı eser “Bütün Şiirleri” adı ile yayımlanmıştır. (1976, 1989)

Hikayeleri:

Abdullah Efendi'nin Rüyalari (1943, 1972, 1983) , Yaz Yağmuru (1955, 1972, 1983), Hikayeler (1983).

Romanları:

Mahur Beste (Ülkü Mecmuasında tefrika olarak basımı, kitap olarak basımı 1975), Huzur (1949), Saatleri Ayarlama Enstitüsü (1962), Sahnenin Dışındakiler (1973), Aydaki Kadın (Bu eser 1954'te yazılmasına rağmen Güler GÜVEN tarafından 1987 tarihinde yayına hazırlanmıştır.)

Makaleleri:

Edebiyat Üzerine Makaleler (1969)

Yaşadığım Gibi (1970)

Denemeleri:

Beş Şehir (1946) Edebiyat Tarihi: XIX. Asır Türk Edebiyatı (1949,)

Monografi ve Antolojileri:

Tevfik Fikret (1937, 1944), Yahya Kemal (1962, 1982.) , Namık Kemal Antolojisi (1942)

Mektupları:

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Mektupları (Zeynep Kerman yayıma hazırlanmıştır, 1974, 1992.)

Çevirileri:

Alkestis (Euripides'ten, 1943, 1964) , Medeia (Euripides'ten, 1943.), Elektra (Euripides'ten, 1943.) Monsieur Teste (Paul Valery'den), Yunan Heykeli (Zühtü Müridođlu ile birlikte Henri Lechat'dan.)

Diđerleri :

İstanbul (Yahya Kemal BEYATLI ve Abdülhak Şinasi HİSAR ile birlikte, 1954, 1956, 1975.) Atatürk'ü Anarken (1960) (Kaplan, 1963:12-88)

I. BÖLÜM

1.KELİME GRUPLARI

Kelime Grupları, cümle içerisinde birden fazla kelimenin bir araya getirilmesiyle oluşturulan, anlamında ve yapısında bir bütünlük barındıran kelime topluluğudur. Kelime grubuyla ilgili belirtilen bazı görüşler şöyledir:

“Birden çok kelimedenden oluşan, yapısında ve anlamında bir bütünlük bulunan, cümle veya cümlemsi içinde tek cümle ögesi; kelime öbeği içinde bütün halinde yardımcı veya temel öge olarak işlem gören ve bir kelime türü yerine kullanılan söz dizeleridir.” (Delice, 2007:17)

Kelime grubu, birbirine, yapı ve anlam olarak bağlanan ve kendi aralarında bir bütün oluşturan iki veya daha fazla unsurdan oluşan kelimeler topluluğudur. Genel olarak, bu unsurlardan biri yardımcı diğeri esas unsurdur. Asıl olarak, yardımcı olan başta, esas olan ise sondadır. Kelime grupları, yargı bildirmezler. Asıl unsur, yardımcı unsur esasına göre oluşan kelime gruplarında, yardımcı unsurun esas unsuru belirtmesi veya sınırlaması, denk unsurlardan oluşan kelime gruplarında ise birliktelik, kuvvetlendirme, pekiştirme vardır. (Özmen, 2013:51)

Bazı kelime grupları yalnızca kavramları, nesnelere veya hareketleri daha yakından belirtmeye yararlar. Bunlara belirme grupları adı verilir. Bu gruplar birden fazla kelimedenden oluştuğu halde cümledeki görevi bakımından tek kelime gibi değerlendirilen, tek kelime gibi çekimlenen gruplardır. Belirtme gruplarında bir kelime başka bir kelimenin taşıdığı kavramı daha yakından belli etmek için kullanılır. Bu bakımdan her belirtme grubunda bir belirten ve bir de belirtilen olmak üzere en az iki sözcük bulunur. (Özkan ve Sevinçli, 2009:17)

“Kelime grubu, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimidir.” (Karahan, 2016:39)

Kelime gurubu birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliğidir. Kelime gurubu için birden fazla kelime bir takım kaidelerle belirli bir düzen içinde yan yana getirilir. Böylece belirli bir düzenle kurulduğu için kelime gurubunun yapısında bir bütünlük bulunur. Kelime gurubundaki bütünlük bilhassa mana bakımından göze çarpar. Kelime gurubu tek bir nesneyi veya hareketi birlikte karşılayan kelimeler topluluğu demektir. Kelime gurubunun kullanımında da bu bütünlük kendisini gösterir. Kelime gurubu kelimelerle ve diğer kelime gurupları ile bir bütün halinde münasebete geçtiği gibi, cümlelere de bir bütün halinde iştirak eder. Bu arada tek bir kelime gibi çekime tabi tutulur, sona gelen işletme eki bütün grubu şümulü içine alır. (Ergin, 2008:374)

1.1. İSİM TAMLAMASI

Leyla Karahan isim tamlamasını “İyelik ekli bir isim unsurunun, iyeliğin işaret ettiği bir başka isim unsuruyla kurduğu kelime grubudur. Bu kelime grubunda iki isim unsuru *aitlik, içinde bulunma, sınırlandırma, belirtme vb.* anlam ilgileri çerçevesinde birbirine bağlanır” şeklinde tanımlamaktadır.(Karahan, 2016: 42)

İsim tamlaması “ belirtili isim tamlaması ve belirtisiz isim tamlaması” olarak iki başlıkta incelenir.

1.1.1.BELİRTİLİ İSİM TAMLAMASI

Tamlayanı ilgi hali eki (-ın, -in, -un,- ün, -nın, -nin, -nun, -nün) almış olan tamlamaya *belirtili isim tamlaması* denir. Belirtili isim tamlamasında iki unsur arasında ekler vasıtasıyla ortaya çıkan ilişki kısa sürelidir. Yani belirtili

isim tamlamalarında grup yeni bir kavramı karşılamaz. Bununla birlikte bazı argo nitelikli, abartmalı anlatımlarda kullanılan sözler bir nevi kaynaşmış gibi görünerek birleşik kelime gibi değerlendirilirler. (Özkan ve Sevinçli, 2009: 20)

Belirtili isim tamlamalarında temel kural tamlayanın ilgi, tamlananın ise iyelik eki almasıdır. Bu şekilde tamlananın tamlayana ait olduğu belirtilir.

İstanbul'a 1920 yılı eylülünün sonunda yağmurlu kapanık bir gece yarısı gelmişim. (S.D. s.7/1)

Onun, o akşam babasının ve annesinin ortasında, başı öne eğik bir talih mahkumu gibi gidişini hiç unutamadım. (S.D. s.39/1)

Yirmi yaşında ilk randevusuna giden bir delikanlının heyecanı içindeydi. (S.D. s.84/11)

Bir devlet batarken hısum ve akrabasının selameti düşünülmez. (S.D. s.144/5)

Mektebin bakkalı ise ona borç olarak verdiği kırk lirayı hiç unutmadığı için her vesileyle hatırlar. (S.D. s.162/12)

Nuran'ın annesi böyledir. (S.D. s.165/11)

Tesbihin dizisinin koptuğunu, bu kıyafet değişikliği kadar hiçbir şey gösteremezdi. (S.D. s.219/12)

Şehrin manzarası çok değişmişti. (S.D. s.240/25)

Ne Hasan Bey, ne de paşanın sarrafi yazıhanelerinde idiler. (S.D. s.287/17)

Marie'nin bir elinde sabah kahvesi, öbüründe gazeteler odaya girişi düşüncelerinin akışını birdenbire kırdı.(A.K. s.23/25)

Çocuğun yüzü güneş gibi parlaktı.(A.K. s.28/22)

Gömleğinin lavtalarını takarken Heleni'nin şimdiye kadar görünmemesine şaşırırdı. (A.K. s.30/4)

Evin büyük hanımı ayrılırken sadece bir “Hoşça kalın” demişti. (A.K. s. 82/10)

Muhteşem Asım, Leyla'nın ilk kocası, merdivenin tam bittiği yerde etrafında lokantanın bütün şefleri, oturacağı yeri seçmekle meşguldü. (A.K. s. 110/31)

Yüzü Selim'in yüzünden, gözleri Selim'in gözlerinden çekiliyor. (A.K. s.123/18)

Hilmi Efendi'nin hikayesi çok basittir. (A.K. s. 125/18)

Dans etmeye karar verdiği şu anda cazın sesini duymuş olmasına şaşırdı. (A.K. s.148/26)

Sabiha daima Refik'in tarafını tuttu. (A.K. s.159/26)

Balıkçı Hüseyin'in annesi de oğlunu unutmamıştı. (A.K. s.164/18)

Fatma'nın deminki canlılığı, konuşma aşkı kaybolmuştu. (A.K. s.176/19)

1.1.2. BELİRTİSİZ İSİM TAMLAMASI

Birinci unsurunda ilgi hali eki (-In, -nIn,) bulunmayan isim tamlamasına **belirtisiz isim tamlaması** denir.

Özellikleri

1. Bu tamlama belirsiz, genel bir nesneyi ya da bir türü karşılamakla görevlidir.

2. Belirtisiz isim tamlamasının iki unsuru arasında sürekli bir ilişki bulunur. Bu tür tamlamada tamlayan ve tamlanan arasına başka bir unsur giremez, bu iki unsur yer değiştiremez. Bu nedenle nesne olarak kullanılmaya en uygun kelime gruplarından biri belirtisiz isim tamlamasıdır.

3. Belirtili isim tamlamasında tamlayan ile tamlanan arasına başka bir kelime girebildiği halde, belirtisiz isim tamlamasında tamlayan ile tamlanan arasına herhangi bir kelime giremez.

4. Belirtisiz isim tamlamalarının tamlayan unsuru bir cümle olabilir.

5. Bazı belirtisiz isim tamlamaları tamlanan –II eki aldığı zaman tamlamanın iyelik eki düşer.

6. Her belirtili isim tamlamasını belirtisiz, her belirtisiz isim tamlamasını da belirtili isim tamlamasına dönüştürmek mümkün değildir. Burada değişmezliği sağlayan, tamlama unsurları arasındaki anlam ilişkisidir. (Aktan, 2016: 12)

Sadece tamlananın ek aldığı tamlamalardır. Belirtisiz isim tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasına kesinlikle bir sözcük girmez ve tamlama unsurları yer değiştiremez.

İşte her akşam saatinde, ya kalplerinden gelen bir itişle, yahut da isteyerek ve yolunu bildikleri için...(S.D. s.22/27)

Gayrı ihtiyari bu sevimli tabiat hatası elimize geçse, hepimiz öpüp seveceğimizi santıyorduk. (S.D. s. 38/6)

Hele mısır patlağı satan, ocaktan yetiştirme yalnız geceleri görünmesi lazım gelen bir mahluktu. (S.D. s. 51/18)

Sabiha'nın Leyla ile beraber ayak oyunu öğrendiğini sen biliyor muydun? (S.D. s. 119/9)

Bu son cümleleri, tıpkı Sabiha'nın yaptığı gibi sorguyu başa geçirerek ve yine onun el işaretleriyle söylemişti. (S.D. s. 125/21)

Son sınıf talebelerinin beni görünce takındıkları kibirli tavra rağmen ben onu dinlemekten hoşlanırdım. (S.D. s. 131/7)

Mayıs ortalarına doğru Kudret Bey mahallemize döndü. (S.D. s. 13/25)

İşgal orduları silah toplamaya epeyce çalıştılar. (S.D. s. 160/13)

Yatak çarşaflarını değiştirttim. (S.D. s. 257/24)

Bu Paris gecesinde Suat'ı tutmuştu. (A.K. s. 32/8)

Gaz sobasının, ihlamur, okaliptüs, çeşitli ilaç ve sigara kokusunun doldurduğu oda yukarıki sahanlıktan başka türlü yüklü ve boğucuydu. (A.K. s. 38/18)

Cuma namazında idik. (A.K. s. 45/11)

*Bu ıssız, ancak **martı yumurtası** amatörlerini çeken bu dar geçit, iki kardeşin bilhassa Nevzat'ın o günden itibaren hususi keşfi olmuştu. (A.K. s. 75/24)*

*Faik **deniz inşaatı mühendisi** olacaktı. (A.K. s. 78/9)*

*Pek azı o da bir **aile eğlencesi** olarak bara gitmişti. (A.K. s. 93/1)*

*Bir **deniz kıızı** ki denize benziyor. (A.K. s. 120/10)*

*Pazarlık bitince ihtiyar adam dükkanın önündeki **salkım ağacının** altında ve **kumru sesleri** içinde onlara çay ismarlamıştı. (A.K. s. 126/22)*

*Bütün dönüş boyunca güvertede bir tek **türkü ve kemençe sesi** işitmedik. (A.K. s. 133/15)*

1.1.3 İYELİK GRUBU

İyelik grubu zamirlerle kurulur. Tamlayan, teklik veya çokluk altı kişi zamirinden biridir. Tamlanan ise, zamire göre, altı iyelik ekinden birini almış isim, isimsi veya isimlik olabilir. Tamlayan durumunda olan zamir, tamlayan durumu ekini, tamlanan durumunda olan isim, isimsi veya isimlik ise, kişi zamirinin durumuna uygun olan iyelik eklerinden birini alır. İyelik gruplarında tamlanan birden fazla olabilir ve kalıp olarak değişkendir. Tamlayan ise her zaman altı kişi zamirinden biridir. İyelik grubuna *adıl tamlaması* da denmektedir. (Özmen, 2013:52)

Evimiz Şehzadebaşı ile Horhor arasında yukarıda camiiden bahsettiğimiz Elagöz Mehmetefendi mahallesindeydi. (S.D. s.14/18)

Babamın yetiştiği zamanlarda mahallemiz 93 Muharebesi'nin ve Hamid devrinin ilk yıllarının yeni baştan çizdiği kadro içindeydi. (S.D. s. 18/14)

Babam İbrahim Efendi ile politika işlerini konuşmayı sevmezdi. (S.D. s. 58/21)

Mahallemize Fransız mürebbiyesi, dadısı, babasının emektar uşağıyla gelmişti. (S.D. s. 105/18)

Karısı öldüğünden beri vur patlasın, çal oynasın eğleniyordu. (S.D. s. 161/8)

Mubassırımız Galip Efendi'yi o kadar sinirlendiren şey de Ramazan'ın bu haliydi. (S.D. s.162/21)

Talihim böyleymiş. (S.D. s. 207/25)

İnsanlara güvenim kalmadı artık.(A.K. s.44/12)

Çünkü Leyla o günlerde içimde bıçak gibi çalışıyordu. (A.K. s.45/31)

Bir kere bayramlarda hediyemi unutmazdı. (A.K. s.46/22)

Hayatını sorsam hep evinden, çocuklarından, çay fidelerinden, tezgahdan bahsedecek. (A.K. s.47/17)

Nevzat'ın hastalık senelerinde o kadar üzüntülü, ateşlerine, ihtiraslarına gömülmüş, içi müphem korkularla, vicdan azaplarıyla dolu insan, hülasa kendisi yoktur. (A.K. s.54/10)

Şimdi senelerden beri unuttuğu, evinin önünden geçerken dahi hatırlamadığı bu kadının ölümüyle tam geçmiş zamanın içine düşüyordu.(A.K. s.55/11)

Ve boynuna sarılarak salondaki sedire çekiyordu. (A.K. s.57/5)

O zaman kız kardeşi yatağın üzerine eğilerek onu zorla kaldırmaya çalışıyordu.(A.K. s.60/26)

Annemle iyi görüşürler. (A.K. s.91/18)

*Bu konuşmayı da altı sene evvel bir vekalet müsteşarlığından **sıhhatini** bahane ederek emekliliğe ayrılmasını istediği günlerde yapmışlardı. (A.K. s.129/15)*

Torununuz yerindeki kızlarla meşgulsünüz. (A.K. s. 177/10)

1.2. SIFAT TAMLAMASI

Sıfat tamlaması, bir sıfat unsuru ile isim unsurundan oluşur. Sıfat unsuru ismin önüne gelerek onu niteleme ya da belirtme yönünden etkiler. Sıfat tamlaması eksiz bir şekilde birleşir. Sıfat unsuru, bir sözcük olabileceği gibi, kelime grubu da olabilmektedir. Kelime grubunda sıfat, tamlayan; isim, tamlanandır. Birinci unsur olan isim, sonda yer alır. (Özkan ve Sevinçli, 2009:30)

Sözcükler, isimlerin önüne gelerek ismin rengini, durumunu, şeklini, sayısını belirtirler. Sıfatların ve isimlerin bir araya gelerek oluşturdukları kelime gruplarına *sıfat tamlaması* denir.

*Darülfünun'a veya o cinsten **yüksek bir mektebe** girecek. (S.D. s. 49/7)*

*Bu kitapta anlatılan şeyler, **güzel şeyler**. (S.D. s.56/12)*

*Evet iyice tahmin ediyorum ki **bu sefer** mesut olacağım, hem **lekesiz bir saadet...** (S.D. s.83/16)*

*O günlerde hayatımızda **iki büyük değişiklik** oldu. (S.D. s.118/18)*

***İhtiyar kadının** sesi gerçekten, güç tahammül edilir şeydi. (S.D. s.134/23)*

***Genç kadın**, başıyla bir çaresizlik işareti yaptı. (S.D. s.136/5)*

*Ölümünden sonra da **sahte bir senetle** bütün malını zaptettiniz, oğlunu da aç bıraktınız. (S.D. s.145/25)*

***İhtiyar, uzun boylu kuru ve zayıf, parmakları elmas yüzüklerle dolu bir kadın**, “Seni domuz herif!” diye ileriye atıldı ve elindeki kalın topuzlu şemsiye ile dövenin tam yüzünün ortasına iki defa indirdi. (S.D. s. 151/6)*

Neden sonra, rüyalarımı böyle alt üst eden şeyin çok tatlı ve hasretli bir ses olduğunu anladım. (S.D. s. 173/9)

İhsan esmer, süzgün gözlü, uzun boylu bir kızın masasını tercih etti. (S.D. s. 185/12)

Selim uykusundan ziyade bu genç ve taze vücudun kendisiyle meşguldü. (A.K. s.24/26)

Gözlerinin önünde beşikte çarpınan küçük, beyaz bir çocuk eli geçti. (A.K. s.27/22)

Olduğundan büyük görünmek isteyen genç kız oldu. (A.K. s.35/26)

Sonra gözlerini açarak “Hiç siyah güneş olur mu?” diye sormuştu.(A.K. s.47/28)

Yanı başında büyük bir mercan, büyümesi yarıda kalmış canavar başıyla hiçbir şey görmeden etrafına bakıyordu. (A.K. s.49/3)

Ve nihayet bu küçük dar boğaza açılan burun göründü. (A.K. s.74/16)

Ama zarif adamdır.(A.K. s.91/16)

Her şey sanki sarı esmer bir cam fanusun altında, olduğundan başka, hakikatle hülyanın arasında görünüyordu. (A.K. s.96/16)

Acayip ve tatlı bir rüya içinde Süleyman'la Belkıs'ın hikayesini ilk dinlediği zamana, çocukluğuna dönüyor. (A.K. s. 135/2)

Ayşe “Çok güzel bir kız olacak.” dedi. (A.K. s.177/28)

1.3. BİRLEŞİK İSİM

Birleşik isim, bir nesnenin ismi olmak üzere yan yana gelen birden fazla ismin meydana getirdiği kelime grubudur. Bir nesnenin çok defa tek tek de adı olan isimler aynı nesneyi karşılamak, aynı nesneye beraber ad olmak için doğrudan doğruya, eksiz olarak yan yana gelir ve birleşik isim yaparlar. Birleşik isimler Türkçede hep has isimdirler. Bazı yer adları ile ikili üçlü

bütün şahıs adları Türkçenin birleşik isimlerini teşkil ederler. (Ergin, 2008: 385)

En az iki ismin bir araya gelerek oluşturdukları kelime grubudur.

*O senelerde **Leon Cahun**'un Gök Bayrak'ı tercüme ediyordu. (S.D. s.44/30)*

*İşte size o kadar methini ettiğim aziz muhibbem **Fraulein Bettina Van Groeimer!** (S.D. s. 91/11)*

*Bu cinsten dolayısıyla anlatılan hulusların, bağlılıkların en iyi numunesini, **Alphonse Daudet** “Papanın Katırı” adlı hikayesinde verir. (S.D. s. 94/4)*

*Bu itibarla Kudret Bey'in **Jean Paul Satre**, Jaspers **Gabriel Marcel** gibi bu felsefe mektebinin muasır filozoflarından çok evvel doğmuş olması yahut Heidegger ve Kierkegaard gibi onlardan daha evvelkilerini tanımış olmaması, hatta adlarını işitmemiş bile olmaması burnunun tam bir “existentialiste” olmasına bir mani teşkil etmez.(S.D. s.98/28)*

*Baktım, **Abdullah Cevdet**'in Romeo ve Juliet tercümesiydi.(S.D. s.129/29)*

*O gün gazetelerde **Sir Edward Grey**'in Balkanlar'da statükonun hiç değiştirilmeyeceği hakkındaki beyanatını okuyunca yıldırımla vurulmuşa döndüm. (S.D. s.194/14)*

***Ali Kemal Bey**'in etrafında yükselen geniş ve gürültülü bir kahkaha bu sükutu kırdı: (S.D. s.203/25)*

*Bir gün Muhlis Bey, beni **Ahmet Haşim**'le tanıştırdı. (S.D. s.236/8)*

*Orada ayrı ayrı tanıdığım Haşim'le **Yahya Kemal**'i bir arada gördüm. (S.D. s. 236/24)*

***Rıza Tevfik**, Cenap Bey, **Bahaettin Şakir** ve Nazım Beyler, Ankara'da da birkaç tane böyle peydalandı. (S.D. s.279/7)*

*Bunu Behçet Bey'le dama oynadıkları Acem'in kahvesinde benimle **Hasan Basri Elmündefik**'e söylemişti. (S.D. s.307/9)*

Onlara alafrangalık namına yaltaklanan, Maurice Dekobra ile PaulGeraldyninToi et Moi'sından söz açan hanımlar.(A.K. s.37/17)

Daha aşağıda Aziz Mahmut Hüdayi Efendi.(A.K. s.50/20)

Nietzsche'den Oscar Wilde'dan ve Andre Gide 'den bahsetti. (A.K. s.95/13)

Şerlok Holmes gözleri kapalı olduğu halde bu dönüşlerden geçtiği yolu bulurdu... (A.K. s.53/28)

Hatta hocası Frere Telliere'i de o tavsiye etmişti. (A.K. s.80/21)

Refik sade bununla kalmamış, ona Haşim'i, Yahya Kemal'i, Galip'i de tanıtmıştı. (A.K. s. 80/27)

Rauf Yekta Bey'den beraber ders aldık. (A.K. s. 91/16)

Nuri küçük bir Don Juan'dı . (A.K. s. 165/14)

Tıpkı Mustafa Kemal'de iktidarın kendisini sevdiği gibi. (A.K. s. 168/33)

Tıpkı Charles Morgan'ın Pınar'ını okuyorum sandım. (A.K. s. 169/22)

Nurettin Bey, Hüsamettin Akkaya'nın bu sesini çok iyi tanırđı. (A.K. 205/24)

1.4. TEKRAR GRUBU (İKİLEME)

İki kelimenin güçlendirme, abartma, çoğaltma, birliktelik, sıralama vb. işlevlerle, peş peşe gelmesiyle oluşan kelime grubudur; ancak üç kelime ile üçleme de olabilmektedir. İkilemeyi oluşturan kelimeler arasında, anlam ilişkisi yanında, kelime türü, ses benzerliği vb. ilişkilerde bulunur. İkilemelerin arasına başka kelime veya kelime grubu giremez. Kelimeler, birbirlerine eksiz olarak bağlanırlar. (Özmen, 2013: 75)

Tekrar grubu, bir nesneyi bir oluş ve kılışı karşılamak üzere aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki sözcüğün oluşturduğu kelime grubudur.

1.4.1. ZIT ANLAMLILAR KELİMELERDEN OLUŞANLAR

Cümlenin anlamını pekiştirmek, anlama güç katmak amacıyla zıt anlamlı iki kelimenin bir arada kullanılmasıdır.

*Tevazu ve iltifati, aşikar bir alay şekline kadar götüren ve şer'i mahkemelerde yalancı şahitlik yapmak, bir de canı pek sıkıldığı zaman yalancılıktan haberler uydurup etrafi **alt üst** etmekten başka kabahati olmayan bu adamcağız, hakikatte sadece dünya ve insan işlerini bir türlü ciddiye almayan bir septikti. (S.D. s. 19/26)*

*O, bu hayatı hem **aşağı yukarı** tanzim eder, hemde onun tesiri altında kalırdı. (S.D. s. 21/3)*

*Balkan Harbi'nden sonra ise **az çok** bakımsız kalmıştı. (S.D. s. 21/9)*

*Etrafımda elinin emeğiyle **iyi kötü** geçinen bir yığın insan görüyordum. (S.D. s.52/20)*

On bir yaşlarındaydım, söylenenleri az çok anlayabiliyordum. (S.D. s. 53/2)

*Sabiha'yı o günkü hayatımızı yapan **iyi kötü** ne varsa, onların bütünü içinde ancak kendim için muhafaza edebileceğimi, aksi takdirde onlarla beraber benden de uzaklaşacağını iyice biliyordum. (S.D. s. 68/15)*

*Bu, o kadar çabuk olmuştu ki kadıncağızı görür görmez Kudret Bey'in yüzünü **alt üst** eden çok ıstıraplı hayretle, onu tanımanın sevincini ilan eden ariyet tebessüm birbirine karışmış, zavallı baba dostum adeta iki çehreli bir hilkat garibesine dönmüştü. (S.D. s.90/27)*

***Aşağı yukarı** hadiseyi gördün. (S.D. s.147/28)*

*Kendisini suda bulur bulmaz onun okşayışlarına benzeyen vahşi bir lezzet duymuş, onun vücudunun davet ve mukavemetleriyle karşılaşmış her kucakladığı dalga ve su kitlesinde bu kendiliğinden gelen şeyleri hiç kaybetmeden dağılıp çoğalan bu vücudun bir başka parçasını kucaklamış, onunla **alt üst** güreşmişti. (A.K. s. 75/33)*

*Bu işler beni **alt üst** etti. (A.K. s. 107/4)*

*Fakat buna rağmen yine **aşağı yukarı** aynı noktadayız. (A.K. s. 132/31)*

*Bu seferki gülüş yirmi sene evvelkine **az çok** benziyordu. (A.K. s. 188/19)*

*“**Aşağı yukarı** yine öyle olmuyor mu!” (A.K. s. 215/27)*

*Selim “Burada herkes **az çok** biliyor bunu,” demişti. (A.K. s. 255/33)*

1.4.2. AYNI KELİMENİN TEKRARIYLA OLUŞANLAR

Cümlenin anlamını kuvvetlendirmek adına aynı kelimenin iki kez art arda kullanılmasıdır.

*Sonradan yaptıkları harp edebiyatında o kadar adı geçen bu türkü tüylerimi **diken diken** etti. (S.D. s. 13/7)*

*Kafam bu suallerle dolu, Fransız kıt'asının arkasından **yavaş yavaş** yürüdüm. (S.D. s. 13/12)*

*Akşamüstü beni **uzun uzun** azarladı. (S.D. s. 53/1)*

*İbrahim Efendi gidince babam konuşulan şeylerden kimseye bahsetmememi, bana **sıkı sıkı** tembih etti. (S.D. s. 60/30)*

*İçim **parça parça** olmuştu. (S.D. s.71/14)*

*Kudret Bey'in o anda hayal sukutunu, şaşkınlık, yeis hatta bir nevi hurafevi korkunun beraberce zaptettiği yüzünü; ve onların üstünde hiçbirini dağıtmak şöyle dursun sanki hepsi **teker teker** ve daha iyi görülsün diye parlayan o şirin ve terbiyeli tebessümünü, onun sahte sevincini, bu tabir bile anlatamaz. (S.D. s.90/31)*

*İhsan hiç cevap vermeden **dik dik** Arif Bey'in yüzüne bakıyordu. (S.D. s. 142/10)*

***Dalgın dalgın** etrafa bakıyorlar, yahut birbiriyle konuşuyorlardı. (S.D. s. 155/23)*

*Muhlis'e **sık sık** gelip gidiyor. (S.D. s.161/15)*

***Uslu uslu** otururken birdenbire bir ekşime, bir ağrı... (A.K. s. 49/7)*

*Tepede **set set** yükselen çay fidelerin yeşilliği altında. (A.K. s. 51/3)*

*Uzakta karşı tarafta, ikinci yan sokağın başında tahini boyası **pul pul** kabarmış yan dökülmüş o konak yavrusu denen eski bir ahşap evin önünde küçük bir kalabalık bekliyordu. (A.K. s. 54/27)*

***Acele acele** kapıdan içeri girdi.(A.K. s. 59/30)*

Hemen hemen sınıfın yarısı imtihan kapısı önünde idi. (A.K. s. 70/23)

Öyle pırıl pırıl renkli kıyafetler. (A.K. s. 83/25)

Belli ki ev halkı da bu 1927 yılında yaşadıkları hayatı pek garip buluyorlar ve sık sık üzerinde konuşuyorlar, kendi halleriyle alay ediyorlardı. (A.K. s. 85/20)

Selim bir şeyler yıkmanın hazzıyla pırıl pırıl parlayan bu çehreye benzer hiçbir şey hatırlamıyordu. (A.K. s. 94/27)

1.4.3. YAKIN ANLAMLI KELİMELERDEN OLUŞANLAR

Yakın anlamlı iki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşturdukları kelime gruplarıdır. Bir araya gelen bu kelimeler birbirlerini tamamlar niteliktedir.

Hiçbirinin yüzünü doğru dürüst görmemiştim. (S.D. s. 26/20)

Evin içinde dolaşıyor, başımın ucunda durup ilaçlarımı veriyor, bir türlü doğru dürüst öğremediği saçlarını sallayarak bir sürü şeyler anlatıyor, fakat düşüncesi dönüp dolaşıp sabahleyin okuduğu makaleye geliyordu. (S.D. s.69/32)

Esmer, ufak tefek bir adamdı. (S.D. s. 289/28)

Ben vaktinde yetişmezsem her şey mahv ü perişan olacak, bütün ümitler – Yarabbim kimlere ait ve ne cins ümitler!- yıkılacak, telafisi imkansız felaketler bir sel gibi etrafı alacaklardır. (S.D. s. 314/22)

Heleni çok acıdığı ihtiyara zaman zaman uğrar, ufak tefek işlerini görür ve tabiatıyla bir yığın hikaye dönerdi. (A.K. s. 38/14)

Hikayeler, fıkralar, açık saçık eğlencelerin hayali birbirini takip ediyordu. (A.K. s. 93/17)

Şimdi Adrienne Necip'den kalan paranın son kırıntılarını, Paris'ten annesinin gönderdiklerini (babası ölmüştü ve mirastan epeyce iradı vardı), verdiği Fransızca dersleri ve Fransızca gazetelere ara sıra yazdığı yazılarla kazandığını yeni kocasına yedirdiyordu. (A.K. s. 190/8)

*O senelerden beri **doğru dürüst** yemek yiyemiyordu. (A.K. s. 236/17)*

1.4.4. PEKİŞTİRMELİ TEKRARLAR (İKİLEMELER)

1.4.4.1. “M,P,R,S” SESLERİYLE YENİ HECELER OLUŞTURULARAK YAPILAN TEKRARLAR:

“m,p,r,s,” harflerinden birini alıp mevcut olan kelimeye yeni hece ekleyerek oluşturulan kelime grubudur.

*Avrupalı kadın başka şeydir Cemal, **büsbütün** başka şey! (S.D. s. 79/22)*

*Biz yalnızız şimdi. **Yapayalnız!** (S.D. s. 81/2)*

*Salona girdiğim zaman Sakine Hanım, otuz, otuz beş yaşında gözlüklü, mürebbiye veya hastabakıcı olduğu ilk bakışta anlaşılan, **kıpkırmızı** yüzünden sıhhat, azim, otorite hülasa güzellikten başka her şey akan şümüllü bir kadınla... (S.D. s. 90/13)*

*Ve **masmavi** gözlerinde çehresinin sertliğine hiç uymayan bir gülüşle beni yanına oturttu. (S.D. s. 140/2)*

*Hummanın büyüttüğü **apaçık** gözlerle, sanki bana, her şeyi biliyorum, der gibi bakıyordu. (S.D. s. 290/12)*

*Her şey etrafında dönüyor, birbirine giriyor, hep beraber kayboluyor, acayip bir bütünlükle, **yemyeşil** tekrar medyana çıkıyor, üstünde yığılıyordu. (A.K. s. 72/31)*

*Büyük, dağınık kayalar, fundalar, dalga seslerini adeta bastıran martı çığlıkları ile burası **büsbütün** ayrı bir yer, haşın güzelliği çok ayrı bir manzara idi. (A.K. s. 74/33)*

*Ona **yepyeni** bir kapı açmıştı. (A.K. s. 86/33)*

*Hem böyle **yapayalnız...** (A.K. s. 121/29)*

*İtinasız kıyafeti yüzünü **büsbütün** gençleştirmişti. (A.K. s. 195/3)*

*Yüzü **bembeyazdı.** (A.K. s. 227/19)*

*Ne de **büsbütün** beraber olmayı. (A.K. s. 237/13)*

*Şaban Bey hiddetten **sapsarı** bir ara kapının önüne doğru yollarını kesecekmiş gibi yürümüş, sonra birdenbire vazgeçmiş ve bütün hıncıyla Asım'a yüklenmişti. (A.K. s. 251/29)*

1.5. AİTLİK GRUBU

Aitlik eki “-ki” ile onun eklendiği kelime grubudur. Bu grup aitlik, içinde bulunma ve bağlılık vazifesini itaşır. “-ki” eki yapım eki olmasına rağmen bazı çekim eklerinden (ilgi, bulunma) sonra gelmektedir. Bu yapı Türkçenin istisnai durumlarından biridir. Aitlik eki isimlerin yalın, bulunma ve ilgi halli şekilleriyle kullanılabilir. (Özkan ve Sevinçli, 2009:51)

Aitlik eki olan -ki ile kurulan aitlik grubu cümle içerisinde sıfat veya zamir görevlerinde bulunur.

*Otuz, kırk metre uzunluğunda olan bu yolun sonunda bahçe birdenbire genişler, yolun kendisi de tam bir zaviye ile asıl binanın önünden **asağıki sokağa** doğru inerdi. (S.D. s. 21/18)*

*Yalnız iyi havalarda cami ile bu iki odanın **arasındaki küçük, yarı bahçemsi avluda** otururlar, konuşurlar. (S.D. s.22/4)*

*İsmail Efendiye göre hadise, **ağacın dibindeki evliyaya** her sabah bir Fatiha okumak suretiyle olmuştu. (S.D. s. 24/10)*

***Üzerindeki prestijlerini** artırırlardı. (S.D. s. 27/4)*

*Odada, sokağa bakan **pencerenin önündeki** kanepa ile koltukta üç kişi oturmuş, İhsan'ı bekliyorlardı. (S.D. s. 139/23)*

***Gazetelerdeki yazılarımı** görmediniz mi? (S.D. s. 142/29)*

Sabiha, biz odaya İhsan yokken girmişsek sağ taraftaki aynanın önünde şöyle bir saçlarını düzeltirdi. (S.D. s. 147/10)

Buna mukabil önümdeki evlerin damları üstünde, Boğaz'ın aşağı taraflarında sabahın sisleri hala devam ediyordu. (S.D. s. 174/11)

İskeledeki yolcuların sefaleti, düşüncelerimin istikametini değiştirdi. (S.D. s. 183/20)

Bu yabancılik içimdeki çöküntüden geliyordu. (S.D. s. 220/1)

Nar ağacının dibindeki sandalyeye oturdu. (A.K. s. 176/23)

Torununuz yerindeki kızlarla meşgulsünüz... (A.K. s. 177/10)

Ve evvela "Sevim Hanım" diye yanındaki kadını gösterdi, sonra ötekilere döndü. (A.K. s. 194/30)

Sanki bu ismin altındaki hüviyeti bütünüyle, tanımak istiyordu. (A.K. s. 197/30)

Andrienne yanımdaki sarışın, otuzunu aşmış, iri cüsseli, mavi gözlü bir adamı göstererek "Sana kocamı tanıştırayım." dedi. (A.K. s. 213/2)

"Ayağındaki siyah ayakkabılar olmasa..." (A.K. s. 224/24)

Şifa elindeki kadehlerden birini Selim'e verdi, öbürünü de Ayşe'ye uzattı. (A.K. s. 237/3)

1.6. EDAT GRUBU

Bir isim unsuru ile bir son çekim edatının meydana getirdiği kelime grubudur. İsim unsuru önce, son çekim edatı sonra getirilir. İsim unsuru zamir veya isim olmasına ve edatın cinsine göre, çeşitli hallere girer ve çeşitli çekim ekleri alır. Edat ise, tabii, grubun eksiz, değişmez unsuru olarak kalır. Edat unsuru daima tek kelime halindedir. İsim unsuru ise tek bir kelime

olabileceği gibi isim yerine kullanılan kelime grubu da olabilir. (Ergin, 2008:392)

*Bu evin kirası, şimdi yerinde belediyemizin küçük, mahalle arası **bir park projesi bulunan dükkanın kirası ile** beraber benim cep harçlığım olacaktı.(S.D. s. 12/4)*

*Uzun süren bir kıştan sonra, **buzlar altında filiz süren otlar gibi** her şeyden yeniden filizleniyordu. (S.D. s.13/31)*

*Erenköy'ündeki, **o devir köşkleri gibi** bahçe içinde etrafı çam ağaçlarıyla süslü, yine de bu köşklere benzeyen büyükçe, süslü bir bina idi, bu içi baştan başa avizelerle, billur merdiven tirabzanları aynalarla süslü, bir yığın malzemesi Viyana'dan getirilmiş bu köşkü görmüş, **çocukluğuma rağmen** şaşırılmışım. (S.D. s.18/22)*

*Çünkü **Sabiha için** başka türlü ilahi okurdu. (S.D. s. 64/16)*

Böylece biri ondan uzakta, diğeri onun yanında iki ayrı insan gibiydim. (S.D. s.69/19)

*Ve Sabiha taklidi ile uzaktan **istediği kadar** ezemediği Sakine Hanım'a, kininden yerinde duramıyordu. (S.D. s. 71/22)*

*Sesi birdenbire çok mahrem bir şey oldu ve yalnız **ikimiz için** konuştu. (S.D. s.80/6)*

***Hafif bir şişmanlığa rağmen,** o plastik insanı çıldırır. (S.D. s. 83/33)*

*Ben işe dahil **değilim gibi** görünmeliyim. (S.D. s. 188/23)*

***Zerre kadar** iffetten behresi olmayan bir mahluk. (S.D. s. 233/19)*

***Bununla beraber** dışarıda **herkes gibiydim.**(S.D. s. 251/23)*

*Üstelik, Muhtar'ın şahsiyetindeki ölçsüzlük onda **bulunmadığı için,** her yaptığını kanuna uydurarak yaptı. (S.D. s. 306/32)*

*Filhakika bütün aile her an yeni bir şey hatırlıyor, Selim'i içine girmekten korktukları bu evi satmaktan **caydırmak için** ellerinden gelen her şeyi yapıyordu. (A.K. s. 21/7)*

*Yaz gecesi denen o acayip ve harikulade rüyanın içinde bir başka harikulade **rüya gibi** bir konuşmaydı bu. (A.K. s. 22/1)*

*“Belki de ilk işaretle çok uzaklardan **gelebilmek için...**” (A.K. s. 23/33)*

*O gün beraberce imtihana çalıştıkları arkadaşının evinden döner dönmez bahçede birtakım sesler duymuş ve ev halkını **görmek için** yukarıya çıkmadan **ön kameriyeye doğru** yürümüştü. (A.K. s. 58/14)*

*Fakat **buna rağmen** öbür hayaller yine kendisinde devam ediyordu. (A.K. s. 102/12)*

*Öbürü düşüncesini **anlamış gibi** devam etti. (A.K. s. 107/22)*

*Bir iki defa sanki bir noktayı **arıyormuş gibi** elini tuşların üzerinde dokunmadan gezdirdi, sonra kapağı yavaşça kapattı. (A.K. s. 128/30)*

***Bununla beraber o günden beri kendisini masal kahramanı gibi** düşünmediğini çok iyi hatırlıyor. (A.K. s. 135/31)*

1.7. UNVAN GRUBU

“Bir özel ad ile unvan veya akrabalık adlarından birinin eksiz bir biçimde oluşturdukları söz öbeğine unvan öbeği denir. Bütün unvan öbekleri özel addır. Bu öbekte, özel ad önce, unvan veya akrabalık adı sonra gelir.” (Karaağaç, 2011:168)

Unvan gruplarında unvan kelimesinin isimden sonra gelme zorunluluğu vardır. Unvan kelimesinin isimle yer değiştirmesi durumunda bu kelime grubu unvan grubu olmaktan çıkar.

***Kasım Ağa'nın** deniz inşaatına pek merakı yoktu. (S.D. s. 16/12)*

Herkes, Deli Ömer, Kasım Onbaşı ve tabii ben de dahil, en yeni elbiselerimizi giymiştik. (S.D. s. 17/2)

Gariptir ki İhsan Bey, ona karşı daima çekingen davranırdı. (S.D. s. 26/9)

Nuri Bey kızlarına, zamanın modasına uyarak Necla, Mücella ve İncila adlarını vermişti. (S.D. s. 26/31)

Mahmut Şevket Paşa meselesinde ona benzerlerin bir kısmı şuraya buraya dağıtıldı; bir kısmı da kaçtı. (S.D. s. 55/20)

Doğrusu istenirse Kudret Bey, kendisiyle lüzumundan fazla meşgul olmanın cezasını çekiyordu. (S.D. s. 86/23)

Nasır Paşa ile fazla meşgulsünüz, dedi. (S.D. s. 146/12)

O günlerde Tevfik Bey, ticaretine devam ediyor, yani mukadder bir iflasa doğru çok muntazam bir şekilde yürüyordu. (S.D. s. 160/25)

Göztepe'de o gece Behçet Bey'e niçin o kadar acıdığımı şimdi biliyordum. (S.D. s.161/24)

Doğrusu Nasır Paşa'ya sizi tavsiye etmekle İhsan Bey büyük bir iyilik yaptı. (S.D. s. 213/27)

Rezzan Hanım'ın suali bana idi. (S.D. s. 276/17)

Atıf Bey o senenin kışında karısını İstanbul'da bırakarak memuriyetle Anadolu'ya gitmişti. (A.K. s. 59/21)

Hatta Kadir Efendi'ye götürdüğü dondurmanın ölçüsünü şaşırırdı. (A.K. s. 67/32)

Selim son yudumu da içtikten sonra Hilmi Efendi'nin kadehini klavsenin üzerine koydu ve gülererek: "Aman Sabih Beyefendi, ne yapıyorsunuz? (A.K. s. 130/2)

"Niçin böyle oldu Sabih Bey?" (A.K. s. 131/19)

Yarın Hüsnüye Hanım tayyare ile İstanbul'a dönüyor. (A.K. s. 146/15)

“Sultan Hanım’la Prens deminden beri hep sizi soruyorlar,” dedi. (A.K. s. 171/18)

“Güle güle Ali Efendi... Ben sizi ararım.” (A.K. s. 182/32)

Sabriye Hanımefendi başka koku kullanmazlar. (A.K. s. 224/28)

1.8. BİRLEŞİK FİİL GRUBU

Bir isim ve bir yardımcı fiil ya da iki ayrı fiilin yahut da isim soylu bir veya birden fazla sözcük ile bir esas fiilin bir araya gelerek tek kavramı karşılayan fiil türüdür. Birleşik fiillerde esas olan isim ve fiil unsuru önde, yardımcı fiil unsuru sonda bulunur.

“İster bir isim bir fiilden, ister bir fiille başka bir fiil birleşmesinden meydana gelmiş olsun, birleşik fiillerde anlamca bir kaynaşma olup bunlar tek kavramı karşılar. İş, oluş ve hareket bildiren basit fiiller gibi bunlar da birleşik olarak çekime girerler.” (Aktan, 2016:43)

1.8.1. İSİM + YARDIMCI FİİL = BİRLEŞİK FİİL

“Bu tür birleşik fiillerde “ etmek, edilmek, olmak, olunmak, eylemek, kılmak, kılınmak, yapmak” yardımcı fiilleri kullanılır. Asıl unsur olan isim başta, yardımcı fiil sonradır. Yardımcı fiil, bir çekim görevi yaparak anlamı üzerinde bulunduran isim unsurunun fiilleşmesini sağlar.” (Aktan, 2016:44)

*Bu hatıralar boyunca bu acayip musiki parçası ile birçok defalar karşılaşacağımız için ne sahibinden, ne de kendisinden burada **bahsetmeyeceğim.** (S.D. s. 9/13)*

*Daha sonraları İstanbul sokaklarının cazibesinin bir tarafını yapan satıcı seslerinin bile, eski satıcı seslerine benzemediklerini **fark ettim.** (S.D. s. 13/27)*

*Bununla beraber düşünme düşünme evin taksimatını kendi muhayyilemde **icat etmiştim.** (S.D. s.25/26)*

*Fakat serpintileri **devam ediyordu.** (S.D. s. 60/18)*

*Yıllardan sonra ben büsbütün başka şekilde ve hayatım için çok mühim olan bir şeyi, saadetin ta kendisini **reddettim.** (S.D. s. 73/29)*

*Bu sefer tekrar bu meseleyi **münakaşa etti.** (S.D. s. 78/25)*

*Ben şimdi **seyahat ediyorum.** (S.D. s. 108/22)*

*İhsan biraz evvelki konuşmasına **devam etti.** (S.D. s. 111/52)*

*Şimdi elleri bu vazifeden belki en mühimini **kaybediyordu.** (S.D. s. 120/13)*

*İhsan Beyefendi'den o kadar **rica ettim,** bir kere **teşrif etmediler.** (S.D. s. 143/19)*

*İsmail Molla'nın ölümünden bir yıl evvel Paris'ten İstanbul'a gelmiş, gerek onu gerekse oğlu Behçet Bey'i cemiyete sokmaya **muvaffak olmuştu.** (S.D. s. 8/25)*

*Daha o zamanlar psikoloji ifriti ona **musallat olmuştu.** (S.D. s. 28/19)*

*Çok **ayıp oldu.** (S.D. s. 29/20)*

*Hiç olmazsa sana yalan söylemeyeceğim, **emin ol!** dedi. (S.D. s. 43/9)*

*O günlerde mahallemizde mühim bir **hadise oldu.** (S.D. s. 43/16)*

*Çünkü hemen o anda Sakine Hanım'ın belki şahsımı ikinci derecede görmesinin, belki de o kadar çok konuşan bu kadının birdenbire ani bir hidayetle az konuşmaya karar vermesinin sebep olduğu hadise, beni ve etrafımdakileri o kadar korkutan **hadise oldu.** (S.D. s. 93/1)*

*Öbür adamı derhal kaçırsa mesele **hallolurmuş.** (S.D. s. 148/30)*

*Ve sanki her şeyi **izah etmiş** gibi karşısındakine baktı. (A.K. s. 39/15)*

*Ona talihi **yardım etti.** (A.K. s. 40/26)*

*Birbirini sonuna kadar özleyecek, öbürünü ya tamamıyla bırakacak yahut sadece uzviyetinin ilcalarıyla aralarındaki münasebet **devam edecekti.** (A.K. s. 67/28)*

*Fakat Faik kendisini yenilmiş **addetmiyordu.** (A.K. s. 77/15)*

*Fakat bırakamıyorum, **vazgeçemiyorum** da. (A.K. s. 110/24)*

*Ve sonra heyecanla Mozart'tan **bahsediş.** (A.K. s. 134/19)*

1.8.1.1. “ET-” YARDIMCI FİİLİ İLE KURULAN BİRLEŞİK FİİLLER

Et- yardımcı fiilinin bir isimle birleşmesi sonucu meydana gelen söz öbekleridir. Bu söz öbekleri bitişik veya ayrı yazılabilir.

*Cebinde dört şehadetname olmazsa kendini adam **zannedemezsin!** (S.D. s. 109/8)*

*Yanı başımdaki kırk beşlik, şişman Rum hanımının iki eliyle kürek çeker gibi durmadan konuşması, vapura bindiğim andan beri beni **rahatsız ediyordu.** (S.D. s. 152/31)*

*Sonra iki elini birbirine çarparak meselenin bu kadar basit olduğunu bana **ispat etti.** (S.D. s. 157/14)*

*Fakat zamanı henüz **tayin etmedik.** (S.D. s. 211/14)*

*“Ben kendim giderim, hiç **merak etmeyin!**” demişti. (S.D. s. 221/15)*

*Ayrıca İttihat ve Terakki tahsisat-ı mesture listesini **neşrecekler.** (S.D. s. 224/17)*

*Fakat ne otel, ne oda, ne de eşyası beni **kabul etmiyordu.** (S.D. s. 251/26)*

*Bu yüzden bir müddet sonra bu saklanan şey ister istemez **ilan edilir,** evcek hepimiz peşine düşerdik. (A.K. s. 15/32)*

*Süleyman ise birkaç zeytinle bir baş sarımsağı her şeye **tercih ederdi.** (A.K. s. 17/6)*

*Ah bir kere size dünyaya rakam ve hendesi şekille bakmayı öğrenebilsem, ne **rahat ederdiniz!..** (A.K. s. 18/7)*

*Kırmızı çanta ona kendi elinden ve dizinden içeriye gitmesi lazım geldiğini anlatıyor, **ısrar ediyor.** (A.K. s. 123/32)*

*Ve Leyla annesinin sesini, konuşma tonunu bulmuş gibi **devam ediyordu.** (A.K. s. 136/17)*

*Selim içinin bu büyük ela gözlerin bakışıyla dolduğunu **hissetti.** (A.K. s. 185/12)*

1.8.1.2. “OL-” YARDIMCI FİİL İLE KURULAN BİRLEŞİK FİİLLER

Ol- yardımcı fiili ile oluşturulan birleşik fiillerdir.

*Sabiha hemen o gün mahallenin erkek, kız bütün çocuklarıyla **ahbap oldu.** (S.D. s. 27/26)*

*Fakat bu sevimli mahlukun ağzında her şey o kadar değişirdi, göz süzmeleri, el işaretleri arasında öyle lezzetli veya eğlenceli bir masal olurdu ki işin aslı ortadan **kaybolurdu.** (S.D. s. 30/30)*

*Çünkü başkaları kendisiyle **meşgul oluyor.** (S.D. s. 32/15)*

*Babam içiyor, içtikçe ya neşeleniyor, ya **mahzun oluyor.** (S.D. s. 33/29)*

*Sakın bu akşam söylediklerine sonradan **pişman olma!** (S.D. s. 73/21)*

*Öbür adamı derhal kaçırırsa mesele **hallolurmuş.** (S.D. s. 148/30)*

*Fakat sonra baban harp yüzünden istemedi, hatta sahil şehri olsun diye kaymakamlığa **razı oldu.** (S.D. s. 176/8)*

*O gün, fevkalade **memnun oldu.** (S.D. s. 246/32)*

*Yazıhanesinde mühimce bir ücretle çalıştığım takdirde çok **mesut olacaktı.** (S.D. s. 292/25)*

*Son ışıklar sönmüş, son efekt de **kaybolmuştu.** (A.K.s. 13/5)*

*Bu yüzden epeyce nazlanmış, fakat Refik gelmezsen gitmem diye ayak direyince bir saat için evden çıkmaya **razi olmuştu.** (A.K.s. 126/14)*

*Bir ay sadece bir harp ganimeti gibi hürriyetsiz, iradesiz, yalnız **teslim olarak,** bana verileni teslim alarak, onun kolları arasında ve kendi içimde yaşadım. (A.K.s. 142/2)*

*Her şey birbirine karışıyor, birbirinde **kayboluyordu.** (A.K.s. 149/ 26)*

*Çünkü bu sualin cevabı daima Leyla'nın ilk evlenmesi denen acayip ve karışık günlerin içinde **kaybolurdu.**(A.K.s. 150/28)*

*Günde kaç defa anlatmaya **mecebur oluyorum.** (A.K.s. 172/18)*

*Ve genç kadının latif kahkahasıyla adeta **mesut oldu.** (A.K.s. 202/25)*

1.8.1.3. “YAP-” YARDIMCI FİİLİ İLE KURULAN BİRLEŞİK FİİLLER

Yap- yardımcı fiili ile bir ismin bir araya gelerek oluşturdukları birleşik fiillerdir.

*Sonra tekrar bir **el işareti yaptı.** (S.D. s. 41/28)*

*Tevfik Bey alayla beni süzdü ve eliyle “otur!” der gibi bir **işaret yaptı.** (S.D. s. 264/24)*

***Ayıp yapıyorsun.** (S.D. s. 265/19)*

*Evvela esham, tahvilat ve nakit, sonrada **emlak ve akar yapmış...** (A.K.s. 167/16)*

*Kendi icat ettiği acayip plaj kıyafetiyle bir Hint tavuğu gibi dolaşan, **güneş banyosu yapan** ve güneş battıktan sonra hiç soyunmadan denize giren bu ihtiyar kadının yüzüne dikkatle baktı. (A.K.s. 167/31)*

*O halde bana gelin, ben çok iyi **pasta yaparım.** (A.K.s. 175/9)*

Selim bu geceki rüyalarından ve bugünün tesadüflerinden kurtulmak ister gibi hareket yaptı. (A.K.s. 181/9)

*Ama Napolyon da **politika yapıyordu.** (A.K.s. 210/4)*

1.8.1.4. “TUT-” YARDIMCI FİİLİ İLE KURULAN BİRLEŞİK FİİLLER

Tut- yardımcı fiille bir ismin meydana getirdiği birleşik fiillerdir.

*Ertesi günü akşama kadar babama verdiğim **sözü tuttum.** (S.D. s. 61/9)*

Sabahleyin evde benim telaşlı hiddetime koşan kadınların hemen hepsi oradaydılar,

*kimi sade bir kombinezonla, kimi sabahlıklar içinde, bir kısmı yerde, bir kısmı sandalyelerde oturmuşlar, köşedeki rakı masasının bir ucundaki çingenenin çaldığı çiftetelliye **tempo tutuyorlardı.** (S.D. s. 266/17)*

*Selim nasıl dans eder ki **ritmi tutamaz.** (A.K.s. 149/15)*

*Şüphesiz annelerden biri **sözünü tutmuş,** biçareyi azat etmişti. (A.K.s. 150/30)*

*Hepsi elleriyle **kadans tutarak** arkada çiftetelli ile Anadolu oyunları arasında bir oyun oynayan genç bir kadını seyrediyorlardı. (A.K.s. 214/12)*

1.8.2. FİİL + ZARF FİİL + YARDIMCI FİİL = BİRLEŞİK FİİL

Birleşik fiillerle ilgili Leyla Karahan “Türkçede Söz Dizimi” eserinde görüşlerini şöyle aktarmaktadır:

Bu birleşik fiiller, zarf-fiil eki taşıyan bir fiil unsuru ile bir tasvir fiilinin birleşmesinden kurulur. Ana unsur başta, tasvir fiili sonda bulunur. Anlamı üzerinde bulunduran bu unsur –A, -I, -Ip zarf-fiil eklerinden birini

taşır. Tasvir fiilleri, asıl fiile yeterlilik, ihtimal, tezlik, yaklaşma vb. anlamlar katar. (Karahan, 2016: 77)

*O da mücadelemize ayrıca hizmet **edebilir**.* (S.D. s. 85/6)

*Ve Kudret Bey'in, belki de bu evlat yüzünden evlenemediğini de düşünmüş **olabilirdi**.* (S.D. s. 94 /19)

*Kendisini ancak o gün gören bu kadın pekala onu babam **zannedebilirdi**.* (S.D. s. 97/4)

Bir burnu işe karışmaktan alıkoymaya çalışmak, tabiat kanunlarına isyandan başka nedir? (S.D. s. 102/4)

*Yarabbim, bir insan bu kadar safdil **olabilirdi!*** (S.D. s. 302/14)

*Nasıl oluyor da iki teknikte **çalışabiliyorsunuz?*** (A.K. s. 205/6)

*Ve bütün bunları **yumurtlayabilmek** için bir mağaza satıcısı gibi kafanın raflarını karıştıracaksın.* (A.K. s. 216/3)

*Şimdi ne **yapabilirim** artık.* (A.K. s. 222/1)

*Fakat dördü birden düşünülünce, iş bir seri fabrikasyonu haline **giriverdi**.* (A.K. s. 229/16)

*Ve nasıl birdenbire alçak ve hain **oluvermişti**.* (A.K. s. 231/10)

*Asıl kendisinden koparıp **verebileceği** bu anlarıydı.* (A.K. s. 238/4)

1.8.2.1. YETERLİLİK FİİLİ: ASIL FİİL + A + BİL-

Yeterlilik fiilleri, asıl fiil üzerine “-a, -e” zarf-fiil eki ile “bil-” yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşturulmaktadır.

*Evkafın yaptığı cüzi yardımı ancak mahalle halkının müşterek yardımı **tamamlayabiliyor**, böylelikle akşam ve teravih namazları **kılınabiliyordu**.* (S.D. s. 21/9)

*Bir gün babamla annem kavga ederlerken ben **ölebilirim...** (S.D. s. 33/13)*

*Dehaya hüürnetsizlik olmasa Süüdüs Hanım'ın konuşmasını insan Balzac'a **benzetebilir** derdim. (S.D. s. 37/32)*

*Pazar, tatil olmayan bir tatil günüdür, yani insanlar mecburi olmayan işlerine onu **ayırabilirler.** (S.D. s. 78/32)*

*Bizden evvelkilerin bütün sırrı, işe yarar unsuru **bulabilmesidir.** (S.D. s.79/19)*

*Güneşi rahatça **görebilirsiniz** artık!.. (S.D. s. 84/28)*

*Evet her şey ve her ümit mahvolmuşken yeniden işe **başlayabilirim.** (S.D. s. 85/33)*

*Fakat ikinizden de **vazgeçebilirim.** (S.D. s. 108/18)*

*Her şey o kadar yerli yerindeydi ki, yarın sabah onu görmeyi **umabilirdim.** (S.D. s. 218/22)*

*O, sadece bir sükutun derecesini ölçmeye **yarayabilirdi.** (S.D. s. 256/2)*

*Onlar, ancak irsiyetin karanlık nizamında, çözümlenmesi son derece güç ve gizli tesadüflerinde **aranabilirdi.** (S.D. s. 256/5)*

*Elimdeki para ile şimdi onun gibi on tanesini **alabilirim.** (S.D. s. 261/30)*

*Bu oyun sonuna kadar **sürebilir.** (A.K. s. 140/4)*

*Size bir şey ikram **edebilir miyim?** (A.K. s. 142/22)*

*İnsanın onu olduğu yerde **tutabilmek** için ne karışık yollardan geçmesi lazımdı. (A.K. s. 154/3)*

*Yaşadığımız devirde insanın şahsiyi **bulabilmesi** öyle güç ki... (A.K. s. 155/22)*

*Ona **verebileceğim** tek şeyi ondan kıskandığım için üzüldüm. (A.K. s. 161/31)*

*Sabriye Hanım'ın yeğeni, her zaman olduğu gibi **alabilmişine** mahcup fakat kendi hakkını müdafaa da musır yavaşça tasrih etti. (A.K. s. 170/1)*

*Hiç olmazsa şu önümdeki Dubout karikatürünün ikinci çiftesinden **kurtulabilsem...** (A.K. s. 186/7)*

1.8.2.2. TEZLİK FİİLİ: ASIL FİİL + I / U + VER-

Tezlik fiilleri asıl fiil üzerine “-ı / -u + ver-” yapısının getirilmesiyle oluşmaktadır

*İstediği insanla hemen dost olur, aradığını bulamazsa – Kim bilir, neyi?-
hemen oracıkta **bırakıverirdi.** (S.D. s. 27 / 31)*

*Çünkü babalarımızın ikisi de, birdenbire birer kukla **oluvermişlerdi.** (S.D. s. 35/34)*

*Nasıl Sabiha, annemle konuşurken birdenbire onun yaşına, adeta hayat tecrübesine fırlamışsa, İhsan da benimle konuşurken sanki bütün dünyasını benim yaşıma, benim kullandığım sözlere **indirivermişti.** (S.D. s. 44/11)*

*Yine yaşım ortaya çıkmış, bütün rahatım, konuşma arzum, kendimden, Sabiha'dan bahsetmek ihtiyacım hepsi, oracıkta **tükenivermişti.** (S.D. s. 45/2)*

*Sanki bir yerde **duruveriyorlar.** (S.D. s. 55/8)*

*Sanki deminki canlılığı, bütün yaşama ve çarpışma aşkı, nefesine hayranlığı, hepsi **tükenivermişti.** (S.D. s. 85/19)*

*Birdenbire kulağınızın dibinde bir daha içinden çıkamayacağınız bir uçurum **açılıverir...** (S.D. s. 205/22)*

*Cazip ve sihirli saat, birdenbire önümde çok basit bir makine gibi **çözülüverdi.** (S.D. s. 268/19)*

*Yahut da Sevim, en çok buna ihtimal veriyorum, yeğeninizi kendisine en fazla bağlandığı anda **bırakıverir.** (A.K. s. 43/27)*

*Niçin her fikir, üzerinde düşününce biraz üzerine basınca bir lahza öbür tarafına **geçiliveren** çürük bir tahta perde oluyor. (A.K. s. 156/16)*

*Büyük bir coşkunlukla söze başlamış, sesi bir an kuvvetli bir dalgalanmadan sonra birdenbire yavaşlayarak bir mırıltıda **sönüvermişti**. (A.K. s. 170/13)*

*Günlerce, aylarca doludizgin, kendini harcayarak gider, her zahmete, yorgunluğa dayanır, sonra birden oracıkta kaskatı **duruverir**, kendisine en yakın şeylere bile yabancılaşır. (A.K. s. 216/6)*

*Bir **görünüver**. (A.K. s. 220/3)*

*Sonra birdenbire adamcağızı vadinin en alçak yerinde, derenin kenarında, suyun kendisini alıp götürmesini bekliyor **buluvermişti**. (A.K. s. 236/33)*

1.8.2.3. SÜREKLİLİK FİİLLERİ: ASIL FİİL + A + DUR-, KAL-, GÖR-, GEL-

Süreklilik fiilleri asıl fiillere “ -a/-e + dur-, kal-, gör-, gel-” yardımcı fiillerinden birinin eklenmesiyle oluşmaktadır.

*Tanzimat’tan beri **devamedegelen** bir edebiyat ve daha evvellerine çıkan bir tarih ve hayat anlayışı, bir türlü insanları eşit görememe, onu bu çeşit insanların üstünlüğünü kabule götürmüştü. (A.K. s. 196/26)*

*Aksine daima **olagelen** şey bence. (A.K. s. 207/11)*

1.8.2.4. YAKLAŞMA FİİLİ: ASIL FİİL + A / + YAZ-

İncelediğimiz eserlerde yaklaşma fiili ile ilgili örneklere rastlanılmamıştır.

1.8.2.5. YARI TASVİR FİİLLERİ: ASIL FİİL + -IP / -UP + YARDIMCI FİİL

“Yaygın olarak “-ıp, -ip, -up, -üp” zarf-fiil ekleri ile bulunurlar.” (Özkan ve Sevinçli, 2009:70)

*Nihayet izin **alıp gittim.** (S.D. s. 111 / 31)*

*Sanki onu hakikaten İstanbul'dan ayrıldığıımız sabah bıraktığımız yerde bulacaktım gibi, kapıdan çıkıp sokağa, o sabah yağmur altında, küçük, çok küçük ve biçare bir şey, benden ve kendi hayatından beraberce kopmuş, yalnız zihinde yaşayan varlıkların o mücerret kıyafetine bürünmeye hazır bir şey gibi, **durup gitmemizi** beklediği yere bakmak istiyordum. (S.D. s. 135/ 18)*

*Koskoca Asaf Paşa servetinin yarısı bulut bile değil, sadece duman **olup gitti.** (A.K. s. 167/18)*

*Ahmet Efendi Ayşe'nin evlerindeki, onun mektebe **getirip götür**en ihtiyar haremağasıydı. (A.K. s. 179/8)*

*Ve geldiği gibi sessizce **çekilip gitti.** (A.K. s. 202/16)*

*Leyla'nın hala bile biraz neşelendi mi, etrafını büyülemeye karar verdi mi bin türlü fantezisini **bulup yarattığı** tuhaflıklar, sevimlilikler hepsi onundu. (A.K. s.226/1)*

*Mesela bu sini hiç de böyle **kapılıp gidilmezdi.** (A.K. s. 243/28)*

1.9. İSİM – FİİL GRUBU

Ad-fiiller, fiil, kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları; şahıs ve zamana bağlı olmadan gösteren fiil adlarıdır. Daha açık bir anlatımla bunlar fiildeki oluş, kılış ve durumların adlarını bildirirler. Fiilleri, ad-fiil (matar) ekleri getirerek adlandırırız. Türkçede –mAk, -mA ve –İş/Uş, ekleri ile kurulan üç ad-fiil türü vardır. (Korkmaz, 2009: 864)

*Fakat ben daha samimi olayım ve size baştan, bu trajedinin şahıslarının daha ikinci perdede birbirlerini öldürdüklerini, üçüncü perdeye, suflörle rejisörü sahneye çıkarmak şartıyla, ancak **devam etmek** mümkün olabileceğini itiraf edeyim. (S.D. s. 11/22)*

Mürâi lakabını babamın kendisine taktığını işitince kızmamış, hatta mağlup olmadığını, yahut da bu olayın üstünde olduğunu **göstermek** için babama eski üslupta çok acayip bir mektup yazmış ve altına da “Huluskarınız Murai kulları” diye imza atmıştı. (S.D. s. 19/31)

Ve tekrar **ağlamaya** başladı. (S.D. s. 33/33)

Belki bütün ömrünce **hakim olan, kaçmak ve kurtulmak arzusu** onu bu hallere sokuyordu. (S.D. s. 35/11)

Yazık ki yine tam bu sıralarda onu **kıskanmaya** başladım. (S.D. s. 46/27)

Etrafı kendine, hükümete **çekmek için, göze girmek, efkariumumiyeye dayanmak meselesi.** (S.D. s. 55/33)

Beğenmemek, beğenmediğini **göstermek**, böylece **ehemmiyet kazanmak** isterdi. (S.D. s. 99/23)

Altı sene onu hep bu kapının önündeki **duruşuyla** hatırlamıştım. (S.D. s. 135/24)

Ve onlara gelirken babamın, sanki **ayrılışımızın acısını** ancak cömertliğiyle unutacakmışım gibi ceplerimi nasıl mütemediyen para ile doldurduğunu anlattım. (S.D. s. 148/17)

Düşüncesinden **kurtulmak için** etrafına bakındı. (A.K. s. 42/4)

Hatta Paşa sırf bunun için bir ara **arabayı değiştirmeyi** bile düşünmüştü. (A.K. s. 47/26)

Birden bu büyük mektuplarını **nerde okuduğunu bulmak** istedi. (A.K. s. 50/26)

Fakat Selim bu iki hareket arasında bir an kadının sertleşen yüzünü, bu yüzde birdenbire **büyük acayip bakışı** görmüştü. (A.K. s. 57/5)

Sırf bu **boşluğu doldurmak için** içeriye girdi. (A.K. s. 112/23)

*Bulanık içkide **suyun kırılışını** seyretti, sonra pencerenin pervazına yüzünü buruşturarak baktı. (A.K. s. 120/26)*

***Bu Sabahat kadının gelmesi hiç de iyi olmadı.** (A.K. s. 123/29)*

1.10. SIFAT – FİİL GRUBU

Bir sıfat-fiil ile ona bağlı unsurlardan kurulan kelime grubudur. Sıfat-fiiller isim, özellikle de sıfat olarak kullanılır. Grubun ana unsuru sıfat-fiildir ve genellikle sonda bulunur. Grubun diğer unsurları önem derecesine göre sıfat-fiile yaklaştırılır. Sıfat-fiiller, diğer fiilimsilerde olduğu gibi yargı bildirmezler. Bu grupta vurgu, sıfat-fiilden önceki unsur üzerinde bulunur. (Özkan ve Sevinçli, 2009: 74)

Sıfat-fiil ekleri “-An, -AsI, -dIk,- AcAk, -Ar, -mEz, -mIş” şeklindedir.

*Bu ilk zamanlarda hatırımdan **kalan şey her nazımı çeken insandı.** (S.D. s. 9/18)*

*O zaman Kasım Ağa taşın düştüğü yere birkaç saniye hüznle sanki " sen de gittin **gelmeyecek şeylerin dünyasına** gömüldün; bir daha dönmen, güneşi görmen imkansızdır...” (S.D. s. 16/18)*

*Hadiseler o kadar yakındılar ki ufak bir gayretle telafisi **imkanı varmış hissini** veriyor ve bu ümit içimizdeki ıstırabı artırıyordu. (S.D. s. 59/24)*

*Babama yazdığı mektupta: “Derhal gelecektim; fakat ne olur, ne olmaz, tahsilimizi **yaptığımız şu Paris şehrini** bir daha dünya gözüyle göreyim, dedim. (S.D. s. 67/11)*

*Daha ziyade değirmiye **kaçan yüzü** onu taklit ederken adeta uzamış, gözleri kısılmıştı. (S.D. s. 70/21)*

*Ömrün boyunca **mahkum ettiğin her kusur sende...** (S.D. s. 87/23)*

*Çünkü burnunuza **layık olduğu hürmeti ve itibarı** göstermediniz. (S.D. s. 101/22)*

Leyla'yı o haftalarda Sabiha'yı ziyarete **geldiği zaman** görmüştüm. (S.D. s. 105/16)

Bu kadar **aydınlığın hücumuna** dayanamadığım zamanlar kapısı daima açık mutfığa gidiyor, Şerife Hanım'ın **geçmiş zaman hikayelerini** dinliyordum. (S.D. s. 113/25)

O anda **düşündüğü şeyi** bilmeyi ne kadar istiyordum. (S.D. s. 116/22)

İnsanın kendi hayatına **istikamet verecek bir fikri bulması** ne kadar güç... (S.D. s. 124/31)

Fakat başını kaldırıp; hiçbir mana **taşımayan gözlerle** bana baktığını görünce, söyleyeceklerimi unuttum. (S.D. s. 136/29)

Riyaziye bilen bir tavan süpürgesi. (A.K. s. 17/26)

Evvla kardeşinin karşısına birkaç hocanın **aşılmaz bir maniaya çıkan anlayışsızlığı**, sonra da **nereden türediği bilinmeyen bir iki arkadaş** çıkmıştı.(A.K. s. 22/12)

Çanta yerine **küçük geniş sepetler taşıyan** bir yığın şemsiyeli kız yollara dökülmüştü. (A.K. s. 28/1)

Paslı bir zemberek **boşanmış gibi** gırtlığından güldü. (A.K. s. 31/1)

İşin ve sağlam düşüncenin, tevazu ve vefanın hiç **yıkılmayacak kalesi**. (A.K. s. 50/5)

Bununla beraber onu o gece **sabaha kadar uyutmayan** bu hacalet değildi.(A.K. s. 57/23)

Selim simle işlenmiş **atlas kumaşa benzeyen** buğulu sessizliğin karşısında bu düşüncelerinin seyrini **değiştirdiğini** gördü. (A.K. s. 68/16)

Evime gelmiş adamı kovacak mıydım? (A.K. s. 141/13)

Bu haliyle bir ara **istasyonu atlayan bir sürat katarına** benziyordu. (A.K. s. 174/9)

1.11. ZARF – FİİL GRUBU

Zarf-fiil grubu, zarf-fiil eki almış bir fiille ona bağlı olan ve ondan önce gelen öğelerden oluşur. Zarf-fiil eki almış fiil yüklemcik durumundadır. Yüklemciğe bağlı olarak, öznecik, dolaylı tümleç, zarf tümleci ve nesne bulunabilir. Zarf-fiil grubu söz dizimi içerisinde, zarflık olarak kullanılır. (Özmen, 2013: 124)

“Gerçek zarf-fiiller her türlü fiil, kök ve gövdelerine belirli zarf-fiil eklerinin getirilmesi ile kurulan şekillerdir. Başlıca ekleri -(y)A, -(y)I, -(y)ArAk, -(y)Ip, -(y)Up, (y)IncA, -(y)UncA, -(y)All, -mAdAn ve -ken’dir.” (Korkmaz, 2009: 984)

*Evin kapısı önünde **kucağımdan yere atlayarak**, sürüne sürüne içeriye girdi. (S.D. s. 32/5)*

***Onu dinledikçe** her gün biraz daha hayran oluyor, içimden bütün ömrümce süreceğim bir bağlılığın, bir nevi aydınlığa doğru devamlı yürüyüşün başında olduğumu hissediyorum. (S.D. s. 46/20)*

*Evin içinde dolaşırken, **başımın ucunda durup** ilaçlarımı veriyor, bir türlü doğru dürüst öğremediği **saçlarını sallayarak** bir sürü şeyler anlatıyor, fakat düşüncesi dönüp dolaşırken sabahleyin okuduğu makaleye geliyordu. (S.D. s. 69/32)*

*Evet, bunu **yanılmamızdan korkmayarak** iddia edebiliriz ki bu burun “existentialiste” bir burundu. (S.D. s. 98/25)*

*Nihayet Kudret Bey, bugün için bu kadar yorgunluğu kafî görmüş olacak ki, **izin alarak** evden çıktık. (S.D. s. 103/4)*

***Kadın çalışmadıkça** kadın hakkı denen bir şey olmaz, demişti. (S.D. s. 107/15)*

*Arkadaşım Vedat’la mektepte her gün **haritayı açarak** uzun ve çok uzun seyahatler hülyası kuruyorduk. (S.D. s. 128/19)*

*Evi ve yalıtı **olduğu gibi bırakarak** memleketine döndü: (S.D. s. 130/21)*

Leon Leonoviç, **durmadan** ona bardak bardak çay taşıyordu. (S.D. s. 255/16)

Birdenbire **omuzlarını silkerek** en tehlikelisini oynadı. (A.K. s. 62/23)

Bir ara genç kız **gözlerini kaldırarak** ona baktı. (A.K. s. 63/2)

Hiçbir ahlaki tarafı olmadan etrafını budala bir kocanın zavallılığı hesabına gülmekten kırıp geçiriyordu. (A.K. s. 69/3)

Selim ancak **ölüm tehlikesi geçirerek** yelkeni toplamaya mecbur olmuştu. (A.K. s. 73/16)

İki martı birbiri ardınca belki yıldırımdan belki havasızlıktan boğulup biraz önlerine düştü. (A.K. s. 73/29)

Fakat onlara **hiç cevap vermeden** gülüyorlardı. (A.K. s. 79/8)

Kız **Straserviler'den sapınca** arkasından baktı. (A.K. s. 114/24)

Selim'i görünce ona doğru koştu. (A.K. s. 121/28)

1.12. SAYI GRUBU

“İki veya daha fazla basamaklı sayı isimlerinin oluşturduğu kelime grubuna sayı grubu denir. Sayılar basamak sistemine göre gruplandırılır. Her unsur kendi içinde değerlendirilir. Sayı grubunda birinci unsur ikinci unsurdan büyük olmak zorundadır.” (Keskin, 2003: 192)

Sayı gruplarında en az iki basamaklı bir sayının yan yana gelmesi ve birinci sayının ikinci sayıdan büyük olmasıyla gerekmektedir.

O, **elli üç** yaşında hala ilk ergenlik çağlarının müphem hülyalarını devam ettiren ihtiyar bir bekardı. (S.D. s. 94/27)

Aradan **yirmi dört** saat geçmeden aynı müdafaaya tekrar başlamıştım. (S.D. s. 218/1)

*Şu dakikada **yirmi yedi** insan gibi hapisteyim. (S.D. s. 222/3)*

*Vaktiyle teganni ettiği sahnelerde Kanarya lakabı verilen Madam Elekciyan'ın sesi, **yirmi beş** sene evvelki kantolarla bize saadetini ilan ederdi. (S.D. s. 229/15)*

*O zaman Madam Elekciyan kırk, **kırk beş** yaşlarında bir kadındı. (S.D. s. 229/18)*

*Bu sefer polis, kırk, **kırk beş** yaşlarında, kendi halinde bir adamı yakalamıştı. (S.D. s. 253/31)*

***Kırk beş** yıl evvelki delikanlı, sararmış fotoğrafta pek seçemediğim üniforma içinde öbürlerini takip etti. (S.D. s. 281/9)*

*Fakat galiba, bu geceden sonra **kırk sekiz** saat içinde onların hakiki manasını ölçebildim. (S.D. s. 315/8)*

*Ve on, **on iki** senede birkaç milyonluk bir servet, mevki, şirketler... (A.K. s. 41/1)*

*Öldüğü zaman **seksen beş** vardı. (A.K. s. 51/22)*

*Üç yaşında bir amcası, otuz yaşındaki bir yeğeni, **yirmi beş yirmi altı yaşlarında** bir büyükannesi, altı yaşında bir halası bulunmak onun için adeta tabii bir şeydi. (A.K. s. 86/1)*

*Asım bu haber üzerine birdenbire **on-on beş** yaş büyümüş gibi ciddi, ikram meraklısı bir ev sahibi oldu. (A.K. s. 86/12)*

*Ben **yirmi altı** yaşındayım, tam... (A.K. s. 87/31)*

*Faik'in söylediğine göre Hulki Bey henüz **otuz üç, otuz dört** yaşlarında bir adamdı. (A.K. s. 89/30)*

***On üç** yaşında iken girdim. (A.K. s. 90/22)*

*Dün **on üçle on yedi** arasında idi.(A.K. s. 130/26)*

1.13. ÜNLEM GRUBU

Ünlem grubu, bir seslenme edatı (ünlem) ile bir ad unsurundan meydana gelen kelime grubudur. Ünlem (a, ey, ah, hey, hay, bre, mere, ya, yahu, be, ayol vb.) başta, isim unsuru sonda bulunur. Kısaca ünlem, tamlayan; isim, tamlanan durumundadır. İsim unsuru tek kelimedenden olabileceği gibi kelime grubundan da olabilir. Grubu oluşturan unsurlar araya herhangi bir ek almazlar. (Özkan ve Sevinçli 2009: 86)

Bir ünlem ve bir isim ögesinin bir araya gelerek meydana getirdiği kelime gruplarıdır.

*Fakat yanınızdan geçerken öyle bir **Allah!..** deyişi vardı ki... (S.D. s. 22/25)*

*“**Kader!..** diye söyleniyordu. (S.D. s. 35/25)*

***Sabır!..** diye cevap veriyordu. (S.D. s. 35/31)”*

*“**Sus sus!** Allahaşkına biraz sus! (S.D. s. 87/30)*

***Oku!** Bak, o kadar güzel ki... (S.D. s. 130/1)*

***Ah biraz daha zavallı, biraz daha resim olsa...** (A.K. s. 34/30)*

***Ah bu Suat** biraz akli başında olsa. (A.K. s. 142/15)*

1.14. BAĞLAMA GRUBU

“İki yahut ikiden fazla isim unsurunun sıralama, bağlama, karşılaştırma ve denkleştirme bağlaçları ile meydana getirdiği kelime grubudur. Bu unsurlar şekil olarak birbirine eşit bir biçimde bağlanırlar.” (Özkan ve Sevinçli 2009:88)

Bağlama grubu iki kelime veya kelime grubunun bağlaçlar vasıtasıyla birbirine bağlanmasıyla meydana gelen yapılardır.

1.14.1.İSİMLERİN BİRBİRİNE BAĞLANMASIYLA MEYDANA GELENLER

İki ismin bir bağlaç aracılığıyla birbirine bağlanması ile meydana gelen bağlama grubudur.

Süleyman Bey, zevk ve eğlenceden gayri işlerde kendisini bir nevi gurbet diyarında, belki de mutlak pişmanlıkta hisseden insanlardandı. (S.D. s. 35/13)

İşte ailesindeki uygunsuzluklar, hareketli yaradılışı, bu tesadüf ve imkanları başka bir plana nakletmişti. (S.D. s. 48/8)

Evimde herkes bana ve kardeşlerime sabah akşam, okumazsak tulumbacı olacağımızı veya bizi haddehaneye vereceklerini tekrarlardı. (S.D. s. 52/17)

Her sabah muntazam şekilde gazetesini okuyan, misafirleriyle günün siyasetini münakaşa eden, kendisini Şura-yı Devlet azalığından çıkartan İttihat ve Terakki'ye düşmanlığı yüzünden gizli ve aşikar muhalefet yapan bu adamın bir gün bana: (S.D. s. 114/26)

Kendisi de saat ve ayna meraklıydı. (S.D. s. 115/6)

Selim, Ünye'den veya Sürmene'den gelmeli diye düşündü. (A.K. s. 44/21)

Her şey ve herkes... (A.K. s. 46/1)

Çaresiz, derin ve sonsuz. (A.K. s. 51/12)

Ölüm ve ayrılık. (A.K. s. 239/32)

Hepsi birbirine kenetleniyor, o zaman insan ve hayat hakkında bildiği şeylerin dışında, sanki kendiliğinden, yabancı olduğu bir alem kuruluyordu. (A.K. s. 99/20)

1.14.2. YER TAMLAYICISININ BAĞLANMASIYLA OLUŞANLAR

İki dolaylı tümlecin bir bağlaç ile birbirine bağlanması sonucu meydana gelen bağlama grubudur.

*O tiyatrodan, muharrirden, aktörden, **hayattan ve insandan** bahsederken içimde büyük zembereklerin oynadığını, gerildiğini duyuyordum. (S.D. s. 121/10)*

*Sonra bize Edirne'ye yaptığı kısa bir seyahati, **yollarda ve şehirlerde** gördüklerini anlattı: (S.D. s. 124/14)*

*Yani memleketimizi uzaktan, **bu fikirlere ve bu meselelere** göre düşünmeye başladım. (S.D. s. 124/28)*

*O kadar tehlike içinde ikide bir **köyünden ve havalisinden**, İstanbul'a yaptığı yolculuklardan şikayet etmişti. (S.D. s. 261/23)*

*Bu paslı anahtar **orada veya herhangi bir yerde** yıllarca durabilirdi. (A.K. s. 52/31)*

*Güzel ve tatlı konuşur, yardımdan hoşlanır, **uzaktaki kocasından ve üzerine titrediği kızından** başka bir şey düşünmezdi. (A.K. s. 56/7)*

*Sanki **Viyana'ya ve Prag'a** giren Hitler gibiydi.(A.K. s. 196/19)*

1.14.3. NESNE BİÇİMİNDE OLUŞANLAR

Nesnelerin bağlaçlar ile birbirine bağlanmasıyla ortaya çıkan bağlama grubudur.

*Hala, büyük keman parçalarından çoğunu, onun daha ziyade **derisi ve adefeleri** iyice soyulmuş, sade kemik kalmış bir at kafasına benzeyen iri, yarı mongol, kemikli yüzünü, daima içi terleyen uçsuz **bucaksız ellerini ve uzun parmaklarını**, bu fotoğraf atölyesinin adeta üzerine çullanarak insanı sersemleten ışıklarıyla beraber hatırlatırım. (S.D. s. 247/22)*

*Dediğim gibi adliye için bu cihetini aleniyete vurmamış, fakat Üsküdar'daki sütçü ile **bostan sahibini ve kahveciyi** derhal tevkif etmişti. (S.D. s. 262/7)*

Otelin penceresi gözlerimin önünde, yeniden, fakat doğrudan doğruya açıldığı, dar, karla örtülü, kenarlarına gece yolcularının bıraktığı kirli emanetlerle

ve onların **görmeden simitini ve çayını** satanlar ve **bu simiti ve çayı** yiyip içenlerle canlandı. (S.D. s. 269/6)

Zavallı Adrienne, **ne kardeşini ne de annesini** sordum... (A.K. s. 187/4)

Tuvaletin üstünden **başı ve boynu** dümdüz, adeta hiçbir meselesiz ve böyle olduğu için **şaşırtıcı şekilde tehlikeli yükseliyordu.** (A.K. s. 195/14)

1.14.4. SIFATLARIN BİRLEŞMESİYLE OLUŞANLAR

İki sıfatın bir bağlaç yardımıyla birbirine bağlanmasıyla oluşan kelime gruplarıdır.

Nasıl Sakine Hanımefendi, biraz evvel Bettina'nın hatasını birdenbire icat ettiği bir kaza ile unutturmuşsa, o da **güzel ve eğlendirici konuşmasıyla**, gündelik politika üzerindeki derin dikkatleri ve düşüncesiyle, Damat Ferit Paşa'dan başlayarak o devir adamlarına dair anlattığı fıkralarla sebep olduğu rahatsızlığı, geçirdiği heyecanları, o anda içinden çok tenkit ettiğine emin olduğum kedi telaşını unutturmaya çalışıyordu. (S.D. s. 97/20)

Kudret Bey'in bazı anlarda insana o kadar kederle bakan o büyük gözleri, hatta **hareketli ve gür kaşları** hemen hemen onun emrindeydi. (S.D. s. 99/28)

Bu **iyi ve hovarda** ruhlu, temiz kalpli adamda bazı kıymetler kaybolmuştu. (S.D. s. 121/1)

Safdil bir müşterisi karşısında, çerçevesiz gözlüklerin –o zaman daha çerçeveli gözlük modası yoktu- çok parlak camları arkasında birdenbire bulunduğu **soğuk ve keskin bakışlarıyla**, Mihailof ikinci mesleğini kendisi idare ederdi. (S.D. s. 246/15)

Süleyman Bey, bu **düzensiz ve biçare hayatıyla** kızının içinde her gün yeni bir şeyi yıkıyordu. (S.D. s. 267/7)

Otuz dokuz kırk yaşlarında, alelade denilebilecek **genç ve güzel bir kadın**, şüphesiz iyi bir anne, sırasında fedakar bir ev kadınıydı. (A.K. s. 55/34)

Sonra yavaş yavaş bu sofranın etrafında Hulki Beyefendi'nin tanıdığı musikişinaslar, ud, def, ney, tambur ustaları, güzel sesli hafızlar ve onların sanatına hayran, çelebi, kibar ve zarif İstanbullular peyda olmağa başladı. (A.K. s. 92/8)

1.14.5. “İLE”NİN EKLEŞMESİ İLE OLUŞANLAR

İle bağlacının ekleşerek sözcüğe bağlandığı yapılardır. İle eki “ve” bağlacının anlamını taşımaktadır.

Evet, onu gözlerimin önünde olduğu gibi, boğum boğum, mafsal yerlerinin kir toplanmış çetelesiyle, küt tırnağıyla, kollarıyla, ani hareketiyle, arkasından gelen tiksintisiyle görüyordum. (S.D. s. 252/29) (kolları ve ani hareketiyle)

Mihailof'un masası, bol zeytinyağında yüzen balıklarıyla, turşularıyla, hazır etleriyle ortadaydı. (S.D. s. 254/28) (turşuları ve hazır etleriyle)

Sıraserviler'de büyükçe bir binada (biz bu binalara apartman diyoruz) ikinci katı baştan başa kaplayan bir dairede, bir salonla bir odası vardı. (S.D. s. 256/25) (bir salon ve bir odası)

Emniyet Sandığı'nın önünde Muhlis'le Sami Bey'e rast geldim. (S.D. s. 262/25) (Muhlis ve Sami Bey)

Ben Rezzan'la Leyla'nın arasında oturmuştum. (S.D. s. 276/8) (Rezzan ve Leyla)

En muvaffak olanı Nevzat'la Zümrüt Hanım'dı. (A.K. s. 69/23) (Nevzat ve Zümrüt Hanım)

Hemen arkalarında Gündüz'le tanımadığı bir kadın geliyordu.(A.K. s. 185/3) (Gündüz ve tanımadığı bir kadın)

Suat'la Sadiye'nin hazırladıkları fenerlerin Hitit güneşi, Hitit figürü desen ve resimlerini seyretti. (A.K. s. 186/12) (Suat ve Sadiye)

*Ve kendisi tanımadığı birkaç kişiye niçin griyi sevmediğini, **maviyle kırmızıyı** neden tercih ettiğini anlatıyordu. (A.K. s. 235/23) (**mavi ve kırmızı**)*

*Sonra birdenbire oturduğu kanepenin desenleri büyük, güzel, **mavi ile gümüşi** arasında balıklar olmuştu. (A.K. s. 236/3) (**mavi ve gümüşi**)*

1.15. KISALTMA GRUBU

Kelime grupları ve cümlelerden yıpranma veya kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan gruplardır. Bu gruplar genellikle isim-fiil, sıfat-fiil veya zarf-fiil gruplarından kısaltılmış ve bunların bir kısmı kalıplaşmıştır. Kısaltma Grupları, söz dizimi içinde isim, sıfat ve zarf görevi yaparlar. (Karahan 2016:79)

*Karı koca senelerce **yan yana uzatılmış** (olan) iki değnek gibi yaşamışlardı. (S.D. s. 2/16)*

*Bu cami **on yedinci asır başında yapılmış** (olan) çok şirin bir eserdir. (S.D. s. 12/20)*

*Daha Babıali yokuşunda, **süngü takmış** (olan) bir Fransız kıt'asının, başlarında mahut Marsaillaise, muntazam bir yürüyüşle yukarıya doğru çıktığını gördüm. (S.D. s. 13/1)*

*Bu müddet zarfında amcasının çocukları miras meselelerini alt üst etmişler, üstelik dönmesine de mani olmak için saraya, eninde sonunda zararı yalnız kendisine ve **ailesine dokunacak** (olan) bu hareketi devlet aleyhinde bir şey gibi göstermişler. (S.D. s. 36/9)*

*Sen bugün çok zeki bir kadın tarafından **delice sevilmiş** (olan) bir erkek göreceksin. (S.D. s. 190/23)*

*Herifler memleketimizde **eşek arabası bile kullanacak** (olan) adam bırakmadılar. (S.D. s. 203/ 27)*

*Çünkü büyükbabam **geçmiş** (olan) zamandı. (A.K. s. 15/9)*

*Şimdiki haliyle bizi o **yarım kalmış** (olan) ihtişamlarıyla meşgul eden yarı muamma, yarı psikolojik dokunan eserlerden biriydi. (A.K. s. 34/31)*

*Bu kadar güzel, sevimli, zayıf, insanlar arasında kendi hayat payını yaşamaktan başka bir şey istemeyen, kendi meseleleri **içinde kaybolmuş** (olan) bir mahluka böyle zalimce, tartıcı bir bakışla bakmanın, onu böyle teker teker saymaya çalışmanın sızısı... (A.K. s. 137/11)*

*Ah bu martini **biraz daha içilebilecek** (olan) bir şey olsaydı. (A.K. s. 143/18)*

*Ve hiç şüphesiz ki bugün gazetelerde, dergilerde filanlarda okuduklarımızın **yanında bir hiç sayılacak** (olan) bilgi... (A.K. s. 200/30)*

*Selim'in daima yerinden oynamaya hazır muhayyilesi, Emir'in hastalığını kendisi için olduğundan çok daha mühim bir şey, sanki bütün hayatına şamil bir uğursuzluğun timsali, **ardı arası gelmeyecek** (olan) bir yığın felaketin başlangıcı yapmıştı. (A.K. s. 215/1)*

1.15.1. YÖNELME GRUBU

“Birinci unsuru yönelme eki almış bir isimle, yalın halde olan başka bir ismin oluşturduğu kelime grubudur. Bu grup da fiilimsilerle kurulan grupların yıpranmış ve kalıplaşmış şeklidir. Vurgu son unsur üzerindedir.” (Aktan, 2016:73)

*Bu, o devrin **mahallemize mahsus**, herkesçe kabul edilmiş bir isterisi idi. (S.D. s. 23/9)*

*Koca mahallede, hatta semtte, o mevsimde bir gebe kadın behemehal bulunacağı, için biz çocuklar, ister açık kalmış kapıdan girelim, ister duvardan atlayalım, bu imrenme ve **iştihaya hürmet** ederdik. (S.D. s. 23/10)*

*O halinde hasta hayvan, tehlikeli dişi, hayatını **harcamaya hazır** rahatsız ruh, belki de bilmediği şeylere, kendisini başkalarından o kadar ayıran, etrafında herkesle pençe pençeye getiren yaradılışına isyan, hepsi vardı. (S.D. s. 32/6)*

Süleyman Bey **Bosna'ya gelmiş** ve orada şunun bunun yardımıyla sıkıntı içinde, karısının ve bir iki dostunun mabeyne dönmesi için ettikleri müracaatların neticesini beklemişti. (S.D. s. 36/16)

Bana, bütin **hayata dargın** bir sesle: (S.D. s. 133/6)

İstanbul'da bu hatıra ile sızlanan, dövünen, **tarihine küsen** kim bilir kaç bin kadın var? (S.D. s. 137/12)

Sanki bir yığın acayip kuş, tanımadığı iklim veya yıldız hayvanları **insan kıyafetine girmiş** hep beraber kılık değiştiriyorlardı. (A.K. s. 14/32)

Selim etajerin üzerinde Mommsen'in Roma Tarihi'ni, Cevdet Paşa tarihlerini, Fransızca gaip **alemlere dair bir ansiklopediyi** gördü. (A.K. s. 41/14)

Bir lahza **gergin yelkene çarpan** sert rüzgarı, dalgaları, bütin vücudunu ıslatacak su zerrelerini düşünür gibi oldu. (A.K. s. 66/7)

Ve hep beni büyütecek, **Saliha'nın yaşına getirecek** mucizeyi beklerdim. (A.K. s. 135/8)

1.15.2. BULUNMA GRUBU

“Bulunma hali eki almış bir isim unsuru ile ondan sonra gelen bir sıfat ya da isim unsurundan oluşur. Unsurlar tek kelime olabileceği gibi, kelime grubu da olabilir.” (Özkan ve Sevinçli, 2009:93)

Tek yardımcımız, idealin **çetin yollarında** ellerimizden tutacak, bizi zahmetsizce **yolumuzda yürütecek** mahluk!.. (S.D. s. 80/22)

Fakat bir türlü bunu anlamıyorlar, **ikide bir** müdahaleye kalkıyorlar. (S.D. s. 142/34)

Sonra **ikide bir** komşuların ahvaline dair bana haber vermene ne lüzum var? (S.D. s. 233/23)

Gözleri simsiyahtı ve bütün yüzünde ancak uzun riyazetlerle **elde edilecek bir kudret, bir çekiliş vardı.** (S.D. s. 270/20)

Kayzer Wilhelm'in İstanbul'u son **ziyaretinde alınmış** resimleri... (S.D. s. 284/15)

Bizde yetişmiş, imkan sahibi adamın çocuğu olmuyor. (A.K. s. 106/11)

Sesindeki şaklabanlığa, karısının adını anarken **yüzünde parıldaayan sevince rağmen** endişeli gözleriyle kendi kurduğu tuzakta çırpınan bir hali vardı. (A.K. s. 122/13)

Her ikisi de **omuzlarında birikmiş tecrübelerin ağırlığı,** bir şeyler bekler gibi susuyorlar. (A.K. s. 139/5)

Leyla bütün hayatı boyunca böyle **haşiyede parlayan,** orada sönen bir yığın erkek görmüştü. (A.K. s. 234/19)

1.15.3. UZAKLAŞMA GRUBU

“Uzaklaşma durumu eki alan bir sözcük ile, ondan sonra gelen yalın durumdaki başka bir sözcüğün oluşturduğu gruptur.” (Eker, 2006: 478)

Şurasını da söyleyeyim ki Kastamonu ormanlarının hemen dibindeki bu şehirde gemi inşası **öteden beri** esaslı bir sanattı. (S.D. s. 16/25)

Fakat **bundan başka** çare de yok. (S.D. s. 79/19)

Tek yardımcımız, idealin çetin yollarında **ellerimizden tutacak,** bizi zahmetsizce yolumuzda yürütecek mahluk!.. (S.D. s. 80/22)

İhsan, bütün **bunlardan habersiz,** sözünü bitirdi. (S.D. s. 126/33)

Bu sefer de dikkatim **içerden gelen** ulumaya benzer bir ağlamaya gitmişti. (S.D. s. 134/5)

Bu sefer **aşağı yoldan kıvrılarak** yine bizim sokağa geldim. (S.D. s. 137/28)

İçeriye yatak odasına geçti, biraz sonra elinde cüzdanıyla geldi ve Selim'e cüzdandan çıkarttığı ikinci bir fotoğrafı uzattı. (A.K. s. 40/18)

*Sonra da **partiden ayrılmaya** niyetim yok... (A.K. s. 107/11)*

*Selim biraz da bu temasın **tehlikesinden kurtulmak için** durdu. (A.K. s. 114/18)*

***Pencereden giren bir akşam ışığında** Leyla'nın yüzü daha sert, daha zayıf. (A.K. s. 136/15)*

1.15.4. İSNAT GRUBU

“İyelik ekli bir ismin yalın bir isme bağlaması yoluyla anlamsal bir bütünlüğe ulaşan ve söz diziminde bütün olarak cümlenin bir ögesini meydana getiren kelime öbeğidir.” (Delice, 2007:41)

***Zat-ı şahane** milletini düşünüyor. (S.D. s. 143/29)*

*Siz hala, bir **devlet-i muazzama** diye tutturmuş gidiyorsunuz! (S.D. s. 144/10)*

*“**Vaziyet-i hazıranın icabat-ı zaruriyesinden** olarak anasır-ı vataniye ile unsur-ı asli-i millinin...” (S.D. s. 222/16)*

*Kendisine **Bey** diye hitap edilmesini **suret-i kat'iyede** men eden bu esmer, iri vücutlu, zeki adamın parasız kaldığı zamanlar, o zaman pek meşhur olan bir Azeri operetinin makamıyla “**Çamaşır parası bulamırım men !**” diye şikayetlerine bayılırdım. (S.D. s. 227/24)*

*İki **elleri açık**, başı sırtının kamburundan adeta ayrı gibi yatıyordu. (S.D. s. 255/2)*

*“**Konak geniş**, istersen sen de kal!” dedi. (A.K. s. 45/5)*

*“**Işık az**, bir lamba daha getirsinler...” diye bağırmişti. (A.K. s. 90/5)*

İhsas zenginliğiyle tıpkı eski vitraylardaki kitab-ı mukaddes hikayeleri gibi, kendi ömrünün hikayesi toplanıyordu. (A.K. s. 239/12)

1.15.5. YÜKLEME GRUBU

“Yükleme hali eki almış bir ismin başka bir isimle kurduğu kelime grubudur. Grubun vurgusu ikinci unsur üzerindedir.” (Özkan ve Sevinçli 2009: 95)

*Efkarumumiye denen **kabı dolduracak** mahiyette olması yetiştir. (S.D. s. 60/1)*

*Vakıa lülesinden yine su akıyordu; fakat **taşı parça parça olmuş, ayna taşı çatlamış, kitabesi bozulmuş**, baş ucundaki salkım ağacı kurumuştı. (S.D. s. 65/17)*

*Bütün **imkanlarını kapatmış** bir dünyada tek başına, henüz kaburgalarından **Havva'sını çekmemiş** bir Adem çaresizliği içinde bir müddet çırpındı. (S.D. s. 81/5)*

*Ayrıca bu zaferin manevi **istismarını da yapacak**, hayatına hakim olduğu şehri ve insanlarını da küçültecekti. (S.D. s. 150/14)*

***Etrafını almış** yeni parti arkadaşlarına “Ancak yarın olabilir... Ancak yarın... Bu akşam görüşeceğim. Belki bir şeyler yaparım...” diyordu. (A.K. s. 111/19)*

*Sesi **yağı tükenmiş bir kandil gibi sönmeye** hazırlanıyordu. (A.K. s. 135/20)*

*Lawrence arkamda **beni destekleyecek bir kadın** bulamayınca ben yokum, diyordu. (A.K. s. 156/3)*

*Hummanın yapışkan bir şey **hissini veren sıcaklığına** rağmen onu avucunun bütün genişliğiyle -nasıl yanıyordu başı!- okşuyor, parmaklarının ucuyla her zaman yaptığı gibi kafatasını, çenesini kaşıyordu. (A.K. s. 247/23)*

1.15.6. VASITA GRUBU

“Araç (Vasita) grubunda ile, +la/+le, eklendiği ismi kendisinden sonra gelen isme bağlayarak araç grubunu oluşturur. İle, +la/+le’den sonra gelen isim, daha çok, fiilden türemiş bir isimdir. Araç gruplarında vurgu, ikinci unsur üzerindedir.” (Özmen 2013:116)

*O gün onun **annemle konuşmasına** çok şaşırılmışım. (S.D. s. 29/11)*

*Altmış yaşına yaklaşmış olan bu kadın, **damadıyla beraber** bulunmanın hürriyetini ister istemez azaltacağını da düşünüyordu. (S.D. s. 72/6)*

*O yıllarda, İstanbul’un en parlak, en kışkandırıcı evlenmeleri, Sakine Hanım’ın **vasıtasıyla olanlardı.** (S.D. s. 74/2)*

*Dışarıda dün akşamki yağmurun etrafa getirdiği tazelik arasından daha parlak, insan ıstırabına daha kayıtsız görünen eylül güneşi, **arı vızıltılarıyla dolu** neşeli, berrak, ömrün o kısa muvazene anlarına benzeyen, her şeye kendi tamamlığı içinde gülen eylül sabahı vardı. (S.D. s. 137/4)*

*Bu haliyle daha ziyade çok tehlikeli bir **silahla oynayan** bir çocuğa benziyordu. (S.D. s. 225/7)*

*Çifte nara ve **zurnalarla, balalaykalarla oynatılan kadınlar.** (A.K. s. 153/25)*

*Bu sefer **vicdan azaplarıyla beraber.** (A.K. s. 165/27)*

*Büyükdedesi Balkan harbinden daha çok evvel nesi varsa alıp satmış, Beyoğlu’nu bilhassa Pera Palas taraflarını satın almış, **bir dostuyla beraber** bir yığın emlak, akar almıştı. (A.K. s. 166/11)*

***Bununla beraber** ateş gibi bir istidadı vardı. (A.K. s. 202/21)*

*Sebepe beyaz örtüler altında yatağında, **hepsinin mirasıyla mesut** veya bedbaht misafir oldukları geniş yatakta tek başına yatıyordu. (A.K. s. 229/25)*

1.15.7. İLGI GRUBU

Eklendiği adla başka bir ad arasında ilgi bağı kuran ad durumudur. Bu durum ya iki adın yan yana getirilmesiyle eksiz olarak ya da ünsüzle biten ad kök ve gövdelerinden sonra +In/+Un, ünlüyle bitenlerden sonra +nIn / +nUn ekinin getirilmesiyle karşılanır. Bu durumda ilgi durumu eki birinci adın sonundadır. İkinci ad genellikle iyelik eki alır. (Korkmaz, 2009:23)

*Bilakis **bizim Asmalımescit** civarındaki han onların yüzünden satıldı. (S.D. s. 57/26)*

*İttihat ve Terakki'nin **bizim mahalleye** düşecek kadar beceriksiz azası – bilhassa izdivaç yoluyla kendilerine para, köşk ve konak tedarik edemeyen kısmı – bile onunla sık temas etmiyorlardı. (S.D. s. 59/8)*

*O gece rüyamda **bizim mahalledekilere** benzeyen sokaklarda Sabiha'yı arayıp durdum. (S.D. s. 65/4)*

***Bizim berber** biçaresi kaç gündür İspanyol nezlesinden yattıyor da... (S.D. s. 84/16)*

***Bizim çocuklar...** (A.K. s. 234/10)*

1.15.8. EŞİTLİK GRUBU

“Birinci unsuru eşitlik hali eki almış bir isimle, yalın halde olan başka bir ismin oluşturduğu kelime grubudur. Bu kısaltma grubu da sıfat-fiil ya da zarf-fiil grubunun yıpranmış ve kalıplaşmış şekliyle oluşmuştur. Vurgu son unsur üzerindedir.” (Aktan, 2016:78)

*İçindeki düşmanın, kendisini bir türlü olduğu gibi kabul etmesine, **rahatça yaşamasına** müsaade etmeyen yaradılışındaki zaafların karşısına her an olmak istediği kuvvetli insanı çıkartan, amansız mukayeseler yapan, ürpertici misaller gösteren, hükümler veren bu ikinci Kudret Bey'in onu baştan aşağı zaptettiği yüzünden okunuyordu. (S.D. s. 87/11)*

*Bütün bunlar, asıl Kudret Bey'in o kadar mahrum olduğu meziyetlerdi ki, bazen dostunun herhangi bir meclise, **mühimce bir davete**, mukadderatının halledileceği bir topluluğa kendi yerine burnunu göstermemesine şaşırđım. (S.D. s. 100/5)*

*Mihailof'un evinin büyük hususiyetlerinden biri de "kehanet mağarası" ile fotoğraf atölyesi arasındaki **büyükçe odada**, işret sofrasının her zaman hazır bulunmasıydı. (S.D. s. 247/3)*

*Işık senesi hesaplarına, **milyarlarca rakama** boğulduk o kadar. (A.K. s. 200/23)*

*Bütün gece bu **milyarlarca rakamın** etrafında çitürdayarak ürediğini gördüm. (A.K. s. 200/32)*

***Büyükçe bir duvar.** (A.K. s. 207/19)*

1.15.9. KISALTMA GRUPLARININ TERSİ GÖRÜŞÜNDE OLAN KELİME GRUPLARI

"Bunlar daha ziyade kelime gruplarının ve cümlelerin kısalması, yıpranması sonucunda ortaya çıkan kelime gruplarıdır. Bu yüzden bazılarının belli bir kuralı yoktur." (Özkan ve Sevinçli, 2009: 97)

*Böylece yer yer **baş başa** konuşmalar, yalan felaket haberlerini karşılayacaktı. (S.D. s. 239/3)*

*Şehir, **içten içe** kaynıyordu. (S.D. s. 239/14)*

*Muhtar'sa ihtiyar adamın yazma eserleri, yazı koleksiyonları, çini, çeşm-i bülbül gibi eski aile yadigarı eşyası ve bilhassa evinde yersizlikten **üst üste** bir kenara yığıldığı on, on iki kadar Ayvazovski ve Corot tabloları etrafında dolaşıyordu. (S.D. s. 248/25)*

O bütün hayatı boyunca kim bilir nasıl içten ayıklamalar, sırrını yoklaması imkansız unutmalarla değiştirdiği, adeta spritüalize ettiği, tıpkı sayısız cedler

arasında tesadüfün bize şu veya bu cinsten bir insan olmak için seçtiği bir irsiyet gibi doğrudan doğruya bugüne bağlı bir geçmiş zamanı aramıştı. (A.K. s. 55/14)

*Berberce **yan yana** yürümeyeceklerdi. (A.K. s. 80/32)*

*Sonra birdenbire **göz göze** geldik ve her şey bitti. (A.K. s. 158/22)*

*Bununla beraber, belki biyoloji ile **el ele** verilirse... (A.K. s. 201/12)*

*Üçü de **baş başa** vererek bana acıyorlar... (A.K. s. 222/3)*

*Selim'in acayip huylarından biri de zaman zaman beğendiği şeyleri **üst üste** anlatmasydı. (A.K. s. 223/12)*

II. BÖLÜM

2. CÜMLENİN ÖGELERİ

Cümlenin yapısında bir yüklem ile yüklem anlamını çeşitli bakımlardan tamamlayan başka ögeler bulunur. “Özne, nesne, yer tamlayıcısı, zarf” adı verilen bu ögelerin varlığı, sayısı ve yeri, yüklem anlamına, soy ve çatı bakımından niteliğine ve ihtiyaca göre değişir. Ögeler, cümle içinde zorunlu veya yardımcı öge olarak görev yaparlar.

Zorunlu ögeler, fiilin ortaya çıkabilmesi için gerekli olan ögelerdir. Bunlar cümle içinde bir kelime veya kelime grubu olarak yer almasalar da varlıkları bağlamdan anlaşılır.

Yardımcı ögeler ise yüklemi yer, zaman, tarz vb. bakımlardan tamamlayan ögelerdir. (Karahan, 2016:13)

2.1. YÜKLEM

Bir eylem, bir iş, bir oluş veya isnat bildiren cümle ögesidir. Yüklem, çekimli bir fiilden, çekimli bir fiillikten veya bir isim unsuruyla ona eklenen ek-fiilden oluşur. Yüklem, cümlenin öznesiyle birlikte iki temel ögesinden

biridir. Bir metinde ne kadar çekimli fiil varsa, o kadar yüklem, dolayısıyla o kadar cümle vardır. Ayrıca, bir cümlede bir yüklem olabileceği gibi, birden fazla yüklem de bulunabilir. (Özmen, 2013:6)

Yüklem yerine göre, anlamına göre ve aldığı çekimlere göre kendi arasında alt başlıklara ayrılmaktadır.

*Fakat çok geçmeden seslerini **dinledi**.* (S.D. s. 51/27)

Bu iki gözü kör bir ihtiyardı. (S.D. s. 63/14)

İnadına beyaz, inadına şişman bir kadındı (S.D. s. 66/2)

*O yaşta bile hala güzel olan ve kırkıdan fazla göstermeyen bu kadının insan evlendirme merakı **hakiki bir hastalıktı**.* (S.D. s. 72/12)

*Leyla anne tarafından **Sakine Hanım'ın akrabasıydı**.* (S.D. s. 106/5)

*İhsan, yeni doğan kızına Sabiha'nın adını **vermişti**.* (S.D. s. 110/28)

*Evvela bize olan dostluğu çok garibime **gidiyordu**.* (S.D. s. 121/19)

Esmer, hovarda mizaçlı bir kadındı. (S.D. s. 189/27)

*Suat kendi tablosunu etajerlerden birinin üstüne **almıştı**.* (A.K. s. 34/5)

*Evden ayrıldığına **memnundu**.* (A.K. s. 64/10)

*Önüne baktığı zaman gözleri sade siyah bir çizgi **oluyordu**.* (A.K. s. 81/22)

*Şimdi çıkan hanım **onun son karısıdır**.* (A.K. s. 85/28)

*Dünyanın bütün hazinelerini kendi eliyle Ruhsar Hanım'a **hediye edebilirdi**.* (A.K. s. 89/19)

*Çocukken bütün vapur kaptanları **Leyla'nın dostuydu**.* (A.K. s. 224/4)

2.2. ÖZNE

Cümlede önem bakımından yüklemden sonra gelen en önemli ögedir. Fiile öteki öğelerden daha yakın olan özne, aynı zamanda cümlenin

yükleminden ayrılmayan bir parçasıdır. Bu bakımdan bazen ayrı bir kelime halinde olmayıp, yüklem içinde şahıs halinde ifade olunur. Özne, yüklem bildirdiği anlamı tamamlayan, başka bir deyişle cümlede bildirilen hükmün meydana gelmesini sağlayan ögedir. Özne, bir kişi veya nesne olabileceği gibi, soyut bir kavram da olabilir. Cümlede yapanı ve olanı temsil eden özne, doğrudan doğruya bir kelime ya da bir kelime grubu olabilir.

Öznenin en önemli niteliği, genellikle yalın halde bulunmasıdır; yükleme de bu şekilde bağlanır. İsim hal eklerini almaz; ancak iyelik ve çokluk eklerini alabilir.

Cümle içerisinde özneyi bulmak için yükleme kim/kimler ve ne/neler sorularından biri sorulur. Bu sorulara cevap olan kelime veya kelime grubu öznedir. (Özkan ve Sevinçli 2009, 109)

Özne, cümle içerisinde ek olarak veya sözcük olarak bulunabileceği gibi gizli özne şeklinde de bulunabilmektedir.

Fakat siz bu izdivacın hayatınıza getireceği rahatlığı düşünüyordunuz; onun için kulak asmadınız! (S.D. s. 101/9)

Odanın bütün lambaları yanıyordu. (S.D. s. 116/17)

İhsan, babamın suali karşısında bir müddet açılıp açılmamakta tereddüt etti. (S.D. s. 125/10)

O ana kadar asabiyet ve çaresizlik içinde çırpınan halk, harekete geldi. (S.D. s. 151/12)

Fakirlik; gözü tok, muvazeneli, seciyeli insanlarda bir nevi asalete benzer. (S.D. s. 163/19)

Anadolu, İstanbul'da Müslüman halka karşı bir katliam yapılabileceğine inanmıyor. (S.D. s. 187/31)

Nasır Paşa'nın hanımı, kırk, kırk beş yaşlarında, mevkiini ancak sükutuyla ve kibirli duruşuyla dolduran bir kadındı. (S.D. s. 197/24)

Muhlis Bey bana pansiyon için bir yığın malumat verdi. (S.D. s. 221/24)

Asım öbürleriyle beraber bekliyordu. (A.K. s. 76/23)

Son tereddütler de bitti. (A.K. s. 98/27)

*Yemek kokuları, her dilden konuşmanın yaptığı acayip havada üst kata çıktı.
(A.K. s. 104/5)*

Memleket hakikaten politik bir devire girdi. (A.K. s. 107/25)

Atıf'ın bakışları bulanmıştı. (A.K. s. 108/6)

Birincisindeki kaotik ve bolluk burada durdurulmuştu. (A.K. s. 127/19)

Bu büyük mutasyonu sağlayacak bir çoğalma ve artma yok. (A.K. s. 133/18)

Benim de sevdiğim şeyler var. (A.K. s. 203/30)

2.3. NESNE

Cümlede yüklem bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen öge, nesnedir. Nesne, sadece yüklemi geçişli fiil olan cümlelerde bulunur. Geçişli fiiller, nesneye yönelerek onu etkiler. Nesne, geçişli fiil cümlelerinin zorunlu ögesidir. Yani geçişli fiilin gösterdiği hareketin nesne olmadan gerçekleşmesi mümkün değildir. Geçişsiz fiillerde ise kılış ve oluş öznenin üstündedir. Böyle fiiller nesne istemez. Nesne fiile eksiz veya yükleme hali eki ile bağlanır. Yükleme hali eki taşıyan nesnelere belirtili nesne denir; bilinen bir varlığı karşılar. Yükleme hali eki taşımaya nesnelere belirtisiz nesne denir; genel bir varlığı, türü karşılar. (Karahana, 2016:25)

Nesne belirtili nesne ve belirtisiz nesne olmak üzereye ikiye ayrılır.

2.3.1. BELİRTİLİ NESNE

İlgi hali eki alan nesnelere belirtili nesne denir.

İlk günü çok samimi olduklarımızı, her gün gördüklerimizi çağırırız. (S.D. s. 79/11)

Sabiha İhsan'ı seviyordu. (S.D. s. 108/8)

Fakat hepimizden üstün bir tarafı olduğunu kabul etmişim. (S.D. s. 113/10)

İskeledeki hadise beni çok sarsmıştı. (S.D. s. 152/20)

Sami Bey başının etrafında uçan bir arıyı eliyle yakaladı ve açık pencerenin aydınlığına fırlattı. (S.D. s. 179/33)

İttihatçıların epeyce zulmünü çekti. (A.K. s. 90/24)

Atif yan masaya garsonun büyük bir telaşla yerleştiği dört borsa kurdunun selamlarını aldı. (A.K. s. 104/29)

Ben Voltaire'i çok severim. (A.K. s. 193/3)

Selim bu garip macerayı başından beri biliyordu. (A.K. s. 208/27)

Hilmi Efendi'nin arkadan doğru gelen sesi düşüncelerini kesti. (A.K. s. 242/26)

2.3.2. BELİRTİSİZ NESNE

İlgi hali eki almayan nesnelere belirtisiz nesne denir. Belirtisiz nesnelere eksiz halde bulunur.

Kadınlar bizde aktör olmazlar. (S.D. s. 129/16)

O esnada kim olduğunu bilmediğim bir insandan mühimce bir para aldım. (S.D. s. 215/17)

Her şey zamanımızda bir ihtisas meselesi oldu... (A.K. s. 132/24)

İki gün evvel bir rüya gördüm... (A.K. s. 192/3)

Refik evsahipliği yapmadan dansa katılmak istemiyordu. (A.K. s. 194/28)

*Bugünkü teknik **bir yığın şey** vaat ediyor. (A.K. s. 199/22)*

2.4. ZARF TÖMLECİ

Yüklemın anlamını zaman, yer, yön, durum, miktar, sebep, araç vb. yönlerden tamamlayan cümle ögesidir. Cümlede zarf olarak isim soylu bir kelime olabileceği gibi, isim işlevinde kullanılan bir kelime grubu da olabilir. Yapı bakımından tek kelimelik gerçek zarfların yanı sıra; isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil ekleriyle türetilmiş olanlar, birden çok ekin kalıplaşmasıyla kurulmuş olanlar ve daha başka yapıda olanlar da vardır. (Aktan, 2016:103)

***Bir dakika sonra** hizmetçi kız geldi. (S.D. s. 96/20)*

*Ayakta ne söyleyecek diye korkudan **titrete titrete** bekliyordum. (S.D. s. 120/15)*

*Muhlis Bey, **istifni bozmadan** cevap verdi. (S.D. s. 145/15)*

*Arif Efendi, **tuzığa düşürülmüş bir hayvan gibi** etrafına bakınıyordu. (S.D. s. 146/19)*

*Gözlemeni **her zaman** yiyebilir. (S.D. s. 149/7)*

***Şimdi** yine aynı eve gidiyordum. (S.D. s. 153/30)*

*O **bundan habersiz** devam etti. (A.K. s. 98/23)*

***Bütün ömrünce** bu duvara çarpacaktı. (A.K. s. 101/32)*

***Atıf yorulmuş gibi** cevap verdi. (A.K. s. 106/23)*

*Yüzü **birdenbire** sararmıştı. (A.K. s. 108/18)*

***Umumi ahlak düzelmeden** hiçbir şeyi yoluna koyamazsınız. (A.K. s. 133/28)*

***Köksüz bir yosun gibi** bizim sulara çalkanıyordu. (A.K. s. 191/7)*

***İkindiye doğru** şehri geziyoruz. (A.K. s. 193/25)*

Demin siz gelmeden evvel feza meselesini konuşuyorduk. (A.K. s. 199/18)

2.5. YER TAMLAYICISI

Yer tamlayıcısı, cümlede yüklem bildirdiği hareket, iş veya oluşun yerini ve yönünü bildiren ögedir. Başka bir deyişle hareketin, oluş ve kılışın yöneldiği, geçtiği veya ayrıldığı yeri gösteren cümle ögesidir. Yer tamlayıcısı bir isim veya isim yerine kullanılan kelime grubu olur. İsmi yaklaşma (-a,-e), bulunma(-da, -de) ve ayrılma/uzaklaşma (-dan, -den, -tan, -ten) hali eklerinden birini alarak yükleme bağlanır. Bir cümlede birden fazla yer tamlayıcısı bulunabilir. (Özkan ve Sevinçli, 2009:129)

Elagöz Mehmetefendi Camii'nin minaresinde akşam ezanı okunuyordu. (S.D. s. 112/15)

Behçet Bey, benim odamın karşısındaki koridora açılan geniş odada yatıyordu. (S.D. s. 116/4)

Behçet Bey kendi yatağından korkuyordu. (S.D. s. 116/30)

Bir zabıt uzaktan bu manzarayı seyrediyordu. (S.D. s. 155/27)

Hemen her gece yakınlarda birkaç çarpışma oluyor. (S.D. s. 181/13)

Bir ara teninin güzelliğine dikkat etti. (A.K. s. 88/20)

Ayın tam ortasından geçiyoruz. (A.K. s. 97/26)

İşte Selim bu kuvvete şaşıyordu. (A.K. s. 100/12)

Selim listeyi bir kenara bıraktı. (A.K. s. 104/27)

Bütün dünya nimetlerini kendi elimle reddetmeye mecburum. (A.K. s. 108/4)

Suat'ın resimleri üst kata çıkan merdivenin ilk basamağından başlıyordu. (A.K. s. 127/6)

Selim, Sadiye'nin desenlerinin sağlamlığına şaşırdı. (A.K. s. 127/25)

Son görüşmeleri Paris'te olmuştu. (A.K. s. 190/20)

2.6. CÜMLE DIŞI ÖGELER

Cümlenin kuruluşuna doğrudan katılmayan ve şekil olarak yükleme bağlanmayan, ancak cümlenin anlamına dolaylı olarak katkıda bulunan unsura *cümle dışı unsur* denir. Cümle dışı unurlar; özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf gibi yüklem tamlayıcısı değildirler. O yüzden cümle dışı unsur adını alırlar.

Cümle başı bağlaçlar, ünlemler, ünlem grupları, hitap sözleri, ara sözler, açıklama cümleleri cümle dışı unsurlardır. Açıklama cümlelerinin önüne ve sonuna iki çizgi işareti veya virgöl konulabilir. Açıklama cümlelerinin başında “ki” bağlacı yer alabilir.(Aktan, 2016:107)

***Filhakika** Kudret Bey Bursa kumaşı yastıktan ümit kesince çay elbisesinin eteğini fedaya hazırlanmıştı. (S.D. s. 96/16)*

***Çünkü** hepimizin bildiği gibi, iyi psikoloji, derin tahlil Marcel Proust'la başlar, **çünkü** psikoloji varlık gibi kendiliğinden ve başlangıçtan mevcut bir şey değildir. (S.D. s. 99/12)*

***Halbuki** siz burnunuzu kaba, çirkin, kibirli, kıskanç, dedikoducu ve fazla rahatsız edici buldunuz! (S.D. s. 101/27)*

***Filhakika** o günden sonra Bettina, küçük grubumuzdan hemen hemen hiç ayrılmadı. (S.D. s. 102/23)*

***Ve** bu kararı verdikten sonra tekrar memalik-i ecnebiyede seyahatine devam etti. (S.D. s. 131/1)*

*Benim kendisini gördüğüm zamanlar – **Kudret Bey'in İstanbul dönüşünden sonra** – yirmi iki, yirmi üç yaşlarında sarışın, ince, sarı bıyıklı, dar alınlı, daima kısık göz kapaklarının arasından etrafa bir nevi istiğna ile bakan bir delikanlıydı. (S.D. s. 162/2)*

Yani iskelede balığa gitmeye hazırlanıyordu. (S.D. s. 174/28)

Yazık ki sözünüzü başka bir sualle kestim. (S.D. s. 177/6)

*Benim tanıdığım zaman Ekrem Bey, iradesi olmadan girdiği – **yahut da, aynı etiket altında seyircisi olduğu** – bir cürmün cezasını çeken adam halinde idi. (S.D. s. 199/ 18)*

*“**Dikkat!** Şimdi de eski ataşemiliter canlanıyor...” (A.K. s. 43/1)*

*Selim bu geçidi seyrederken – **hakikaten böyle bir hali vardı-**, çok küçükken büyükannesiyile gittiği Bayezit Camisi'ndeki mevlütte kadınlar arasındaki fısıltıları dinliyorum sanmıştı. (A.K. s. 82/21)*

***Zaten** bütün ümidi kırılmış değildi. (A.K. s. 96/5)*

*İhtiyar adama –**hakikaten ihtiyar mı?**- aynı muhabbetle güldü, elini sıktı, hatırını sordu. (A.K. s. 125/16)*

***Çünkü** Nuri, Asım, Ziya, Sophia, Cahide, Cevdet, öbür kızlar, erkekler, hepsi orada idiler. (A.K. s. 151/25)*

***Yazık ki** fazla kalamadım. (A.K. s. 189/8)*

***Halbuki** zeybek büsbütün başka türlü olmuştu. (A.K. s. 259/28)*

III. BÖLÜM

3. CÜMLE ÇEŞİTLERİ

Özkan ve Sevinçli, Cümle Çeşitlerini Yüklemlerine Göre Cümleler, Anlamlarına Göre Cümleler, Yüklemin Yerine Göre Cümleler ve Yapılarına Göre Cümleler olmak üzere dört ana başlık altında incelemektedir. Bu başlıklarda kendi aralarında alt başlıklara ayrılmaktadır.

Yüklemlerine Göre Cümleler adı altında; İsim Cümlesi (*Basit Zamanlı İsim Cümlesi ve Birleşik Zamanlı İsim Cümlesi*), Fiil Cümlesi (*Basit Fiillerle Kurulan Cümleler, Birleşik Fiillerle Kurulan Cümleler, Birleşik Zamanlı Fiillerle Kurulan Cümleler, Geçişli Fiillerle Kurulan Cümleler, Geçişsiz Fiillerle Kurulan Cümleler, Etken Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler, Edilgen Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler, Ettirgen Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler, İşteş Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler, Dönüşlü Çatılı Fiillerle Kurulan Cümleler*) alt başlıklarına ayrılmaktadır.

Anlamlarına Göre Cümleler ana başlığı altında Olumlu Cümle (*Olumlu İsim Cümlesi, Olumsuz Fiil Cümlesi*), Olumsuz Cümle (*Olumsuz İsim Cümlesi, Olumsuz Fiil Cümlesi*), Soru Cümlesi (*Soru Ekiyle Yapılan Cümleler, Soru Sıfatıyla Kurulan Cümleler, Soru Zamiri ile Kurulan Cümleler, Soru Zarfıyla Kurulan Cümleler, Soru Edatıyla Kurulan Cümleler*), Emir Cümlesi ve Ünlem Cümlesi olarak adlandırılmaktadır.

Yüklemin Yerine Göre Cümleler ana başlığı ise *Kurallı Cümle ve Devrik Cümle* alt başlıklarına ayrılmaktadır.

Yapılarına Göre Cümleler dördüncü ana başlık altında da *Basit Cümle, Birleşik Cümle (Şartlı Birleşik Cümle, İç İçe Birleşik Cümle, Ki’li Birleşik Cümle, Girişik Cümle), Sıralı Cümle (Bağımlı Sıralı Cümle, Bağımsız Sıralı Cümle), Bağlı cümle, Ara Sözlü (Cümleli) Cümle, Eksilteli Cümle (Kesik Cümle)* alt başlıkları altında incelenmektedir. (Özkan ve Sevinçli 2009: 137-194)

DELİCE “Bir yargıyı dinleyende soruya yer bırakmayacak şekilde oluş veya kılış bildiren çekimli bir fiille sonuna cevher fiili getirilen ve durum bildiren bir isimle kullanılan kelimeler dizisine cümle denir” şeklinde tanımlamıştır. (Delice,2007:150)

3.1. YÜKLEMLERİNE GÖRE CÜMLELER

3.1.1. İSİM CÜMLESİ

İsim veya ad grubu ek eylem eklerinden herhangi birini alarak yargı bildiriyorsa o cümle ad cümlesidir. İsim cümlelerinde geniş zamanın teklik 3. Şahsı kip ve zaman eki taşımayabilir. İsim cümleleri çoğunlukla özne ve yüklem olmak üzere iki ögeden oluşur. Birçok ad cümlesinde belirteç tümleci ve bulunma hali ekli yer tamlayıcıları da vardır. Var ve yok sözcükleri, ad cümlelerinde en çok kullanılan yüklem çeşitlerindedir. (Durmuş, 2010:220)

*Bu benim o zamanlar **akluma gelmeyen bir dikkatti.** (S.D. s. 32/18)*

*Hayatında adını yalnız bir kere işittiği bir insanı dahi **unutmuş değildi.** (S.D. s. 37/28)*

*Bu ses üst üste hicretlerin, hasretlerin içine yetişmiş, **onların içtimai mirasıydı.** (S.D. s. 41/8)*

*Sokakta herkes **kendisidir.** (S.D. s. 54/4)*

*İnsan dersen her yerde **vardır.** (S.D. s. 62/14)*

*O da benim için **Sabiha'dan bir parça idi.** (S.D. s. 69/27)*

*Bu konuşmamız 1921 yılında, **anlattığım şeylerden yedi sene sonraydı.** (S.D. s. 73/24)*

*Bu işler daima **böyledir.** (S.D. s. 86/32)*

*Bilir misiniz, o başlangıç cümle çok **güzeldi.**(S.D. s. 88/17)*

*Belki bir dağ başında geziniyor, belki şu dakikada **bir ölünün baş ucundadır.** (S.D. s. 113/7)*

Ortada bu kadar ıstırap varken ve kayıplar o kadar yakınken, akliselimin sözünü dinletmesi güçtür. (S.D. s. 124/11)

*Şimdi, İbrahim Bey'in yüzünde, altın çerçeveli gözlüklerin çok parlak çerçevesinden hayata bir nevi araştırma ve hırsla bakan gözleri tek başına **hakimdi.** (S.D. s. 140/23)*

*Sanki İhsan'ın bakışlarından kurtulur kurtulmaz eski hüviyetini bulmuş gibi, deminki kendine güvenişi ile sesi **dolgun ve ağırdı.** (S.D. s. 143/11)*

*Fakat asıl düşündüğü, hafifçe kışkırdığı şey **Suat'ın rahatlığıydı.** (A.K. s. 33/9)*

*Buna mukabil daimi bir para sıkıntısı **içindeydi.** (A.K. s. 41/32)*

*Demek bütün bu beyhude ziyaret, çocukluğum ve gençliğim peşinden bu koşma **bunun içindi.** (A.K. s. 55/8)*

*Şimdilik mühim bir şey değil, ilerde biraz aleyhime döner ama, sermaye ondan geldiğine göre yine ben **karlıyım.** (A.K. s. 98/9)*

*Dünyada **tek bağlı olduğum şey.** (A.K. s. 105/29)*

*Şimdi sonuncu teklifim var ama ona da benim cesaretim **yok.**(A.K. s. 109/15)*

*Hayatı da yine radyodan öğrendiği şarkıların çerçevesinden gören **kadınlardandı.** (A.K. s. 121/13)*

*Musiki aralarında belli başlı birleşme **noktasıydı.** (A.K. s. 129/27)*

*Nevzat'ın ölümünden, ikinci cihan harbinden, Leyla'ya tesadüfünden bahsetmeye ne lüzum **vardı.** (A.K. s. 201/24)*

*Üç yaşındaki, beş yaşındaki, on yaşında, on beş yaşındaki Leyla'lar hep **onundu.** (A.K. s. 225/33)*

3.1.1.1. BASİT ZAMANLI İSİM CÜMLESİ

“Basit zamanlı isim cümlelerinde, zaman bildiren bir ek yoktur. Ek fiilin şimdiki zamanı bildiren şekilleri kullanılır ve bu basit zaman ifadesi taşır.” (Özkan ve Sevinçli, 2009:138)

*Mamafih İhsan'ın elbette bir düşündüğü **vardır.** (S.D. s. 159/23)*

*Elli altı, elli yedi yaşlarında **olmalıydı.** (S.D. s. 260/32)*

*Politika **güç** iştir. (S.D. s. 177/17)*

*Bereket versin, karım çok **metindir.** (S.D. s. 180/30)*

*Ne olsa ilk günlere rağmen vaziyet **iyidir.** (S.D. s. 181/5)*

*Cemal benim **güvendiğim adamdır.** (S.D. s. 184/28)*

*Paşa **iyi adamdır.** (S.D. s. 189/18)*

*Abdullah Bey, Medine'nin hurmalıkları için ölmek de **güzel bir şeydir.** (S.D. s. 201/17)*

*Hakkı da var; öbürleri sadece **hususî lezzetlerdir.** (S.D. s. 212/12)*

*Nasır Paşa, bugün en tehlikeli olan mıntikalarda **nüfuz sahibidir.** (S.D. s. 224/8)*

*Unutma, insan **vazife ve mesuliyet duygusudur.**(S.D. s. 225/4)*

*Büyük beyefendi **Asım'ın dedesidir.** (A.K. s. 85/13)*

*Bilirsin kararlar daima **senindir.** (A.K. s. 104/27)*

*Ve hiç taklit yapmasını bilmeyen Selim'i taklit ederek Sanat-ı dad-ı **haktır.** (A.K. s. 154/15)*

*Belki hepsi **alışıktır.** (A.K. s. 172/9)*

*Saint-Germain'de yedinci kattaki **benim odam.** (A.K. s. 185/27)*

*Ben tekrar vitraydeki **koyu lacivertteyim.** (A.K. s. 193/33)*

*Bilir misiniz çok **korkaktır.** (A.K. s. 197/29)*

*Birleştirmeye imkan **yoktur.** (A.K. s. 229/34)*

3.1.1.2. BİRLEŞİK ZAMANLI İSİM CÜMLESİ

Ek fiilin hikaye, rivayet, şart birleşik zamanları ile kurulan cümlelerdir. Yükleme isim ve isim grubu olan cümlelerde yükleme bazen “ekfiil”siz de kurulabilir; ancak ek fiil kendisini cümlenin anlamında hissettirir. Bu cümlelerde, en çok “var” ve “yok” kelimeleri yüklem olarak kullanılır. İsim cümleleri, genellikle özne ve yüklemden oluşur, öteki unsurlar cümlede nadir olarak görülür. (Özkan ve Sevinçli, 2009:139-140)

***Uzun boylu, sarışın, mavi gözlü bir adamdı.** (S.D. s. 179/5)*

*Bu döşeme üzerinde, biri yerde serili, öbürleri katlanıp duvar dibine yığılmış bir yığın ince şilte ve yorganımsı şeyler **vardı.** (S.D. s. 180/7)*

*Böyle düşünmemin sebebi, dün sadece bir zarfın yakıldığını haber vermek için İhsan’ın beni Kandilli’ye kadar **yollamasıydı.** (S.D. s. 182/19)*

*Zaten daha ziyade ara bulmak için **yaratılmış insanlardı.** (S.D. s. 192/7)*

*Nasır Paşa, **eski bir damattı.** (S.D. s. 196/30)*

*Fakat Sakine Hanım benim fikrimde **değildi.** (S.D. s. 208/15)*

*Kudret Bey, bir adım atınca en ağır ve boğucu gerçekten hülyaya geçmenin sırrına **sahipti.** (S.D. s. 214/26)*

*Sabiha dört tarafından muhasara **altındaydı.** (S.D. s. 216/2)*

*Madam Elekciyan’ın kızı bu sayede o senelerin en zengin firkete, başa tarak ve yüksük koleksiyonuna **sahipti.** (S.D. s. 228/4)*

*Onunla dalaşmak, adeta güreşmek **en büyük zevkiydi.** (S.D. s. 232/22)*

*Fakat şoför **hareketliydi.** (A.K. s. 53/20)*

*Saçlarında kırmızı kurdele fiyongu, çember çeviren kız halası, lazımlıkta oturmuş hepsini birden idare eden küçük yavru da **amcası idi.** (A.K. s. 77/29)*

*Asıl büyükanne **hotozlu, dimdik bir kadındı.** (A.K. s. 81/28)*

*Zümrüt, hayatını alt üst eden iç didişmesine rağmen kendisini seçtiği için içinde bir taraf **minnettardı.**(A.K. s. 86/32)*

*Narin, bilhassa omuzları ve kollarının biçimiyle, teninin berraklığıyla **güzel kadındı.** (A.K. s. 173/27)*

3.1.2. FİİL CÜMLESİ

Yüklemi çekimli bir fiil olan cümleye fiil cümlesi denir. Kip ve kişi bildiren bütün fiiller yargı taşır. Yargı, emir kipinin 2.teklik kişi dışında daima ekle yapılır. Her türlü oluş ve kılış, fiil cümleleri ile karşılanır. Fiil cümlesinin yüklemi, bildirme kipleri ile şart kipinin dışında kalan bütün tasarlama (dilek) kiplerinden herhangi biri olabilir. Bildirme kiplerinde fiiller, belirli bir zaman içinde ortaya çıkan kılış veya oluşları anlatır. Tasarlama kipleriyle kurulu fiil cümleleri ise bir duyguyu, bir isteği veya gerekliliği belirtirler. Ancak şart kipi ise cümleye şart anlamı katar, yargıyı bir şarta bağlar. (Aktan, 2016:111)

*Yanına yaklaşınca Sabiha'nın tir tir titrediğini **gördüm.** (S.D. s. 33/18)*

*Nitekim annesiyle babası geldiği zaman böyle **oldu.** (S.D. s. 34/32)*

*Ağır ve felaketli bir muharebeden **çıktık.** (S.D. s. 55/25)*

*Bana üst üste sualler **sordu.** (S.D. s. 61/18)*

*İşte asıl meseleye **geldik.** (S.D. s. 79/30)*

*Belki dünyanın en güzel kadınları arasında **yaşadım.** (S.D. s. 89/30)*

*Fakat sonra nedense bu ihtiyatı **bıraktı.** (S.D. s. 106/21)*

*Neyin yolu **bilmiyorum.** (S.D. s. 108/32)*

*On gün için Behçet Beylere **gittim.** (S.D. s. 113/16)*

*Leyla Hanım kaşlarını çattı ve elbisesinin kıvrımlarını düzeltmeye **başladı.** (S.D. s. 203/12)*

Yuneşka bir zaman da Muhtar'la dolaştı. (S.D. s. 214/13)

*Puslu bir mavilikten başka bir şey göremediğine adeta **şaşırmıştı.** (A.K. s. 19/29)*

*Bornozun kuşağını sıkıştırarak aynanın önünde **durdu.** (A.K. s. 27/26)*

*Arkadaşını kahvenin camında sabırsızlık ve hırçın kendisini bekler **görüyordu.** (A.K. s. 113/11)*

*Meseleler etrafından tecrit edilince yahut umumileştirilince daima **basit oluyor.** (A.K. s. 154/26)*

*Oturduğu yerde iki elini dizlerine kenetlemiş, uçuk mavi elbisesinin içinde bayılacak gibi **güliyordu.** (A.K. s. 172/21)*

*Fakat bütün bunlar dört sene içinde olduğu şeyin neyin nerde olduğunu kendisi de **bilmiyordu.** (A.K. s. 187/25)*

*“Söylesem mi söylemesem mi?” diye **düşündü.** (A.K. s. 217/16)*

3.1.2.1. BASİT FİİLLERLE KURULAN CÜMLELER

Bir fikri bir yargıyı bir çekimli fiille anlatan cümlelerdir. Bildirme veya tasarlama kipindeki çekimli fiillerin hemen hepsi cümle içerisinde yüklem olabilir. Bildirme kipleri ile oluşturulan cümlelerde oluşlar ve kılışlar belli bir zamanda; tasarlama kipleri ile oluşturulan cümlelerde ise –zaman işlevi olmadığından- sadece tasarlanan bir hareket anlatılır. (Özkan ve Sevinçli, 2009:141)

*Zaten beni **bekliyor.** (S.D. s. 218/8)*

*İstediğim tesiri **yapmışsın.** (S.D. s. 222/24)*

*İleride anlatacağım gibi bu balıkhanede, daha doğrusu onun gizli tarafında bizzat ben de bir gece **kaldım.** (S.D. s. 231/13)*

*Bu sözleri bana çok acı **geldi.** (S.D. s. 244/19)*

*Fakat asıl azap, gittiğim otel odasında **başladı.** (S.D. s. 251/19)*

*Daha doğrusu şüphelerimin doğru olduğunu **öğrendim.** (S.D. s. 257/21)*

*Biraz daha dikkat edince, havanın çok daha elektrikli olduğunu **anladım.** (S.D. s. 259/14)*

*Bana istediğim tafsilatın hepsini, muhakeme esnasında bahsedilen Baltalimanı 'ndaki teşhisle beraber **verdiler.** (S.D. s. 263/2)*

*Bana hepsini **anlattı.** (S.D. s. 270/28)*

*Siz masanın gözlerini teker teker buraya **getirin.** (S.D. s. 279/17)*

*Aşağıya indiği zaman bütün ev halkını mutfak kapısının önünde toplanmış **buldu.** (A.K. s. 62/18)*

*Selim Babasının iki senedir İstanbul'da bulunduğunu **söyledi.** (A.K. s. 90/26)*

*Rıza Bey bu aristokrasi oyununa kayırsız, fakat uysal başını **salladı.** (A.K. s. 171/28)*

*Selim'in yüzüne bakarak sessiz **güldü.** (A.K. s. 181/17)*

*Bana bir tezat var gibi **geliyor.** (A.K. s. 206/26)*

*Ve sonra ancak o yaştaki kızların kendilerine kayıtsız cömertliğiyle Selim'i öptü, içeriye doğru **yürüdü.** (A.K. s. 226/25)*

3.1.2.2. BİRLEŞİK FİİLLERLE KURULAN CÜMLELER

“Yüklemine, et-, eyle-, ol-, kıl-, bulun-, yardımcı fiilleri ile bir ismin ya da anlamca kaynaşmış iki ayrı fiilin oluşturduğu cümlelerdir. Tasvir fiillerle de (yeterlilik, tezlik, süreklilik, yaklaşma) bu tür cümleler kurulabilir.” (Özkan ve Sevinçli, 2009: 143)

*Sana okursa, beğenir ve ertesi günü gidişinde bir vesile bulup bazı yerlerinden **bahsedersin.** (S.D. s. 190/10)*

Nitekim bu cümleden sonra etrafına bu işten nasıl kurtulabilirim gibi bakındı ve derhal asıl düşüncesini **ifşa etti**. (S.D. s. 192/25)

Tek çocukları olan kızlarına, Rezzan Hanım'a gelince, benimle, daha o günden iyi **arkadaş oldu**. (S.D. s. 197/30)

Ekrem Bey, menfasında da rahat durmamış, Umumi Harp başlar başlamaz, Merkez-i Umumi 'ye yazdığı mektuplarla harbe girilmemesini **tavsiye etmişti**. (S.D. s. 199/5)

Abdullah Bey **devam etti**. (S.D. s. 201/26)

Doğrusunu isterseniz, birkaç vilayet ötesinde bile, geçen harbin son yılından itibaren yalnız ondan **bahsediliyordu**. (S.D. s. 206/27)

Mamafih iyi kazanıyor, bol **sarf ediyor**. (S.D. s. 211/13)

Etrafta daha çok rahat, hiç olmazsa bizim olan bir hava **teneffüs ediliyordu**. (S.D. s. 218/14)

Fakat bu hatırat bir **şantaj olabilir**. (S.D. s. 223/32)

Çünkü ona göre her ilim en fazla kırk sayfalık bir defterde hülasa edilebilirdi.(S.D. s. 227/16)

Yine o gün Kudret Bey, benden aldığı haberle, yazma kitaplar satın almak için gittiği Sahaflar içinde adeta bir miting hitabesi **irat etmişti**. (S.D. s. 237/18)

Geniş elleriyle odayı **işaret etti**. (A.K. s. 42/34)

Yarım saat evvel, Necip'in eski sevgililerinden biriyle Adrienne arasında geçen garip bir hadiseye **şahit olmuştu**. (A.K. s. 217/17)

Neredeyse Leyla'nın kocasına para hikayelerinden **bahsedecekti**. (A.K. s. 221/11)

Hem pekala tanışmış **olabiliriz** de...(A.K. s. 242/15)

Emir hediyeleri kabul eder, fakat Refik'in kendisiyle bu tarzda konuşmasını beğenmediği için ona fazla **yüz vermezdi**. (A.K. s. 248/22)

*Belki de arkadan gelen Refik'in hayret çığlığı **sebepl olmuştu** buna. (A.K. s. 250/28)*

3.1.2.3. BASİT ZAMANLI FİİLLERLE KURULAN CÜMLELER

Yüklemde bildirme veya tasarlama kiplerinden bir tanesini barındıran cümlelerdir.

*Ben esarete iken insan mukavemetinin derecesini **anladım**. (S.D. s. 147/24)*

*Onunla bir bakkaliye dükkanı **açtı**. (S.D. s. 149/15)*

*şimdi bahçeye inerse sağdan soldan haber alır, gürültüye **karışır**. (S.D. s. 157/21)*

*İhsan o kadar acele etti ki **unuttum**. (S.D. s. 161/3)*

*Belki de o kadar temkinli içişime sebepl o **oldu**. (S.D. s. 164/25)*

*Ve hemen arkasından halkımızın bütün hüznü ve hasretiyle dolu bir maya **geldi**. (S.D. s. 169/18)*

*Sonra gece kendisinden sormaya karar verdiğim şeyleri teker teker **sordum**. (S.D. s. 175/22)*

*Tevfik Bey'i yazdığı iş için ben **görürüm**. (S.D. s. 182/16)*

*Harp sonrası, bütün kıymetleri ortaya **attı**. (S.D. s. 186/21)*

*İnşallah memlekete faydalı iş **görürüz**. (S.D. s. 192/16)*

*ay içmeden giderseniz karım **darılır**. (S.D. s. 196/13)*

*Bunu fark etmek bana garip bir yalnızlık hissi **verdi**. (S.D. s. 268/8)*

*Anlaşıyor ki bir çeşit hastalık **olacak**. (A.K. s. 59/28)*

*şimdi ben de **seviyorum**. (A.K. s. 98/31)*

*Kız desen evini cennet **yapmış**. (A.K. s. 106/18)*

*Biliyorum, şimdi deminki sözleri **hatırlatacaksın.** (A.K. s. 110/20)*

*Atıf başını sallayarak “Hayır...” diye reddetti ve Allah'a ısmarladık demeden **ayrıldı.** (A.K. s. 111/27)*

*Ve eskiden olduğu gibi “ Küçük kız, yine n'oldu?” diye çenesini **okşadı.** (A.K. s. 216/14)*

*Yahut birbirimizde eskisi gibi **yaşamıyoruz.**(A.K. s. 245/7)*

*İlk önce istasyonda düşünemedim, sonradan akıl ettim ve koşa koşa **geldim.** (A.K. s. 251/12)*

*Leyla tekrar kendi sisli dünyasıyla karşı karşıya **kaldı.** (A.K. s. 263/24)*

3.1.2.4. BİRLEŞİK ZAMANLI FİİLLERLE KURULAN CÜMLELER

“Yüklemi fiillerin birleşik çekimleri ile kurulan cümlelerdir. Bu yapılarda yüklem ya fiillerin hikayesi ya da fiillerin rivayeti şeklinde gerçekleşir.” (Özkan ve Sevinçli, 2009:145)

*Tevfik Bey içimden geçenlerden habersiz Talat Paşa'yı **anlatıyordu.** (S.D. s. 176/20)*

*Tevfik Bey beni hürriyetime **kavuşturmuştu.** (S.D. s. 178/16)*

Sabiha ile olan maceram, içimde bir şeyi yıkıyordu.(S.D. s. 183/8)

*Ne yalan söyleyeyim, hapishaneden kaçacak zatı benimle yalıya, hatta çiftliğe göndereceklerini, belki de yolda onu taşımaya mecbur olacağımı **sanıyordum.** (S.D. s. 188/6)*

*Bana etrafındaki insanlar arasında hakikaten bir yol açmak **istiyordu.** (S.D. s. 197/19)*

*Çeteler de çok mezalim **yapıyormuş.** (S.D. s. 202/5)*

*Bütün bunları yukarıda anlattığım o genç kızlığından kalma el işaretiyle **söylemişti.** (S.D. s. 209/15)*

*Zindanının köşesinde onun kömür kadar siyah gözlerinin parıldadığını o anda olan bir şey gibi **görüyordum.** (S.D. s. 210/25)*

*Sabiha'nın bu sözü kafamın içinde bir ok gibi **dolaşıyordu.** (S.D. s. 216/11)*

*Bu arıza beni kendi düşüncelerimin dışına **çıkarmıştı.** (S.D. s. 221/10)*

*İki büyük odadan ibaret olan bu kısma bir iki basamak merdivenle **çıkılırdı.** (S.D. s. 227/6)*

*Bu itibarla onu Sakine Hanım'a benzetir ve bazı hazların insana içtimai merdivenin her basamağında nasip olduğunu düşünerek **şaşırdım.** (S.D. s. 230/19)*

*Doğuşunun tesadüfleri bunu **istiyordu.** (A.K. s. 27/6)*

*Sanki bir komedide çok titiz bir ihtiyar bir çamur deresinden paçalarını sıvıyarak geçiyor, yahut daha iyisi, bir çeşit Tartüffe bir günahtan **sakınıyordu.** (A.K. s. 81/6)*

*Ona doğru bütün içiyle akmış, onda dağılıp tükenmek **istemmişti.** (A.K. s. 101/4)*

*Hiç olmazsa bir vals olsaydı, dönmeye, uçağa müsait bir şey ve hepsini serpe serpe **dönseydim...** (A.K. s. 154/8)*

*Meğer çantasını **alacakmış...** (A.K. s. 174/7)*

Buna mukabil yakasına eski ve çok kıymetli bir broş takmıştı.(A.K. s. 176/29)

*Kalabalıktan hoşlanır, fakat konuşmazsa can sıkıntısı, letarjiye benzer bir halsizlik içinde akşamsefaları gibi kendi üstüne **kapanırdı.**(A.K. s. 177/18)*

*Selim bu coşkunluktan şaşırmış ona **bakıyordu.** (A.K. s. 217/8)*

*Şeffaf değildi, çünkü arasından hiçbir şey **görünmüyordu.** (A.K. s. 235/10)*

3.1.2.5. GEÇİŞLİ FİİLLERLE KURULAN CÜMLELER

Yüklemi nesne alabilen cümlelere geçişli fiil adı verilmektedir. Geçişli fiil olabilmesi için cümlede özne, nesne (belirtili nesne, belirtisiz nesne) ve yüklem öğelerinin bulunması gerekmektedir.

*Bütün bunları biz, o gece Sabiha'nın babası ile annesinden **dinlemiştik.** (S.D. s. 37/9)*

*Bunu kendisine o yaşımın kelimeleriyle **anlattım.** (S.D. s. 41/22)*

Fakat o, yolunu kesti.(S.D. s. 43/25)

*Babası Sabiha'yı her hafta onlara **götürüyordu.**(S.D. s. 47/28)*

*Ve cebinden çıkardığı kenarı yaldızlı, kalın kağıt üzerine yazılmış mektubu babama **okudu.** (S.D. s. 57/6)*

*Ve cevabımı nefes nefese, tam bir helecan içinde **bekledi.** (S.D. s. 79/26)*

*Bu kadın bizim için bir nimet **oldu.** (S.D. s. 84/31)*

*Çünkü ikinizde musikiyi çok **seviyorsunuz.**(S.D. s. 91/21)*

*İki saatin içinde insan ömrünün belki de en mühim eşiklerinden birini **atlamıştı.** (A.K. s. 58/29)*

*Ben artık ümidimi **kestim.** (A.K. s. 105/25)*

*Hafif bir sis, birkaç bulut, karşı sahilin harap biçareliğinin bile görünmesini **önlüyordu.** (A.K. s. 119/17)*

*Selim kendi içinde eski yılanın kıvılcığını bir çeşit lezzetle **seyrediyordu.** (A.K. s. 137/29)*

*İstakozları ben kendim **buldum.** (A.K. s. 142/20)*

*Selim bunu **biliyordu.** (A.K. s. 144/13)*

*Halbuki Sabiha'yı daima biraz **istedim.** (A.K. s. 159/17)*

*Leyla Balıkçı Hüseyin'i hiç **unutmamıştı.** (A.K. s. 163/25)*

*Organtinden bir elbise **yaptırdım.** (A.K. s. 180/21)*

*Gül kuruttum, gül **kuruttum.** (A.K. s. 206/6)*

3.1.2.6. GEÇİŞSİZ FİİLLERLE KURULAN CÜMLELER

“Yüklemi geçişsiz bir fiille kurulan cümlelerdir. Geçişsiz fiilli cümleler nesne almazlar.” (Özkan ve Sevinçli, 2009:147)

Yüklemin belirtili nesne ve belirtisiz nesne ögelerinden herhangi birini almadığı cümlelerdir.

*Yeniden odanın içinde gezinmeye **başladı.** (S.D. s. 78/4)*

*Siz çok geniş **yaşadınız.** (S.D. s. 89/25)*

*Tekrar aynı şüphe içinde **sordum.** (S.D. s. 110/8)*

*Aramızda bir şey yıkılmış gibi **geliyordu.** (S.D. s. 118/12)*

*İbrahim Bey tekrar söze **karişti.** (S.D. s. 141/26)*

*Bu azapla **uyandım.** (S.D. s. 173/7)*

*Ama inşaata **benzemiyor.** (A.K. s. 45/21)*

*Fakat bahçe **karanlıktı.** (A.K. s. 61/6)*

*İkisi de çok sağlam toprağa **basıyorlardı.** (A.K. s. 101/24)*

*Burnumdan **yakalandım.** (A.K. s. 110/12)*

*Acele acele rıhtıma **döndü.**(A.K. s. 120/19)*

*Şimdi İstanbul'da **olsaydım.** (A.K. s. 139/15)*

*Şimdi alkış **başlayacak.** (A.K. s. 161/8)*

Ama sonra Ayşe geldi.(A.K. s. 174/22)

*Yan yana bir müddet rıhtımda denize **baktılar.** (A.K. s. 215/13)*

3.1.2.7. ETKEN ÇATILI FİİLLERLE KURULAN CÜMLELER

Dilimizde çatı eki almamış, kök ve gövde halindeki geçişli, geçişsiz bütün fiiller cümlede birer özneye ihtiyaç gösterdiğinden, bunlara etken fiiller diyoruz. Etken fiiller ile kurulan çatı da etken çatıdır. Şu halde etken çatı yüklem tarafından belirtilen işin özne tarafından doğrudan doğruya yapıldığını gösteren eksiz, yalın çatıdır. (Korkmaz, 2009: 545)

*Ama bu adam bir şey öğretmek **istiyor.**(S.D. s. 55/17)*

*Mahallede hemen herkes bu refaha şüphe ile **bakıyordu.** (S.D. s. 59/6)*

*Tekrar taklit **başladı.** (S.D. s. 70/25)*

*Ben dalgın dalgın **sordum.** (S.D. s. 83/5)*

*Hepimiz kırılan kadehlerin ve çaydanlığın sesine **koştuk.** (S.D. s. 95/26)*

*Biz yine eski İstanbul mahallesinde kendi varlığının meseleleri içinde bıraktığımız Sabiha'ya **dönelim.** (S.D. s. 104/11)*

*Naşit Bey aynı çaresizlik işaretiyle ellerini birbirine **vurdu.** (A.K. s. 43/13)*

*Deniz kıyısına ineriz, sonra meddaha **gideriz.** (A.K. s. 63/17)*

*Bereket versin ipleri **gevşettim...** (A.K. s. 70/21)*

*Selim genç kadının daha bu ilk gelişinde geceye yepyeni bir not verdiğini **hissetmişti.** (A.K. s. 85/8)*

*İştahsız olduğunu söylemekten kendisini **zor tutmuştu.** (A.K. s. 104/17)*

*İstersen birkaç misli **yapabilirim.** (A.K. s. 109/4)*

*Arkadaşı kahvenin dibinde, en loş ve nispeten en serin yerde onu **bekliyordu.**(A.K. s. 115/6)*

*Bu eski ahbaptan nasıl kurtulacağını **düşünüyordu.** (A.K. s. 129/12)*

*Muhayyilesindeki masal yüzünü, ebedi kadın çehresini **aldı.** (A.K. s. 138/5)*

*Omuzları çökmüş, kendi kendine konuşuyor gibi yavaş yavaş **söylüyordu.** (A.K. s. 187/11)*

3.1.2.8. EDİLGEN ÇATILI FİİLLERLE KURULAN CÜMLELER

Etken fiillerden -(I)l-/(U)l- ve -(I)n-/(U)n- ekleri ile kurulan fiiller edilgen fiillerdir. Bu fiillerin oluşturduğu çatıda, *edilgen çatıdır.* Edilgen çatının asıl eki -(I)l-/(U)l-'dur. Ancak, bu ek ünlü ile ve -l ünsüzü ile biten fiillere gelmediği için, böyle durumlarda doğacak ses uyumsuzluğunu önlemek üzere, edilgenlik eki olarak -(I)n-/(U)n- ünsüzleri kullanılır. (Korkmaz, 2009: 546)

*Onu kendinde kuvvetle devam ettirebilenler, daha ziyade şahsiyetlerindeki aksayışlarla **sevilirler.** (S.D. s. 48/28)*

*Hürriyet **ilan edildi.** (S.D. s. 55/13)*

*Ertesi günü cumadır; o da tatil günü **sayılır.** (S.D. s. 78/14)*

*Zaten dedikodudan etraf **yıkılıyor.** (S.D. s. 130/3)*

*Yazık ki o esnada babam Anadolu'ya **tayin edilmişti.** (S.D. s.132/17)*

*Arkamdan yedi sekiz defa silah **atıldı.** (S.D. s. 181/9)*

*Birbirlerine muhabbetle baktılar, fakat garip bir hicapla öpüşmeden **ayrıldılar.** (A.K. s. 112/11)*

*Hayır ile şer arasında **sallanır.** (A.K. s. 160/17)*

*Nasıl eski saray birdenbire başımın üstünde **kurulurdu.** (A.K. s. 160/32)*

*Fakat dört mahkeme gününü birbiri üstüne muazzam şekilde unuttuğu için hak kaybedilmiş, miras üçe **bölünmüştü.** (A.K. s. 166/23)*

*Sadece silah **hazırlıyor.** (A.K. s. 202/6)*

*Ta önlerine kadar bir yığın dalga **aydınlandı.**(A.K. s. 222/14)*

*Çünkü neticelerle sebepler daima ayrı ayrı **görülür.** (A.K. s. 229/33)*

3.1.2.9. ETTİRGEN ÇATILI FİİLLERLE KURULAN CÜMLELER

“Geçişsiz fiilleri geçişli hale dönüştüren; geçişli fiilleri ikinci derecede geçişli duruma getiren fiillerle kurulan cümlelerdir. Bu yapıdaki cümlelerde oluş ve kılışlar “ -r-; -dır, -dir /-tır, -tir; -t-” ekleriyle başkalarına yaptırılır.” (Özkan ve Sevinçli, 2009: 149)

*Onun gibi konuşurken karşısındakine kendini **buldursun.** (S.D. s. 111/9)*

*Kelimeler bizi sarhoş etti; hadiseler kafamıza vurarak **uyandırdı.** (S.D. s. 124/34)*

*Fakat bahçe kapısının üstünden incir ağacı, çocukluğumdaki gibi meyve yüklü dallarını **sarkıtıyordu.** (S.D. s. 137/16)*

*Kudret Bey’e bu borcu **affettirdi.** (S.D. s. 149/15)*

*Ama, bizim polis ne yapıp yapmış, onu **kaçırtmış.**(S.D. s. 175/5)*

*Sami Bey’de Üsküdar’dan **aldırtır.** (S.D. s. 188/11)*

*Selim olduğu yerden Zümrüt Hanım’ın bu acayip ve zalim hikayeye hiç de kendi maceralarını hatırlamadan, sakın ve tatlı güldüğünü görüyor ve bu kendisini hikayenin tuhaflığının çok ötesinde **şaşırtıyordu.** (A.K. s. 69/5)*

*Hep **şaşırttım.** (A.K. s. 77/3)*

*Refik’in daha Leyla ile evlenmediği zamanlarda yalya gelip gidişinde Selim, Hilmi efendiye kendisini **sevdirmişti.** (A.K. s. 125/32)*

*Ben galiba tersini **yaptırdım.** (A.K. s. 180/22)*

3.1.2.10. İŞTEŞ ÇATILI FİİLLERLE KURULAN CÜMLELER

“İşteş çatıyla kurulmuş cümlelerde, oluş ve kılışlar, diğer bir ifadeyle fiilin belirttiği iş, birden çok şahıs tarafından toplu ve karşılıklı olarak yapılır. Yüklemi işteş olan cümlelerde birden fazla özne bulunabilir.” (Özkan ve Sevinçli, 2009:149)

İşteş çatılı fiiller –ş- ekiyle kurularak bir işin birlikte yapıldığını göstermektedir.

*Ana kız sessiz bir bakışla **anlaştılar.** (S.D. s. 130/30)*

*Leyla beni evvela Sakine Hanım’la, sonra Kudret Bey’le, sonra da Uncu Hasan Bey’le **tanıştırdı.** (S.D. s. 202/16)*

*Ekrem Bey’le Sakine Hanım uzun uzun **bakıştılar.** (S.D. s. 203/13)*

*Tam merdivenin başında Asım’la **karşılaştılar.** (A.K. s. 111/13)*

*Akşam **buluşuruz.** (A.K. s. 264/7)*

3.1.2.11. DÖNÜŞLÜ ÇATILI FİİLLERLE KURULAN CÜMLELER

“Dönüşlü fiillerle kurulan cümlelerde oluş ve kılış, yapılan iş özne tarafından kendi kendine yapılır. Dönüşlü çatılı fiillerle kurulan cümlede özne, hem işi yapar hem de yaptığı işten kendisi etkilenir. Dönüşlü fiiller genellikle dönüşlülük eki “-n-” ve “-l-” ile kurulur.” (Özkan ve Sevinçli, 2009:150)

*İçini çekti ve **mırıldandı.** (S.D. s. 83/2)*

*Nasıl oldu da **yanıldı.** (S.D. s. 109/34)*

*Cevap vereceği yerde kapının yanına doğru **çekildi.** (S.D. s. 134/11)*

*Buna pek **sevindi.** (S.D. s. 139/7)*

*Bu sefer Arif Bey **atıldı.** (S.D. s. 143/25)*

*İbrahim Bey yerinden **doğruldu.** (S.D. s. 144/26)*

*Selim bir rüyadan uyanır gibi **silkindi.** (A.K. s. 78/32)*

*Refik olduğu yerde **silkindi.** (A.K. s. 152/25)*

*Selim bir şeyler arar gibi etrafına **bakındı.** (A.K. s. 209/30)*

*Fakat Hayri Dura Bey **alınmadı.** (A.K. s. 210/14)*

*Selim etrafına **bakındı.** (A.K. s. 216/27)*

*Selim kulaklarında Adrienne'in hıçkırıkları adamın peşinden gidip yakasına sarılmak, yahut eski dostunun imdadına koşmak arasında kararsız **bakındı.** (A.K. s. 227/6)*

*Sanki kötüye doğru giden bütün olarlıkların kapısı kendiliğinden **açılmıştı.** (A.K. s. 230/17)*

3.2. ANLAMLARINA GÖRE CÜMLELER

Cümleler, anlamları bakımından temelde olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu olumlu ve olumsuz cümleler ayrıca soru, ünlem, emir, istek vb. anlamları da taşıyor olabilir. Anlamlarına Göre Cümleler ile ilgili belirtilen görüşler şu şekildedir:

Yüklem olumsuzluk ve soru anlamlarıyla genişletilmiş olup olmama durumuna göre birbirinden ayrılması, anlamlarına göre cümle gruplarını oluşturulmaktadır ki, olumsuzluk eki yoksa o cümle olumlu, olumsuzluk eki barındırıyorsa olumsuz ve soru edatı almışsa soru cümlesi olarak adlandırılmaktadır. Buna göre bir cümle olumlu, olumsuz, soru, olumlu soru ve olumsuz soru olmak üzere anlamlarına göre beş grupta değerlendirilebilir. (Delice, 2007:162)

Her tümce, bünyesinde barındırdığı sözcük ve eklerin yönlendirdiği soru, bildirme, emir, istek, ünlem vb. ifadelerden birini taşır. Bir cümle mutlaka olumlu veya olumsuz bir ifade taşır. Olumlu ve olumsuz cümleler,

bununla birlikte soru, bildirme, emir, istek, ünlem vb. anlamlar taşıyabilirler. (Karahan, 2016: 103)

Her cümle, yapısında bulunan kelime ve eklerin yönlendirdiği soru, bildirme, emir, istek, ünlem vb. anlam özelliklerinden oluşmaktadır. Hangi anlam özelliğini taşırsa taşırsın, mutlaka olumlu ya da olumsuz bir mana taşır. Bu yüzden tümcelerin en temel özelliği olumluluk veya olumsuzluktur. Olumlu ve olumsuz cümleler soru, emir, istek, ünlem vb. anlamları taşırlar. (Aktan, 2016:112)

Cümleler, anlamlarına göre öncelikle, olumlu cümle, olumsuz cümle ve soru cümlesi olmak üzere üçe ayrılır. Ayrıca, yüklem kipi ve türü de anlam bakımından önemlidir. Cümleler, olumluluk, olumsuzluk, soru, kip ve yüklem türü bakımından değerlendirildiğinde, bu cümlede birden fazla özelliğin bulunduğu görülür. Buna göre, bir cümle, mutlaka olumlu veya olumsuz, sorulu veya sorusuzdur, bildirme veya tasarlama kipindedir, isim veya fiil cümlesidir. (Özmen, 2013: 220)

3.2.1. OLUMLU CÜMLE

Bir işin, bir oluşun, bir hareketin, bir düşüncenin gerçekleştiğini veya gerçekleşeceğini bildiren cümleye olumlu cümle denir. Yani olumlu cümlelerde yüklem, yapma, olma, yapılma anlamı taşır. Bu cümleler, yüklem türü bakımından değerlendirildiğinde, olumlu isim cümlesi ve olumsuz isim cümlesi diye ikiye ayrılmaktadır. (Özkan ve Sevinçli, 2009: 150)

Olumlu cümle, bir işin olduğunu veya olacağını ya da bir kavramın mevcut olduğunu belirtir. Olumlu cümlelerde genellikle “ yok, değil, -ma, -me” gibi kavramlar yer alamamaktadır.

3.2.1.1. OLUMLU İSİM CÜMLESİ

Yüklemi olumlu bir isimden meydana gelmiş cümlelerdir.

Yüklemi isim ya da isim soylu bir kelime veya kelime grubundan meydana gelen, olumlu yargı bildiren cümleye olumlu isim cümlesi denir. İsim cümlelerinde bazen yüklem aldıkları ek fiil düşebilir. Bazı cümleler şekilce olumsuz olduğu halde anlamca olumludur. Olumsuzluk ifadesi taşıyana bir yüklemden sonra “değil” veya “yok” kelimesi getirilirse cümle olumlu bir anlam ifade eder. (Özkan ve Sevinçli, 2009:152-153)

*Ona o anda lekesiz bir gökyüzü **lazımdı.*** (S.D. s. 83/22)

*Danimarka krallığında çürümüş bir taraf **var.*** (S.D. s. 89/9)

*Kudret Bey'in burnu, hayatınızda belli başlı trajedi **unsuruydu.*** (S.D. s. 98/22)

*Burun dışarı **hayatın anahtarıdır.***(S.D. s. 101/26)

*Ekrem Bey ilerlemesi için yolun **başına getirilmesi kafi gelen insanlardandı.***(S.D. s. 106/10)

*Bu, bana **söylediği şeylerin aynıydı.*** (S.D. s. 111/24)

*Sararmış kağıtların üzerinde Atiye teyzemin gözyaşlarının yerleri **vardı.*** (S.D. s. 114/12)

*Buradan Avrupa'ya giderken kendime mahsus iyi kötü bir dünyam **vardı.*** (S.D. s. 124/22)

*Halkımız yarınsız bir hayatın bütün ağırlığını sırtında taşıyor **gibiydi.*** (S.D. s. 151/23)

*Mesut Bey'in hanımının hakkı **vardı.*** (S.D. s. 154/30)

Kirke'nin adasında idim. (A.K. s. 58/1)

*Vücudu hala ürpermeler içinde olmasına rağmen içinde acayip bir boşluk **vardı.*** (A.K. s. 59/15)

*Kendisi ile baş başa kalmamak için her türlü harekete **hazırdı.*** (A.K. s. 70/28)

*Ayşe “Zaten sen ona da **aşıktın.**” (A.K. s. 179/11)*

*Ve buna en çok üzülen de **kendisiydi.** (A.K. s. 182/2)*

*Ömrü daha yüksek kademelerdeki heveslerini tatmin çarelerini aramakla geçen bu adamın şimdi ona dostluk göstermesi **gülüncün gülüncüydü.** (A.K. s. 183/9)*

*İyi kadındır, ama çok **ciddidir.** (A.K. s. 193/9)*

*Birisi yirmi yaşlarında **esmer, zayıf, siyah gözlü bir delikanlıydı.**(A.K. s. 257/5)*

*Dikkatli, bütün benliğiyle maruz ve uzak, hiç yaşamıyormuş gibi **baktı.** (A.K. s. 263/2)*

3.2.1.2. OLUMLU FİİL CÜMLESİ

İş, oluş ve hareket bildiren yüklemelerin yapıldığını veya yapılacağını bildiren cümlelerdir. Genellikle olumlu fiil yapılarından oluşmaktadır.

*Evet Sakine Hanım bir hatanın, bir kazanın, olan şeyin bir daha düzeltilemeyeceğini **biliyordu.** (S.D. s. 96/28)*

*Fakat o burun sahibinden **ayrılır.** (S.D. s. 98/8)*

*O kadar ki dışarıdan hayatınızı göz önünde tutanlar sizi birdenbire dilinizi yutmuş **sandılar.** (S.D. s. 100/31)*

*Zaten Sabiha bütün ömrünce, kendisine ait işlerde bile hayata oyunun içinde değilmiş gibi **bakardı.** (S.D. s. 107/30)*

*Benim niyetim cadıyı **kızdırmaktı.** (S.D. s. 108/7)*

*Ve hakikaten o günden sonra garip şekilde hayatla **barıştım.** (S.D. s. 113/7)*

*Herhalde deminki hiddetin yerinde yeller **esiyordu.** (S.D. s. 120/30)*

Geceki sabırsızlığıma rağmen, Sabiha'yı bu sabah pek az düşünmüştüm. (S.D. s. 135/11)

Ne kendisi, ne de beraberinde olduğu zatın benim gelişimden memnun olmadıkları yüzlerinden okunuyordu. (S.D. s. 141/6)

Fakat Köprü'de şahit olduğum bir hadise bu sevincimi adeta bıçakladı. (S.D. s. 150/2)

Onun için göz ve zihin şaşırıyordu. (A.K. s. 34/25)

Sabah namazlarına onun sesiyle uyanırdım. (A.K. s. 47/13)

Sandal bir an içinde suya devrilecekmiş gibi alabora oldu. (A.K. s. 99/7)

Hakikaten acayip bir dünyada yaşıyordu. (A.K. s. 111/22)

Hasta adam birdenbire gözlüklerinin terbiyesi ve nezaketi oluyor.(A.K. s. 159/5)

Dağla ev arasında olduğu için belki böyle kuvvetli gelmişti. (A.K. s. 162/11)

Balıkçı Hüseyin, bembeyaz patiskanın altında sırttaki küçük eve götürecektedyeyi bekleyen uzun bembeyaz bir şey olmuştu. (A.K. s. 164/3)

Biçareler, açlıktan hastalıktan, sefil ölümden, kendi yırtıcılarının elinde parçalanmaktan ölecekti. (A.K. s. 170/12)

Tekrar gözlerin laciverdi altında beyaz dişler güneşte bir dalga köpüğü gibi parladı. (A.K. s. 173/9)

Son ayrılışları geçen yazdı ve bu geceye kadar her şey yolunda gitmişti. (A.K. s. 209/1)

Onlar önde Selim arkada Fatma'yı gördükleri yere doğru yürüdüler. (A.K. s. 214/3)

Ve şifa içinde garip bir üzüntü, yüzünde mesut bir tebessüm oyuna tamamıyla kendini vermiş Selim'e biraz daha yaslanmıştı. (A.K. s. 231/24)

*Üç dört ağızdan gelen bu havadisle başka bir kadını seven ve belki evlenmeyi düşünen bir Selim **peydahlanmıştı**. (A.K. s. 245/15)*

*Mazisinden, vücudundan öğrenen biçare bir kadını her lahza ömrünün trajedisinden çekip büsbütün başka taraflara doğru **götürüyordu**. (A.K. s. 255/11)*

*O gelir gelmez Pembe Hanım'ın hazırladığı masaya **oturdular**. (A.K. s. 265/1)*

3.2.2. OLUMSUZ CÜMLE

Yüklemde belirtilen yargının meydana gelmediğini, gerçekleşmediğini, olumsuz sonuçlandığını ya da sonuçlanacağını, bahsedilen kavramın mevcut olmadığını ifade eden cümlelerdir. Olumsuz cümlelerin yüklemde olumsuzluk bildiren “-ma, -me, -maz, -mez” eki veya “yok, değil” gibi olumsuzluk ifade eden sözcükler genellikle yer almaktadır.

Yüklemi olumsuz yargı bildiren cümlelerdir. Olumsuzluk, fiil cümlesinde –mA eki, isim cümlesinde ise değil edatıyla yapılır. Olumsuz cümleler olumsuz isim cümlesi ve olumsuz fiil cümlesi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. (Aktan, 2016:114)

3.2.2.1. OLUMSUZ İSİM CÜMLESİ

“Bir özelliğin, bir nesnenin mevcut olmadığını, belirten cümlelere olumsuz isim cümlesi denir. “Değil” edatı, “yok” ismi, “ne ... ne” bağlacı isim cümlesinin manasını olumsuz yapan unsurlardır.” (Aktan, 2016: 115)

*Fakat karşımızdaki kolay kolay mağlup olacak cinsten **değildi**. (S.D. s. 75/23)*

*Böyle bir harp ihtimali daha ortada **yok**. (S.D. s. 123/16)*

*Benim hiç hevesim **yok**. (S.D. s. 129/23)*

*İbrahim Bey cevap verecek halde **değildi.** (S.D. s. 145/29)*

*Harbin sonuna doğru her şeyi biliyordu ve hiç rahatı **yoktu.** (S.D. s. 176/26)*

*Sofada şuraya buraya serpiştirilmiş birkaç koltuktan başka eşya namına bir şey **yoktu.**(S.D. s. 179/22)*

*Yoksa sefaretlerin bir vazifesinin de merkezin bu gibi işlerinde kolaylık göstermek olduğunu bilmeyecek kıratla adamlar **değildi.** (S.D. s. 195/6)*

*Bu itibarla ümidi beyhude **değildi.** (S.D. s. 196/32)*

*Konuşurken ilk açılan çıkmaz sokağa dalmaması kabil **değildi.** (S.D. s. 213/31)*

*Vehmettiği şeylerden hiçbiri **yok.**(A.K. s. 52/21)*

*Fakat onlarda da mühim bir şey **yoktu.** (A.K. s. 53/33)*

*O kadar geniş istikbal projeleri içinde idi ki böyle bir şeyi ciddiyetle düşünmesinin imkanı **yoktu.** (A.K. s. 66/30)*

*Şüphesiz bir senesi üzerinde oynayacağını unutmuş **değildi.** (A.K. s. 71/10)*

*Bu arzu **değildi.** (A.K. s. 88/24)*

*Hayır, hiçbir ümidim **yok.** (A.K. s. 105/28)*

*Başka hiçbir şey **yoktu.** (A.K. s. 188/11)*

*Filhakika yirmi sene sonra yaptığı bu seyahatte eski genç adam **yoktu.** (A.K. s. 194/11)*

*Hayır, burada halk türküsünün ümitsizliği **yoktu.** (A.K. s. 241/30)*

*Fakat Asım hiç de yok olmaya razı **değildi.**(A.K. s. 258/9)*

3.2.2.2. OLUMSUZ FİİL CÜMLESİ

“Yüklemi fiil olan bir cümlede fiilin –mA olumsuzluk eki alarak çekime girmesiyle, bir oluşun ya da kılışın olmadığını, olamayacağını, yapılamayacağını bildiren cümlelerdir. Ne ... Ne bağlacıyla da olumsuz fiil cümlesi kurulabilir.” (Aktan, 2016:115)

*Bu kadıncağızın hemen hemen hiçbir söylediğini ve yaptığını **beğenmezlerdi.*** (S.D. s. 107/6)

*İhsan o cinsten adam olsaydı, çoktan ya evlenirdim, yahut yüzünü bir daha **görmezdim.*** (S.D. s. 110/24)

*Beni asıl şaşırtan şey, kiracımızın da bundan **bahsetmemesi**ydi.* (S.D. s. 138/3)

*Zaten böyle vaziyetlerde bu tarzda **düşünülmez.*** (S.D. s. 144/1)

*Bu ürkeklik ve sıkılganlık hoşuma **gitmiyordu.*** (S.D. s. 152/27)

*Çocukların sıhhatini düşünmezsem bir lahza **durmazdım.*** (S.D. s. 164/1)

*Adamcağız daha kürekle dümeni birbirinden **ayırılmaz.*** (S.D. s. 170/19)

*İyi ama ben daha çamaşır bile **değiştirmedim.*** (S.D. s. 181/32)

*Ne garip adamsın sen Selim, Üçü **sevmiyorsun.***(A.K. s. 18/6)

*Yukarıdakiler rahat verseler o kadar **üzmeyecek.*** (A.K. s. 38/32)

*O zamandan sonra iki kardeş ne düşündüklerini bir türlü **hatırlayamadılar.*** (A.K. s. 74/129)

*Bu itirafa rağmen üstünlüğünü **birakmamıştı.*** (A.K. s. 77/19)

*Bereket versin çocuğa bir şey **olmamıştı.*** (A.K. s. 105/19)

*Avrupa'ya gidin de bir kere olsun hastalığınıza **baktırmayın.*** (A.K. s. 129/32)

*Bu fakirlik onun hoşuna **gitmiyordu.*** (A.K. s. 181/25)

Bununla aramızda bir yığın Hitler namzedinin bulunmadığını söylemiş olmuyorum. (A.K. s.197/15)

3.2.3. SORU CÜMLESİ

Bir kimseden veya kişiden bilgi almayı, bir şey öğrenmeyi amaçlayan cümle, soru cümlesidir. Soru kavramı taşıyan cümlelerin son derece geniş kullanım alanları vardır. Soru cümlesi, basit veya birleşik cümle olabilir. Devrik veya düz cümle olabilir. İsim veya fiil cümlesi olabilir. Olumlu veya olumsuz cümle olabilir. Gerçek veya sözde soru cümlesi olabilir. Soru cümleleri, soru unsurunun türüne, sesin titremine veya metin bağlamına göre de türlü anlam değişikliklerine uğrayabilir. (Özmen, 2013: 234)

3.2.3.1. SORU EKİYLE YAPILAN CÜMLELER

“Mi” soru ekinin kullanılmasıyla oluşturulan soru cümleleridir. “Mi” eki her zaman ayrı yazılmaktadır.

*Bunun alt tarafı **yok mu?** (S.D. s. 41/26)*

*Ne ise, hata bendenizde oldu, insan validesi hamamda görmüş beğenmiş diye hiç tanımadığı kadınla **evlenir mi?** (S.D. s. 57/13)*

*Evden, aileden bahsedilmeden kadın meselesi **olur mu?** (S.D. s. 70/4)*

*Benim yaşumdaki adama böyle şey teklif **edilir mi?** (S.D. s. 75/30)*

*Onlara bir şey söylemedin **değil mi?** (S.D. s. 79/25)*

*Sakine Hanım dostunun bu halini **fark etmiş miydi?** (S.D. s. 91/6)*

*Birisini seversen sevdiğin o **olmaz mı?** (S.D. s. 109/19)*

*Bu dünyada rahat yüzü **görmeyecek miyiz?** (S.D. s. 123/33)*

*Teşkilat dediğiniz, asıl **resmi teşkilat mı?** (S.D. s. 177/9)*

*Hepsi bir cehennemde yanacak **değil mi?** (S.D. s. 234/28)*

*Acaba hakikaten **ressam mı?** (A.K. s. 35/17)*

*Biraz **girmez misiniz?** (A.K. s. 38/9)*

*Selim Bey, Selim Bey, bu kız, bu güzel cadı **yok mu?** (A.K. s. 67/33)*

*Senin hiçbir hususi fikrin **yok mu?** (A.K. s. 78/26)*

*Mübalağa **etmiyor musun?** (A.K. s. 105/27)*

*Bari güzel **şeyler mi?** (A.K. s. 114/6)*

*Bu kadar helecan bunun **için miydi?** (A.K. s. 128/8)*

*Daha doğru dürüst **konuşamaz mıydım?** (A.K. s. 134/7)*

*Hep **hatırlayacak mıyız** böyle? (A.K. s. 150/26)*

*Salih'in felsefeye ne kadar meraklı olduğunu **bilir misiniz?** (A.K. s. 169/29)*

*Selim rüyalara **inanır mısın?** (A.K. s. 191/30)*

*Adrienne'in kocasını **gördün mü?** (A.K. s. 216/30)*

*Merdivendeki resimleri gördün **değil mi?** (A.K. s. 220/29)*

3.2.3.2. SORU SIFATLARIYLA YAPILAN CÜMLELER

***Kaç** defa Kudret Beyciğim, **kaç** defa?(S.D. s. 88/5)*

*Bunlar **nasıl** sözler Sabiha?(S.D. s. 108/26)*

*Bu **nasıl** bir mahluktur?(S.D. s. 125/5)*

*Yarabbim, yüzü ne kadar dargındı ve gözlerini **nasıl** bir ısrarla benden kaçırmıştı?(S.D. s. 173/9)*

***Nasıl** adamdı?(S.D. s. 208/16)*

Kaç yaşındayım acaba?(A.K. s. 51/4)

*Acaba **hangi** orduya gönüllü yazılabilirim?(A.K. s. 70/33)*

*“**Hangi** gecenin?..” diye sormuştu.(A.K. s. 84/29)*

*Hanımı **nasıl** kadındır?(A.K. s. 91/17)*

***Hangi** acemice hareketimi tefsir etti?(A.K. s. 141/7)*

***Hangi** ihtiyar adam? (A.K. s. 149/29)*

Kaç yaşındaydım?(A.K. s. 162/5)

3.2.3.3. SORU ZAMİRLERİYLE YAPILAN CÜMLELER

***Kim** bilir nasıl adamdır?(S.D. s. 62/17)*

***Kimin?** (S.D. s. 83/6)*

*Anne, bak **kim** geldi?(S.D. s. 138/18)*

*Fakat katil **kimdir?** (S.D. s. 263/10)*

***Nerede** kaldın?(A.K. s. 59/34)*

***Kim** evleniyor?(A.K. s. 98/1)*

*Bak patron geldi, **ne** yiyeceğiz? (A.K. s. 106/27)*

*Sen **nerden** geliyorsun?(A.K. s. 113/31)*

***Kim** bilir kimde okumuştur?(A.K. s. 212/6)*

*“Bu adam da **kim?**” demişti.(A.K. s. 251/5)*

3.2.3.4.SORU ZARFLARIYLA KURULAN CÜMLELER

*Annemi görüp de **ne** yapacaksınız? demişti.(S.D. s. 29/23)*

*Annen için böyle şeyleri **nasıl** söyledin? (S.D. s. 30/7)*

*Fakat **niçin** bu kadar kavga ediyorlar?(S.D. s. 33/28)*

*Fakat bu meseleleri **nerden** bulmuştu?(S.D. s. 47/5)*

*Bu hürriyet meselesi hakkında sen **ne** düşünüyorsun?(S.D. s. 56/17)*

***Niye** evlenmiyorsun?(S.D. s. 75/3)*

*Beni **nasıl** buluyorsun?(S.D. s. 84/9)*

***Neden** beni böyle azap içinde bırakıyorlar?(S.D. s. 110/11)*

*Onu **ne zaman** görecektim?(S.D. s. 168/3)*

***Niçin** olmasın?(A.K. s. 43/8)*

*Açılmadan **nasıl** söyleyebilirim?(A.K. s. 44/15)*

*İnsem **nasıl** olur?(A.K. s. 51/31)*

***Neden** cadı oluyorum?(A.K. s. 68/2)*

*Sen kendin **ne** düşünüyorsun?(A.K. s. 78/27)*

***Ne** diye gülüyorsunuz? (A.K. s. 79/7)*

*Bakalım sofalardan odama **nasıl** geçeceğim?(A.K. s. 88/28)*

*“**Ne** olacak şimdi?” diye soruyor, “**Nasıl** çıkacağız bu işten? (A.K. s. 132/16)*

***Niçin** Paris’e dönmüyor?(A.K. s. 213/21)*

*Fakat **niçin**, **niçin** bu hakkı kendinde göremiyordu?(A.K. s. 232/26)*

3.2.3.5. SORU EDATIYLA KURULAN CÜMLELER

İncelediğimiz eserlerde Soru Edatıyla Kurulan Cümleler tespit edilmemiştir.

3.2.4. EMİR CÜMLESİ

“Yüklemi emir kipiyle çekimlenmiş fiil cümlesine emir cümlesi denir.” (Özkan ve Sevinçli, 2009: 163)

Aman söyleme!. Böyle şeyler söyleme. (S.D. s. 33/7)

Konuşma! (S.D. s. 33/21)

Bu kadar düşünme! (S.D. s. 42/30)

Şimdi bir kağıt kalem al, davetlileri yazalım! (S.D. s. 79/9)

Sakin unutma bunu!(S.D. s. 90/11)

Selim durmadan “Verin artık!” der gibi elini uzatıyor, fakat bir türlü tutamıyordu.(A.K. s. 14/27)

Mahalleyi ayağa kaldırmayın! (A.K. s. 58/2)

Gidip etrafa bir bakayım. (A.K. s. 209/17)

“Hadi oğlum beylere yardım et...” diye onlara vermişti.(A.K. s. 254/7)

3.2.5. ÜNLEM CÜMLESİ

“Ünlemlerin bir kısmı anlatım kabiliyetini birlikte kullandıkları cümlelerden alırlar. Bu cümleler insanların duygularını, coşkularını, hayretlerini anlatan cümlelerdir. İşte bu şekilde kurulmuş cümlelere “ünlem cümlesi” denir. Ünlem cümlesinin sonuna ünlem işareti (!) konulur.” (Özkan ve Sevinçli, 2009: 165)

Demin çıkmaz sokak dedim ya!(S.D. s. 42/19)

Olur şey değil!(S.D. s. 57/3)

Hele o bitmez tükenmez duaları!..(S.D. s. 63/4)

Bunlar ne biçim adamlar!(S.D. s. 67/23)

Bizim Aliye de aklım gelmedi değil!(S.D. s. 71/19)

“Mahur Beste” de her zaman yazılmaz!(S.D. s. 73/3)

Babamın söylediği o hapishane türküleri var ya!(S.D. s. 109/26)

“Kukla sende bir kuklasın!” diyecek ve belki de üzerimdeki tesirlerini silip atacaktım.(S.D. s. 126/26)

Bu yetmiyormuş gibi şimdi de elde kalanı mahvetmek istiyorsunuz!(S.D. s. 143/31)

Hani ayın yapıyorlar, ya!(S.D. s. 157/10)

Bir hal ile kim nezübillah!(S.D. s. 204/3)

Şimdi Ruhsar Hanım 'a ben nasıl hitap edebilirim!(A.K. s. 87/34)

“Etrafına bak, böylesini pek göremezsin!”(A.K. s. 97/6)

“Allahüekber... Ne kadar güzel şey bu!(A.K. s. 131/5)

“ Öyle ya... Geçen sene Avrupa'da idiniz!”(A.K. s. 146/2)

Selim'in peşinden gelen Gönül'le Şifa ikisi birden “Ay ne güzel!...” diye haykırdılar.(A.K. s. 175/3)

“Bu budalalık, zalimlik! Haydutluk!” (A.K. s. 228/3)

3.3. YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

“Yüklem, genellikle cümlenin sonunda yer alır. Bu, Türkçe söz diziminin karakteristik özelliğidir. Ancak diğer cümle öğeleri gibi yüklem de söz dizimi içindeki yeri çeşitli sebeplerle değişebilmektedir. Cümlelerin kurallı (düz) veya devrik oluşlarında ölçü, diğer öğelerin değil yüklem yeridir.” (Karahan, 2016:100)

3.3.1. KURALLI CÜMLE

“Yüklemi sonda bulunan cümleye kurallı cümle denir. İsim ve fiil cümlelerinde durum aynıdır. Yüklem Türk cümle yapısının ana ögesidir ve genellikle sonda yer alır. Yüklemi tamamlayan ögeler yüklemden önce gelir.” (Aktan, 2016: 120)

*Tevekkeli tehlikeli dostluklardan sık sık **bahsedilmez.** (S.D. s. 16/11)*

*Zamanına istediği gibi **sahipti.** (S.D. s. 31/10)*

*Fakat evimizin kapısından girdiği zamanki halini **söylemedim.** (S.D. s. 47/32)*

*Bu yüzden belki onu daha ziyade **seviyordum.** (S.D. s. 55/29)*

*Düşündükçe heyecandan burun delikleri **titriyordu.** (S.D. s. 61/30)*

*Boğaz mehtabı adeta hatırlayarak yaşanan, daha ziyade **zihni bir şeymiş hissini veren bir güzellikti.** (S.D. s. 168/20)*

*Şurasını da söyleyeyim ki bu hiddet ve etrafımın ciddiyetine inanmamak hissi, sonuna kadar **devam edecektir.**(S.D. s. 183/4)*

*Çok yakında kendisini tanıyacağını **sanıyorum.** (S.D. s. 189/14)*

*Kudret Bey’le kol kola sokağa **çıktık.** (S.D. s. 210/17)*

*Ertesi sabah başka türlü bir insan olarak **uyandım.** (S.D. s. 225/17)*

*Bu değişiklik para işlerinde de **görünüyordu.** (S.D. s. 241/6)*

*Binaenaleyh avucumda olmasını **tercih ederim.** (S.D. s. 249/7)*

*Bununla beraber kahveci onlara meddaha yakın bir yerde üç iskemle **buldu.** (A.K. s. 68/30)*

*Bu tecessüste iki tarafı da küçülten bir şey bulunduğunu **hissetmişti.** (A.K. s. 72/16)*

*Hayrettin Paşa hazretlerini mabeyinde iken **tanıdım.** (A.K. s. 90/20)*

*Uzaklara doğru buğulaşan bir mavilikle gök ve deniz **birleşmiş gibiydiler.** (A.K. 97/12)*

*Selim ömrünün hangi merhalesine inerse insan bu kamaşmayı kendisinde hazır bulduğunu o sabah çok iyi **anlamıştı.** (A.K. s. 101/14)*

*Kıza fark ettirmeden nabzını **yokladı.** (A.K. s. 113/24)*

*Ağaçların altında küçük kümeler **vardı.** (A.K. s. 119/21)*

*Bu deliklerden birinden kan rengi bir ışık denize düştü ve oradan kendisine doğru **sıçradı.** (A.K. s. 125/6)*

*Elleri düşüncesini ifade edecek bir kelime, belki de bir misal aramak için kendisine bir fırsat verilmesini ister gibi tekrar Selim'e doğru **uzanıyor.** (A.K. s. 133/5)*

*Sabırsızlıkla eski arkadaşının konuşmasını **istiyor.** (A.K. s. 145/8)*

*Adımlarının sesinden düşüncelerini **vehmediyorum.** (A.K. s. 157/3)*

*Doktor başparmağıyla şahadet parmağını birleştirmiş, havada elini bir armut gibi **sallyordu.** (A.K. s. 160/4)*

*Sabriye Hanımefendi şarkla garbın, Orta Çağ'la modern dünyanın arasındaki uçurumları böyle bir lahza atlamaktan mesut **devam etti.** (A.K. s. 169/24)*

*Küçük bir dalga fenerin yeşil ışığını, tıpkı bir masal halifesinin zümrüt yüzüğü gibi ta önlerine kadar **getirmişti.** (A.K. s. 219/17)*

3.3.2. DEVRİK CÜMLE

Yüklemi cümlenin sonunda yer almayan cümleye devrik cümle denir. Yüklem başta ya da ortada olmasındaki gaye, yargıya bir duygu değeri kazandırmak, anlatımda bir sıklık sağlamaktır. Daha çok şiir dilinde karşılaşılan cümle türüdür. Atasözlerinde, günlük konuşmalarda, sohbet

yazılarında sıkça devrik cümlelere rastlanır. Hikaye ve romanlarda da devrik cümleler kullanılmaktadır. Dilimizin eski metinlerinde de devrik cümlelere rastlanmaktadır. Devrik yapılı cümleler, dilin tabii akışına uygun olarak kullanıldığı takdirde, anlatıma bir samimilik, canlılık ve sıcaklık katar. Ama sırf farklı olmak, yenilik yapmak ve bir özentiyle devrik cümle kullanılırsa, yapmacık olur ve düşünce akımını bozar. (Özkan ve Sevinçli 2009, 168)

***Düşün** bir kere oğlum.(S.D. s. 88/32)*

*Daudet'nin hikayesindeki delikanlı adeta Papa'yı ihmal eder, onu **görmez** bile.(S.D. s. 94/12)*

*Biz daha başka şeyler de **biliyoruz** efendi hazretleri...(S.D. s. 145/31)*

*Şimdi bu cebinizdeki kağıtları da **verin** bana.(S.D. s. 146/15)*

*Neden **bahsediyorsunuz** mirim.(S.D. s. 209/25)*

***Tuhaf bir ağlamaydı** bu.(S.D. s. 255/27)*

*Buketlerin bir kısmı **çözülmemişt**i bile. (A.K. s. 37/10)*

*Gözlerinin korkusu **bitmişt**i artık. (A.K. s. 49/24)*

*Her şey namütenahilikte çarpınan, genişleyen, kaybolan **gölgesiydi** sanki. (A.K. s. 97/17)*

*Ben bir daha masal **dinlemem** artık. (A.K. s. 135/28)*

*Onlar hepsi ağır bir afra gibi **beraberindeydiler** artık. (A.K. s. 150/25)*

*Balıkçı Hüseyin, annesi, o gece, hepsini **unuttum** artık. (A.K. s. 164/29)*

*Ben Türkiyeli **oldum** artık. (A.K. s. 190/4)*

*Gülünmeyecek gibi **değildi** zaten. (A.K. s. 229/7)*

*Ona daha ilk günü **söylemiştim** bunu. (A.K. s. 234/24)*

*Bu iş kendiliğinden **olurdu** zaten. (A.K. s. 237/31)*

3.4. YAPILARINA GÖRE CÜMLELER

Yapılarına göre cümleler altıya ayrılmaktadır. Bunlar; *Basit Cümle, Birleşik Cümle (Şartlı Birleşik Cümle, İç İçe Birleşik Cümle Ki'li Birleşik Cümle, Girişik Cümle), Sıralı Cümle(Bağımlı Sıralı Cümle, Bağımsız Sıralı Cümle), Bağlı Cümle, Ara Sözlü (Cümleli) Cümle, Eksilteli (Kesik) Cümle* şeklinde sınıflandırılmaktadır. Yapılarına göre cümleler incelenirken bünyesinde kaç yargı barındırdığı, ortak unsur bulundurup bulundurmadıkları ve bağlaçlarla birbirlerine bağlanılıp bağlandırılmadığı gibi unsurlar göz önünde bulundurulmaktadır.

3.4.1. BASİT CÜMLE

Kuruluşunda tek yüklem bulunan, tek yargı bildiren cümledir. Basit cümlede tek bir yargı bulunur; bu yargıyı sonuca bağlayan tek yüklem vardır. Bu yüklem de ya çekimli bir fiil veya ek fiil almış isim ya da isim gibi kullanılan bir kelime grubudur. Bu cümle yapıları yalın bir anlatım bildirir ve bağımsız yargılar ortaya koyarlar. (Özkan ve Sevinçli, 2009:171)

*Benim başımda beş tane birden **vardı.*** (S.D. s. 83/9)

*Bütün ömrünce beni **ezdin!*** (S.D. s. 87/32)

*Kudret Bey politikadan **anlıyordu.*** (S.D. s. 97/32)

*Babanın telgrafını dün **aldım.*** (S.D. s. 138/15)

*Birbiriyle **çekişiyor.*** (S.D. s. 143/9)

*Vapura bu hadisenin heyecanıyla **girdim.*** (S.D. s. 151/17)

*İbrahim Bey bu **sonuncular dandı.*** (S.D. s. 163/20)

*Sanki bir melek tarafından sabaha **itildim.*** (A.K. s. 14/15)

*Bütün aile bu illete **müptelaydık.*** (A.K. s. 15/30)

Süleyman'a geçen gün Efendi'den bahsettim. (A.K. s. 17/16)

Tıpkı bir cenin gibi kendi üstüme büzülmüştüm. (A.K. s. 27/13)

Hayat hakikaten birkaç madde etrafında dönüyor. (A.K. s. 46/9)

Bununla beraber genç kız karşısındaydı. (A.K. s. 67/7)

Selim bu imtihana bütün tatil boyunca hazırlanmıştı. (A.K. s. 71/19)

Nuri daha o zamandan meşhur olan kahkahalarıyla bu sınıf geçme tarzına gülüyordu. (A.K. s. 77/7)

Selim rıhtıma doğru yürüyor. (A.K. s. 124/6)

Salih Bey bu açık yalana gülmedi. (A.K. s. 130/14)

Gözleriyle kalabalıkta kocasını araştırıyor. (A.K. s. 148/1)

Sadece Ay'a çıktı. (A.K. s. 174/12)

Bakın bu pencereden bütün vadi görülür. (A.K. s. 192/29)

Hayri Dura onun yerine konuştu. (A.K. s. 197/5)

Fakat tabiatın bu sanat için şart olduğuna inanıyorum. (A.K. s. 204/13)

Sonra projektör onları bıraktı. (A.K. s. 219/6)

3.4.2. BİRLEŞİK CÜMLE

İçinde esas yargının bulunduğu bir temel cümle ile onu anlam ve görev bakımından tamamlayan bir veya birden fazla yan cümleden oluşan cümleye birleşik cümle denir. Birleşik cümle biri temel, diğer(ler)i yardımcı olmak üzere en az iki cümleden meydana gelir. Bu tür cümlelerde bir cümle bir sonraki cümlelerin başlangıcı olabilir; bu cümleler belli kaideler çerçevesinde birbirine bağlanabilir. Yardımcı cümle(ler), temel cümlelerin anlamını tamamlayan, açıklayan, destekleyen bir görev üstlenir. . (Aktan, 2016: 123)

3.4.2.1. ŞARTLI BİRLEŞİK CÜMLE

Şart ifadesine bağlı bir yan cümle ve bir temel cümleden oluşan birleşik cümlelerdir. Yani bir iş, oluş ve hareketin belli bir koşula bağlandığı cümledir. Bu oluş ve hareketler koşul (-sa) ekiyle sağlanır. Koşul kipi sadece istek ve temenni bildirir. Bu şekilde ana tümceye yardımcı tümce hazırlar. Bu yardımcı tümceler ana tümceyi koşul, zaman, sebep, benzetme vb. bakımından tamamlamaktadır. Koşul cümlesi ana cümlelerden önce gelir ve özne, nesne, yer tamlayıcısı, çok defa da zarf işleviyle temel cümleye bağlanır. Şartlı birleşik cümlelerde, temel cümlenin gerçekleşmesi genellikle şartın gerçekleşmesine bağlıdır. (Özkan ve Sevinçli, 2009: 173)

Doğrusunu istersen artık tecessüsüm kalmadı. (S.D. s. 89/29)

Bu, dostumuza yapılan bir teklif değildi; tabiatı düşünülürse bir nevi gizli emirdi. (S.D. s. 91/29)

Hiç olmazsa Kudret Bey'in bu fani hayata gözlerini açtığı andan itibaren vardı. (S.D. s. 99/2)

Ne olsa, Kudret Bey'e yapılan muamele kendisine de yapılmış demektir. (S.D. s. 102/29)

Yapabileceğim bir şey varsa yapayım! (S.D. s. 135/69)

Ben onlara asıl ümidimin evimizin kirasında olduğunu, halbuki kiracının vaziyetine bakılacak olursa, ondan ümit kesmek lazım geleceğini söyledim. (S.D. s. 148/13)

Bugün işlerimiz olmasaydı, beraber giderdik. (S.D. s. 186/8)

Selim hayatında şiir, güzellik, mahremiyet namına ne varsa bu kadının bozuk Türkçesinde en aksak nesre tercüme edildiğini görmeye mahkumdu. (A.K. s. 31/4)

Hele iflas varsa ortada, hiç gidilmez. (A.K. s. 32/3)

Cüzdanı kaparken sabahtan beri ikinci defa “ Eđer bugün ev satılmazsa yine beş parasızım...” diye düşündü. (A.K. s. 33/26)

Ne zaman gitsem bahçe kapısı açıktı. (A.K. s. 52/23)

Akıllı olursan iyi eğleniriz. (A.K. s. 70/10)

Düşün bir kere eğer yeni girdiğim bu gazetede tutunabilirsem sırtından ne yük kalkacak. (A.K. s. 79/23)

Nihayet icap ederse benim şu, şu kabahatlerim vardır, diyebilirim. (A.K. s. 110/16)

İstanbul tarafına geçeceksen seni bir yere bırakabilirim. (A.K. s. 112/8)

Şüphesiz aralarına karışsa yarıdan fazlasını tanıyacaktı. (A.K. s. 120/21)

Eđer düşüncem başka yerlerde olmasa ayaklarımın ucunda bütün bahçe, son güller, ateş çiçekleri Suat’la Sadiye’nin boyadıkları fenerler yavaş yavaş göklere doğru yükselirdik. (A.K. s. 149/17)

Vakıta birkaç sene bekleseydim iki milyon edeceğini biliyorum. (A.K. s. 166/9)

Elimden gelse hep orada otururum. (A.K. s. 189/21)

Yolunuz düşerse siz de bizim tarafa uğrayın. (A.K. s. 213/30)

3.4.2.2. İÇ İÇE BİRLEŞİK CÜMLE

“Bir cümlenin bir başka cümlenin içine girmesiyle meydana gelen birleşik cümledir. Bu, birleşik cümlede bir cümle başka bir cümlenin bir unsuru veya cümle içinde bir isim unsuru durumunda bulunur.” (Ergin, 2008: 406)

Merhum peder valideye daima “Hanım şu mahalle hamamına gitmekten vazgeç, evde koca hamam var... Orada istediğin gibi yıkan!” derdi; ama yine dinletemezdi.(S.D. s. 57/16)

Babam mektubu yarı gülerek, yarı müteessir: **“Tuhaf şey... Tuhaf şey... Allah encamını hayretsin!”** diye dinledi.(S.D. s. 58/15)

Sabiha'ların hizmetçisi Pakize Hanım da onlardan bahsederken **“Lokma hamuru gibi hanımcığım, hep cıvık cıvık...”** derdi. (S.D. s. 66/8)

“Tevfik de bulunacak!” diyordu. (S.D. s. 127/13)

Ayrılmak için yanına girdiğim zaman İhsan'ın annesi **“Kalmadığına çok üzüldüm. Sana akşama gözleme yapacaktım!”** dedi.(S.D. s. 149/4)

“Bu işi yapabilirsiniz, siz yaparsınız! İhsan için iyi olur. Ama sizin hatırlarınız yetmez. Arif Efendi'yi de götürün!” dedim.(S.D. s. 159/16)

Kanlıca koyundan, tam çıkmak üzereydik ki, Tevfik Bey birdenbire Yani'ye: **“Dön! dedi, şu heriflere bir ders verelim!”** (S.D. s. 168/32)

Fakat Selim'in **“ Bu kadarcıkla kalacak mı?”** diye şaşırmasına vakit bırakmadan yürüdü. (A.K. s. 30/17/)

Babam Maşallah'ı kabul etmeyince **“Çinçinli olsun!”** dedi. (A.K. s. 48/8)

Selim **“Ee nesine oynuyorlar?”** diye sordu. (A.K. s. 63/10)

Motor da durunca Selim **“Dünyada bu işi beceremem, ev o kadar uzak ki...”** dedi. (A.K. s. 74/6)

Selim **“Leyla, Leyla'cığım, unutmadım,”** diyor. (A.K. s. 136/8)

Rıza Bey ancak lüzum gördüğü kadar kırıcı: **“Ben Salih'inizi sadece avcı biliyordum.”** dedi. (A.K. s. 169/31)

Selim **“Hayırdır inşallah...”** dedi. (A.K. s. 173/29)

“Sahi Ayşe nerde? Hala gelmedi mi?” diye sordu. (A.K. s. 174/25)

Gündüz: **“Ben İsmet Paşa'yı Heybeli'de denizde gördüm... Hep bildiğim Paşa idi.”** (A.K. s. 198/15)

Selim: “Bilakis... Terakkiye inanırım. Ama duvara da inanyorum. O da var.” (A.K. s. 200/13)

Kuru ve esmer bir çocuk: “Hiçbir şey olduğu yok...” dedi. (A.K. s. 202/6)

Hayri Dura Bey “Kayınvalidenizi ben çok severim, çok hürmet ederim.” diye hafiften itiraz etti. (A.K. s. 212/10)

3.4.2.3. –Kİ’Lİ BİRLEŞİK CÜMLE

“Ki” bir tümceyi bir tümceye / tümce topluluğuna, tümce topluluğunu da diğer bir tümceye / tümce topluluğuna bağlayıp bu tümceler arasında belli anlam ilişkileri kurar. Ki’li birleşik cümlede yardımcı cümle, ya doğrudan doğruya temel cümlenin yüklemine bağlı olup yüklem tamamlayıcı bir ögesidir(özne, nesne, zarf, yer tamlayıcı, yüklem ismi), ya da temel cümlenin ögelerinden birine bağlı olup onu belirten, tamamlayan, niteleyen bir unsurdur. Ancak bu yapıdaki cümlelerde temel cümle, yardımcı cümleden önce yer almaktadır. Bu ise söz dizimi bakımından yardımcı unsur genellikle başta, temel unsur sonda bulunan Türk cümle yapısına uymamaktadır. (Aktan, 2016:126)

Kaldı ki hadiseler, söylediklerinin doğruluğunu birkaç ay içinde ispat etti.(S.D. s. 46/13)

Garıptir ki yine sonradan Sakine Hanım’ın kelimeleri çekerek, uzatarak ve yine o gün Sabiha’nın yaptığı gibi elini göğsüne götürerek konuştuğunu gördüm.(S.D. s. 70/28)

Kaldı ki başka bir insanı seviyorum.(S.D. s. 89/2)

İtiraf edeyim ki, bunu çok zalim bir hisle yapmıştım.(S.D. s. 126/22)

Paşa, Arif Efendi’ye o kadar emindi ki, şüphe bile etmiyordu.(S.D. s. 159/10)

Tasavvur buyurun ki, herif taahhütleri hilafına olarak işi bir takım hedaya ile ucuzca atlatmak istiyordu.(S.D. s. 195/14)

Şunu da söyleyeyim ki, Sakine Hanım'la aralarında mühimce bir fark vardı.(S.D. s. 230/23)

Hayvanın sesi öyle kuvvetli, sabahın mavilikleri içinde öyle altın sarısıydı ki başka türlü düşünülemezdi. (A.K. s. 19/33)

Bu demekti ki Marie'nin kolları tasnifin dışında kalmıştı. (A.K. s. 35/29)

Hayatında, hiç olmazsa Selim'in bildiği kadarında, hiçbir hadise yoktu ki en yumuşak halılar üzerinde gölge adımlarla yürümeye benzemesin. (A.K. s. 55/26)

Fakat öyle bir içten atılışla yapıyor ki bunu, herkes ister istemez ona bakıyor. (A.K. s. 125/12)

Fakat genç adam turuncu ve her gamdan kırmızıyı, yeşil ve sarıları, denizin grisini o kadar birbirine karıştırmış, bahçenin ağaçlarını öyle ön plana getirmiş, geçtiği yolu o kadar oyunla gizlemişti ki hiçbir şeyi olduğu gibi fark etmenin imkanı yoktu. (A.K. s. 127/14)

Ve yine biliyor ki küçük bir vesile, içten bir itiş, dışarıdan bir temas bu düğmelerden birisini veya birkaçını birden harekete getirecek, birden mor, kırmızı veya yeşil bir ışık yanacak ve hemen arkasından bütün cihaz harekete gelecek. (A.K. s. 137/23)

Fakat elini o kadar lezzetle sallıyordu ki havada, bu ölüme hepimiz gülüyorduk. (A.K. s. 155/6)

3.4.2.4. GİRİŞİK BİRLEŞİK CÜMLE

Bu cümleler, fiilimsilerle (isim-fiil, sıfat-fiil, zarf fiil) kurulan cümlelere verilen addır. Bu cümlelerde yardımcı cümle, temel cümleye, cümle öğelerinden birbirini tamamlayan bir unsur olarak katılır. Yani bu cümleler, tek kelime çeşidi (isim, sıfat, zarf) gibi işlem görürler. Esasen

filimsilerle kurulan cümlelerde tam bir yargı yoktur. Yargı, kendisinden sonra gelen çekimli şekillerle tamamlanır. Yargı bildirmedikleri için bu tür yapılar yardımcı cümle değil kelime grubu yapısındadırlar. (Özkan ve Sevinçli, 2009: 182)

*Yüzünü tek bir çizgisi bile **kımıldamadan** birkaç yudum içti.(S.D. s. 43/5)*

*Akşamki hali beni o kadar şaşırtmıştı ki onunla baş başa **konuşmak** benim için güç bir şey olmuştu. (S.D. s. 44/7)*

*İçinden **geçen** şeylerin hepsini biliyorum.(S.D. s. 72/17)*

*Erkek çocuk evden **ayrılacak** mahluktur. (S.D. s. 74/22)*

*Eve **gelince** bana zaten evde yer yoktu.(S.D. s. 82/29)*

*Vapurumuz iskeleye **gelince** ona yavaşça dokundum.(S.D. s. 88/12)*

*Bununla beraber Kudret Bey'in bazen burnu ile tam bir **uyuşma** ve **anlaşma** içinde yaşadığı olurdu.(S.D. s. 102/11)*

*İşini **bitirip** yanıma **gelince** ellerini tuttum ve bu avucun içinden öptüm.(S.D. s. 113/2)*

*Her gece **uyumadan** evvel başka türlü imişim, başka insanmışım gibi hülya kuruyorum.(S.D. s. 129/25)*

*Selim işi kısa **kesmek** için başını pencereye çevirdi. (A.K. s. 24/31)*

*Biraz **geciktirmek** için yüzünü soğuk suyla yıkadı. (A.K. s. 27/29)*

*Çok iyi tanıdığı Paris'i inandığı adama **göstermek** için bütün hafta nasıl çırpınmıştı. (A.K. s. 33/30)*

*İstanbul için, unsurları rakı sofrasından bilhassa balıktan **gelen** çok hususi bir bilgisi vardı. (A.K. s. 91/27)*

*Sandalda o kadar ustalıkla **giyinip soyunan** kadın, Leyla'nın kardeşi Nail'in eski sevgilisi Sabahat'ti. (A.K. s. 121/15)*

*Selim böyle anların sonunu **hatırlayarak** adeta utanıyor. (A.K. s. 140/11)*

***Geçen** gün iskelede küçük bir boyacının kutusunu herkesin gözü önünde boyadı. (A.K. s. 220/25)*

*Oralardan **boşalacak** ölüm seli ancak dünyayı temizleyebilir. (A.K. s. 232/7)*

*Biraz erkandan başka ilave **edilecek** bir şey de yoktu. (A.K. s. 243/18)*

*Zavallı Selim, galiba seninle hesaplarımızı **kapatmak** istedim. (A.K. s. 246/26)*

*Başka türlüstünü o gün tanıdığı öbür Asım için bile **düşünmek** güçtü. (A.K. s. 250/24)*

3.4.3. SIRALI CÜMLE

Ardı ardına sıralanmış cümlelerin bir araya gelmesiyle oluşur. Her cümlenin belli bir yargısı olmasına karşın diğer cümlelerle belli vasıtalarla anlam ilişkisi kurmaktadır. Cümleler arasında ana cümle, yardımcı cümle bağı değil, sıralı olma, aynı anda gerçekleşme veya karşılaştırma-denkleştirme bağı bulunmaktadır. Sıralı cümleler; bağımlı sıralı cümle ve bağımsız sıralı cümle başlıklarından oluşmaktadır. (Özkan ve Sevinçli, 2009:183)

3.4.3.1. BAĞIMLI SIRALI CÜMLE

Bir olay örgüsü içinde bulunan ve aynı özne veya nesneye bağlanan ve aralarında pek çok unsur ortaklığı bulunan cümle dizileridir. Bu tür cümleler, bağımlı sıralı cümleler olarak adlandırılabilir.

Unsurları eş görevli olan iki ayrı cümlenin tek unsur kullanılarak yana getirilmesi sonucu oluşan cümlelerdir. Bu cümle yapısı, dilde en az çaba yasaının işlettilmesine güzel bir örnek teşkil etmektedir. Böyle bir cümle yapısı, hemen her unsurun ortaklığıyla kurulabilir. (Delice, 2007:168)

Onun için ikide bir elini dizine vuruyor, iç çekiyor, bir yığın kesik, gerisi gelmeyen hareketlerle kıvıldanıyordu. (S.D. s. 35/22)

Bu makine pek de zalim, ezici bir şey değildi. (S.D. s. 50/17)

Üstelik biçareyi beğenmiyormuş, kibar bulmuyormuş... (S.D. s. 66/16)

Ben bazen oğlu, bazen de kardeşi olurdum. (S.D. s. 76/8)

Birdenbire durdu; önüme kadar geldi. (S.D. s. 77/28)

Hayvanın yorulmaması için üç kişiden fazla yolcu almaz, yokuşlarda kendisi inerdi. (A.K. s. 65/7)

Belki de bu alayın verdiği hiddetle Selim kendine geldi, o anda kendisine lüzumsuz gelen meseleleri hatırladı, formülleri yazdı, muadeleleri kurdu. (A.K. s. 71/25)

Selim genç kadının alacakaranlıkta yüzünü iyice görmemiş, sadece tebessümünün ve kendi kendisine bir çocuk edasıyla nazlanan sesinin güzelliği hoşuna gitmişti. (A.K. s. 84/25)

Geceyi köşkte rahatça geçirebilirler, hatta sabahleyin hep beraber güzel bir deniz banyosu aldıktan sonra İstanbul'a inerlerdi. (A.K. s. 95/22)

Yataktan kalktı, balkonun kapısını açtı. (A.K. s. 103/15)

Çünkü, folklor sefaletin, biçareliğin tek mükafatıdır. (A.K. s. 155/17)

Ben bile bazen avuçlarıma alıp okşamak, sevmek isterdim. (A.K. s. 162/8)

Sarışın başını sallayarak konuşuyor, bir taraftan da geniş çantasındaki kibritini arıyordu. (A.K. s. 179/5)

Sonra hadiselerle gözümüzün önünde durmadan giyindi, durmadan genişledi. (A.K. s. 198/25)

Hepsini ağırladım, hatır sordum, hepsine candan güldüm. (A.K. s. 215/28)

Ne bulursam onu içerim, onu yerim. (A.K. s. 220/16)

Ayşe Selim'in yüzünü yorgun, omuzlarını çökük buldu. (A.K. s. 236/26)

3.4.3.2. BAĞIMSIZ SIRALI CÜMLE

Aralarında belli bir anlam ilgisi bulunmayan bağımsız cümlelerin oluşturduğu cümleler dizisine bağımsız sıralı cümle denir. Bağımsız sıralı cümleler birbirlerine virgül (,) veya noktalı virgül (;) ile bağlanırlar. Bağımsız sıralı cümlelerde yer alan her cümle söz dizimi bakımından bağımsız birer cümledir; başka bir cümlenin veya ögenin varlığını gerektirmez. Bu tür cümlelerin bir aralarındaki bağ ögelerinin ortak olmasından değil, aralarındaki anlam yakınlığından kaynaklanmaktadır. (Aktan, 2016: 129)

Evin içinde Avrupalı kadın bir sihirbaz değneğine benzer; her şey değişir ve birden güzelleşir!(S.D. s. 77/14)

Yarım saat konuştuk, hep ondan bahsetti.(S.D. s. 165/23)

Siz zahmet etmeyin, Selim Bey ana kız bizi götürür. (A.K. s. 69/31)

Mısır'daki vakıf meselesi henüz halledilememiş, fakat yalnız bir hissedeki hakkı için ona mühimce bir tazminat vermişlerdi. (A.K. s. 126/10)

Belki de hiçbir timsah yoktur, binaenaleyh timsaha benzeyen bulunamaz. (A.K. s. 186/27)

Haydi kalkın gideceğiz, sizi istiyorlar. (A.K. s. 226/12)

3.4.4. BAĞLI CÜMLE

“Bağlaçlarla birbirlerine bağlanan cümlelere bağlı cümle denir. Bağlaçlar içinde buldukları cümleleri kendinden önceki veya sonraki cümlelere bağlayarak aralarında anlam ilişkisi kurarlar.” (Özkan ve Sevinçli 2009: 191)

Hem güzel kız, hem de gün görmüş, okumuş yazmış, piyano da çalıyor.(S.D. s. 70/12)

*Hanımefendi, dedim, sizi ne kadar sevdiğimi bilirsiniz; **fakat** hürriyetimi de çok severim, ve kendi işlerimden bahsedilmesini de istemem.(S.D. s. 73/12)*

*Ses yavaş, **fakat** dokunaklıydı.(S.D. s. 116/10)*

*Bu son cümleyi, bir seneden beri söylenen, **fakat** bir türlü tahakkuk edemeyen sadrazamlığı göz önünde tutarak söylediği aşıkardı.(S.D. s. 192/18)*

*Yeni tanıştık, **ama** çok sevdim.(S.D. s. 197/22)*

*Ben hepsine o kadar kısa cevaplar verdim ki, sonunda vazgeçti; yolun geri kalan kısmını yan yana, **fakat** kendi içimizde mahpus gibi yürüdüük.(S.D. s. 219/4)*

*Bana şair olduğunu, **fakat** henüz hiçbir şiir yazmadığını büyük bir safvetle söyledi.(S.D. s. 236/17)*

*Ve sonunda her defasında ilk gecenin intibasını doğruluğuna varırdı, **fakat** bir yığın yollardan geçerek. (A.K. s. 57/31)*

Birtakım şeyler ki öbürleriyle kaynaşsın ve ben tekrar yaşamaya başlayayım. (A.K. s. 112/20)

*Çok kadınca bir merakla Sabiha'nın esmer yüzüne, toplu **fakat** nispetli vücuduna, boynuna, göğsüne bakıyordu. (A.K. s. 148/15)*

*Hoşlanırdım, **fakat** istemezdim. (A.K. s. 161/23)*

*Sonra Leyla iki yatağın arasında ayakta ne yapacağını düşünürken, **çünkü** büyükannem orada değildi, Nail yavaşça içeriye girmiş, Balıkçı Hüseyin'i vurmuşlar, haydi, demişti. (A.K. s.162/32)*

*La Fayette'in biraz berisinde, Osmanlı Bankası'nın tam karşısında bir sabah ona rastlamış evvela bir şeyler alacağını söyleyerek mağazaya girmişler, bütün katları dolaşmışlar **fakat** Adrienne hiçbir şey almadan çıkmıştı. (A.K. s. 190/20)*

3.4.5. ARA SÖZLÜ (ARA CÜMLELİ) CÜMLE

Cümlede çıkarıldıkları zaman, cümlenin manasında eksiklik oluşturmeyen ara söz taşıyan cümledir. Ara sözler açıklama ve ek bilgi ifade ederler ve cümlenin unsurları arasına girerler, ancak kendileri bir cümle unsuru olarak değerlendirilmezler. Ara sözler kısa olurlarsa iki virgül, uzun olursa iki çizgi arasında yazılır. (Özkan ve Sevinçli 2009: 193)

Ara Sözlü Cümleler, cümle arasına girdiği halde cümlenin herhangi bir ögesi olmayan söz, söz grubu ya da cümlelerdir. Cümlede herhangi bir ögenin ya da söz grubunun açıklayıcısı durumunda olabileceği gibi cümleyi söyleyen kişinin araya girerek düşüncesini bildirmesi şeklinde de olabilir.

*Benim için ise; **-birçokları gibi-** bu beş vilayet ve bilhassa birkaç günlük bir muhtariyet ile kendini kurtaran Batı Trakya çok mühimdi.(S.D. s. 67/33)*

*Aileni ise çocukluğumdan tanıyorum, **-filhakika, sonradan öğrendiğime göre Sakine Hanım'ın ilk aşığı akrabamdandı-** sizin ailede ümitsiz aşk ananedir.(S.D. s. 72/21)*

*Sakine Hanım'dan devraldığı Kudret Bey'in elini – **belki de nikah muamelesi bitmeden-** bırakmaya razı olmayan genç kadın beni evvela gözleriyle uzaktan, herhangi bir nesne gibi selamladı.(S.D. s. 93/13)*

*Sakine Hanım'a gelince, elinde fincanlarımıza içindeki nefis çayı –**salonu kokusu almış gibiydi-** doldurmaya çalıştığı çaydanlık, olduğu yerde donmuş kalmıştı.(S.D. s. 95/22)*

*Fraulein Van Groeimer'in çirkinliğine gelince, **ki asıl mesele bu idi, o nihayet Sakine Hanım'ın mesul olduğu bir anlaşmazlık, yahut da tesadüflerin kendisi için hazırladığı bir hayal sukutu idi.**(S.D. s. 97/7)*

*Muhtar, orada tanıdığı Rus kadının kardeşiyle –**galiba Mihailof adında biri-Beyoğlu'nda bir de eroin fabrikası kurmuş.**(S.D. s. 166/3)*

Yaşlıca, fakat hala güzel ve bilhassa edalı bir kadınla, bu hatıralarda ismi o kadar geçen Sakine Hanımefendiyle –**bunu yanlarına gidince öğrendim-konuşuyordu.** (S.D. s. 198/7)

Daha geldiğim gün, bana o kadar dostluk gösteren –**iki cebimi birden yırtmıştı-** bu köpek bu hatıraların belli başlı kahramanlarından biridir.(S.D. s. 232/11)

Bununla beraber deminden beri kendisine cebrettiği kayıtsızlık, dudaklarında –**Leyla'nın çocukça hallerinden-** Refik'le beraber mesut olmaya çalışan tebessüm, hepsi yine yüzünde, sanki kendi kanı, iyi yapıştırılmış ince, belki de zamktan bir maske gibi mütemadiyen yüzünü geriyor. (A.K. s. 123/20)

Montparnasse'taki kahvede beraberce otururlarken Suat'ın çizdiği bulvara daha bitmeden evvel –**belki de Suat'ı gözüne kestiren-** bir Amerikan kadını müşteri çıkmıştı. (A.K. s. 127/8)

Ve kadının madeni, tok sesi – **sanki ses tellerinin hususi vaziyeti iyice görünsün diye boynu başına ve omuzlarına nispetle inceikti-** bu cehalet karşısında hakikaten coşmuş gibi ötmeye konuşma arasında şakıyordu. (A.K. s. 168/18)

Bu hafif, yarı alaycı gülümseme – **şüphesiz yüz adalelerinin bir hususiliği-** bu durgun akşam suları bakış, burnun o küçük meydan okuyuşu ve saçlar... (A.K. s. 217/10)

Siyah önlüğü, başının yan tarafına topladığı hasır örgüsü saçları ile – **beni hep tarih kitaplarındaki en eski Yunan heykellerine benzetirlerdi-** orta mektep talebesi olduğu günlerdi. (A.K. s. 218/21)

Çocukluğunda babasını, amcasını –**Refik'in babası-** daha sonra Refik'i, bir tayyare kazasında o kadar beklenmedik şekilde ölen dayısını, sabahleyin İstanbul'a gidenlerin hepsini bekleye bekleye onları ezberlemişti. (A.K. s. 222/18)

Birbirlerine haydi bile demeden, yavaş yavaş – **Sırrı Bey'i son uykusundan uyandırmamak için olacak-** bahçeye doğru yürüdüler. (A.K. s. 230/6)

Ve intibaha iştirak edebilmesi için – vakta buna lüzum da yoktu ama- terhis için hususi emir çıkmıştı. (A.K. s. 265/24)

3.4.6. EKSİLTİLİ CÜMLE (EKSİK CÜMLE)

“Eksiltili cümle, cümlede zorunlu olarak bulunması gereken öğelerden birinin eksiltilmesi yoluyla ortaya çıkmaktadır. Bu tür cümlelerde yüklemde eksiltme önceki cümlelerde bulunan unsura gönderme şeklinde değil de okuyucu veya dinleyicinin anlayışına bırakılarak yapılmışsa eksiltilen öğe yerine “...” konur.” (Delice,2007:169)

Eksiltili cümle, bir cümlenin kurulabilmesi için gerekli olan yüklem ögesini içinde barındırmayan cümlelerdir. Genelde eksiltili cümlelerin sonuna üç nokta (...) konulmakla birlikte sonunda her üç nokta olan her cümle eksiltili cümle de değildir.

Onlar bizim kaderimiz... (oldu.) (S.D. s. 64/33)

Yoksa kadın denen şeyin envainı gördüm, hem nasıl kadınlar... (gördüm.) (S.D. s. 89/21)

Zaten kabahat bende... (idi.) (S.D. s. 103/13)

Hep o intikam arzusu... (vardı.) (S.D. s. 104/2)

Kim bilir belki düşünceli olduğu için... (kaşıyor.) (S.D. s. 132/1)

Bizimkiler de o taraflarda bir yerde ...(olmalı.) (S.D. s. 139/3)

Budala, yirmi bin liraya mukabil gördüğü ikrama hayran... (oldu.) (S.D. s. 166/8)

Bizi hadiselerin elinden kurtaracak adam... (buydu.) (S.D. s. 177/23)

Eski güzelliği kalmamıştı, ama o harikulade zekası...(yerindeydi.) (S.D. s. 280/5)

Ve sonra hemen her köşede kadın fotoğrafları... (vardı.) (S.D. s. 312/24)

“İyi ve güzel bir daire, şöyle haysiyetli bir müselles...” (idi.) (A.K. s. 18/3)

Çok sıcak... (idi.) (A.K. s. 24/14)

Bu intihar etrafındaki dedikodular... (artmıştı.) (A.K. s. 43/9)

Küçük bir yara... (vardı.) (A.K. s. 49/14)

Sadece bu işlerin üstünde olduğumu gördükleri için... (değildi.) (A.K. s. 77/5)

Ailesi de Kütahya'da... (yaşıyordu.) (A.K. s. 91/10)

Bilakis her hafta... (geliyordu.) (A.K. s. 108/23)

Floransa şehrinin arması... (idi.) (A.K. s. 146/1)

Hanımellerinin, alt kattaki şaraphanenin kokusuna karışan bayıltıcı kokusu... (vardı.) (A.K. s. 150/18)

O halde bana müsaade... (edin.) (A.K. s. 165/25)

Neden sadece uçak kazası... (gösterilmişti.) (A.K. s. 199/1)

Sadece merak meselesi... (değildi.) (A.K. s. 242/25)

SONUÇ

Çalışmamızda Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Sahnenin Dışındakiler ve Aydaki Kadın* adlı Romalarını Türkiye Türkçesi Söz Dizimi açısından inceledik. Çalışmamızı, incelediğimiz eserlerden hareketle üç bölüm halinde ele aldık.

Birinci bölümde eserdeki kelime gruplarının hangileri olduğunu incelenen eserlerden örnek kelime grupları vererek daha anlaşılır bir hale getirdik. İkinci bölümde cümlenin öğelerinin neler olduğunu belirterek yine ilk bölümde olduğu gibi eserlerden örnek cümle alıntıları yaparak bu cümlelerin romanlarda nasıl kullanıldığını belirttik. Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde ise Türkiye Türkçesi Söz Diziminde cümle çeşitlerinin neler olduğunun üzerinde durduk.

- Her iki eserde de yabancı kökenli kelimeler ve bağlaçlar sıklıkla tercih edilmiştir.
- Bağlaç türü olarak en çok “ve” ile “dA” bağlaçları kullanılmıştır.
- *Sahnenin Dışındakiler* romanında cümleler *Aydaki Kadın* romanına göre daha uzun tutulmuş tasvirlere daha çok yer verilmiştir.
- Her iki eserde de fiil cümlelerinin isim cümlelerine oranla çok daha fazla kullanıldığı görülmektedir.
- Her iki eserde de yaklaşma fiili olan “-e yaz-” fiiline rastlanmamıştır.
- Her iki eserde de yardımcı fiil olarak “-et” ve “-ol” fiilleri daha çok kullanılmıştır.
- Her iki eserde de cümlelerin daha anlaşılır olabilmesi için sık sık ara sözlü cümlelere yer verilmiştir.
- *Sahnenin Dışındakiler* romanında *Aydaki Kadın* romanına kıyasla daha fazla ünlem cümlesi kullanılmıştır.
- Her iki eserde de ilgi grubu ve eşitlik grubuna ait örnekler pek tercih edilmemiştir.
- Her iki eserde de kurallı cümlelere devrik cümlelerden daha çok yer verilmiştir.
- *Sahnenin Dışındakiler* romanında ettirgen çatılı fiiller *Aydaki Kadın* romanına göre daha çok kullanılmıştır.

- İki eserde de soru cümleleri en çok “mi” eki ile sağlanmıştır.
- *Aydaki Kadın* romanında *Sahnenin Dışındakiler* romanına kıyasla daha fazla eksiltili cümle kullanılmıştır.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, H. – Yelten, M. (2005). *Kelime Grupları*. İstanbul. Doğu Kütüphanesi.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara. Türk Dil Kurumu.
- Aktan, B. (2006). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*. Konya. Eğitim Yayınevi. Akyüz, K. (1990). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*. İstanbul. İnkılâp Kitabevi.
- Banguoğlu, T. (2001). *Türkçenin Grameri*. Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bilgegil, M. K.(1963). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara. Güzel İstanbul Matbaası. Delice, H. İ. (2007). *Türkçe Söz Dizimi*. İstanbul. Kitabevi.
- Durmuş, M. (2010). *Türk Dili El Kitabı*. Akara. Grafiker.
- Ediskun, H. (1988). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul. Remzi Kitabevi.
- Ergin, M. (2008). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul. Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım. Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi*. 4. Baskı. Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları. Günay, V. D. (2007). *Metin Bilgisi*. İstanbul. Multilingual.
- Gündüz, O.- MERT, O. (2017). *Türk Dili*. Ankara. Grafiker.
- Hatiboğlu, V. (1972). *Türkçenin Söz Dizimi*. Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme*. Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hengirmen, M. (2002). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara.
- Kabaklı, A. (1978). *Türk Edebiyatı*. İstanbul. Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Kaplan, M. (1963). *Tanpınar'ın Şiir Dünyası*. İstanbul.
- Kaplan, M. (1992). *Şiir Tahlilleri 2*. Ankara. Dergâh Yayınları.
- Karaağaç, G. (2011). *Türkçenin Söz Dizimi*. İstanbul. Kesit.
- Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara. Akçağ Yayınları.

- Karahan, L. (2016). *Türkçede Söz Dizimi*. 16. Baskı. Ankara. Akçağ Yayınları.
- Keskin, R. (2003). *Türkçe Dil Bilgisi–Kelime ve Cümle Tahlilleri-*. Konya. Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Kıran, Z. - Kıran (Eziler) A.(2010). *Dilbilime Giriş*. Ankara. Seçkin.
- Korkmaz, Z. (2010). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara. Türk Dil Kurum Yayınları.
- Korkmaz, Z.(2009). *Türkiye Türkçesi Grameri. Şekil Bilgisi*. 3.Baskı. Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özkan, M. – Sevinçli(2009)*Türkiye Türkçesi Söz Dizimi (Kelime Çözümlemeli)*. İstanbul. Akademik Kitaplar.
- Özmen, M. (2013). *Türkçenin Söz Dizimi*. Adana. Karahan.
- Şimşek, R. (1987). *Örneklerle Türkçe Söz Dizimi*. 1.Basım. Trabzon. Kızı Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş.
- Tanpınar, A. H. (1992). *Edebiyat Üzerine Makaleler*. Ankara. Dergâh Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (2016). *Aydaki Kadın*. İstanbul. Dergah Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (2016). *Sahnenin Dışındakiler*. İstanbul. Dergah Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (2012).*Ondokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara.Dergâh Yayınları.
- Topaloğlu, A. (1989). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul. Ötüken Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : ÖNER Ergin
Uyruğu : T.C
Doğum Tarihi ve Yeri :1990- VAN

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	2012

Yabancı Dil
İngilizce

Tez Başlığı / Konusu:

**AHMET HAMDİ TANPINAR'IN SAHNENİN DIŞINDAKİLER İLE AYDAKİ KADIN ROMANLARININ
KARŞILAŞTIRMALI SÖZ DİZİMİ ÇALIŞMASI**

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 137sayfalık kısmına ilişkin, 09/ 05/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 18 (on sekiz) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Adı Soyadı : Ergin ÖNER

Öğrenci No : 139201106

Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı

Programı : Türk Dili

Statüsü : Y. Lisans Doktora

Danışman Onayı

UYGUNDUR

Meltem Süc
Doç. Dr. Meltem Süc

Enstitü Onayı

UYGUNDUR

B.İ. Süc